

**KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE
ÇATIŞMA VE UYUM: ALANYA ÖRNEĞİ**

Hatice ERSOY ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA

Temmuz, 2020

Afyonkarahisar

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE ÇATIŞMA VE
UYUM: ALANYA ÖRNEĞİ

Hazırlayan

Hatice ERSOY ÇELİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA

AFYONKARAHİSAR 2020

Bu tez çalışması; “Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
Koordinasyon Birimi’nce desteklenmiştir. Proje No: 19.SOS.BİL.08”

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma ve Uyum: Alanya Örneği**” adlı çalışmadaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

16/07/2020

Hatice ERSOY ÇELİK

ÖZET

KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE ÇATIŞMA VE UYUM: ALANYA ÖRNEĞİ

Hatice ERSOY ÇELİK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Temmuz, 2020

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA

Kültürel etkileşimin önemli bir ortamı olarak aile görülmektedir. Toplumların en önemli kurumlarından biri olan aile, aynı kültürden bireylerin evlenmesiyle oluşabileceği gibi farklı kültürden bireylerin evlenmesiyle de oluşabilmektedir. Nüfusunun yaklaşık %10'u yabancı milliyetten oluşan Alanya'da farklı kültürden evlilik yapmış bireylerin sayısı oldukça fazladır.

Bu çalışmada Alanya'da kültürlerarası evlilik yapmış 35 kişi ile mülakat tekniği kullanılarak, kültürlerarası evliliklerde ortaya çıkabilecek çatışma ve uyum konuları araştırılmıştır. Bulgular, kültürlerarası evliliklerde herhangi bir konu hakkında tamamen çatışma ve uyumun söz konusu olmadığını ve bireylerin daha çok farklı iki kültürü sentezlediğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, evlilik, kültürlerarası evlilik, çatışma, uyum.

ABSTRACT

CONFLICT AND HARMONY IN INTERCULTURAL MARRIAGES: THE CASE OF ALANYA

Hatice ERSOY CELIK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY**

July, 2020

Advisor: Asts. Prof. Dr. Bedir SALA

Family is seen as an important medium of cultural interaction. Family, which is one of the most important institutions of the societies, can be formed by marrying individuals from the same culture or by marrying individuals from different cultures. In Alanya, where 10% of the population is of foreign nationality, the number of individuals who have married from different cultures is quite high.

In this study, by using interview technique with 35 people who had intercultural marriage in Alanya, conflict and harmony issues that may arise in intercultural marriages were investigated. Findings reveal that in intercultural marriages, there is no conflict and harmony about any subject and individuals synthesize two different cultures.

Keywords: Family, marriage, intercultural marriage, conflict, harmony.

ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana; bilgi, birikim ve tecrübesiyle yol gösteren danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA hocama, jüri üyelerinden Sayın Doç. Dr. Fatma DORE hocama desteklerinden ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi. Mina FURAT hocama da katılımlarından dolayı saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan, bana olan inançlarını yitirmeyen haklarını ödemenin imkânsız olduğu, hoşgörülerine ve fedakârlıklarına layık olmaya çalıştığım başta annem ve babam olmak üzere geniş ailemin tüm bireyelerine minnettarım.

Ayrıca bu çalışmamda emeği geçen sevgili eşim Erhan ÇELİK'e desteklerinden ve sabrından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Hatice ERSOY ÇELİK
Afyonkarahisar, Temmuz, 2020

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR VE BİLEŞENLERİ

1. KÜLTÜR KAVRAMI	5
2. KÜLTÜREL ÇATIŞMA.....	7
3. KÜLTÜREL UYUM	11
4. ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK TARTIŞMALARI	12
5. KÜLTÜR VE DİL	13
6. KÜLTÜR VE KİMLİK.....	15
7. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM.....	16
7.1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	18
7.1.1 Değerler ve Normlar.....	18
7.1.2 Toplumsal Senaryolar ve Roller.....	19
7.1.3 Etnomerkezcilik	20
7.1.4 Belirsizlik ve Kaygı.....	21
7.1.5 Kalıp Düşünceler, Stereotipler ve Önyargılar	22
7.2. SÖZLÜ VE SÖZSÜZ İLETİŞİM BİÇİMLERİ	23

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL ETKİLEŞİM ALANI OLARAK AİLE

1. AİLE KURUMU	26
2. EVLİLİK KURUMU.....	27
3. GENEL OLARAK TÜRK AİLE YAPISI.....	28
3.1. TÜRK TOPLUMUNDA EVLİLİK VE EVLENME BİÇİMLERİ.....	32

3.1.1 Görücü Usulü Evlenme	32
3.1.2 Kaçırarak Evlenme.....	33
3.1.3 Evlendirme Programları Aracılığıyla Evlilik ve Sosyal Medya Evliliği.....	34
3.1.4 Yabancı Evliliği.....	35
3.2. TÜRK TOPLUMUNDA GELİN VE DAMAT TİPOLOJİSİ.....	39
3.2.1 Türk Toplumunda Gelin Tipolojisi	40
3.2.2 Türk Toplumunda Damat Tipolojisi	41
4. SLAV KÜLTÜRÜNDE AİLE VE EVLİLİK.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	45
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	45
1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI.....	45
1.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	46
1.4. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	50
1.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	52
2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI	54
2.1. KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE ÇATIŞMA.....	54
2.1.1 Giyim Tarzı	55
2.1.2 Harcama Alışkanlıkları.....	57
2.1.3 Dini İnanç	61
2.1.4 Kültür	64
2.1.5 Önyargı.....	67
2.1.6 Dil ve İletişim	69
2.1.7 Bakış Açısı	72
2.2. KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE UYUM	74
2.2.1 Aileler Arası Görüşmeler	75
2.2.2 Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı	77
2.2.3 Dil.....	79
2.2.4 Dini İnanç	79
2.2.5 Eğitim.....	81
2.2.6 Gelenek, Görenek ve Adetler.....	83
TARTIŞMA VE SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	93
EKLER	98
ÖZGEÇMİŞ	102

TABLÖLÄR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Yabancı Gelin ve Damat İstatistikleri (2015-2019)	36
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyeti, Yaşı, Milliyeti ve Eğitim Durumu	47
Tablo 3. Görüşmelere İlişkin Bilgiler	50
Tablo 4. 'Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma' Temasına İlişkin Sonuçlar.....	54
Tablo 5. 'Kültürlerarası Evliliklerde Uyum' Temasına İlişkin Sonuçlar	75
Tablo 6. Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma ve Uyum Temalarına İlişkin İstatistikler	87

GİRİŞ

Kültür, 17. yüzyılda belli bir halkın bütün bir yaşam biçimi şeklinde genel bir anlamda kullanılmışken 18. yüzyılda antropolojinin gelişimi ile bütüncül ve ayrı bir yaşam biçimi anlamında kullanılmıştır. Soyut bir kavram olarak karşımıza çıkan kültür kavramının sosyolojik açıdan kullanımı ise toplumsal bir grubun bütün bir yaşam biçimi şeklinde kendini göstermektedir.

Gelenekler aracılığıyla yaşatılan, adetleri ortaya çıkaran ve yenisini üreten, toplumsal sürekliliği devam ettiren ve geçmişten günümüze kadar gelen mirası ifade eden kültür kavramı; birlikte yaşama ve kolektif düşünme örgütlenmesinin birleştirildiği bir konumda yer alır. İnsan tarafından keşfedilen bir gerçeklik ve temsil olan kültür sürekli olarak kendini yeniler, toplumsal yapı tarafından oluşturulur ve fiilen de mevcut bir konumdadır. Diğer bir ifadeyle kültürün varlığını sürdürebilmesi için kendini güncellemesi kaçınılmazdır.

Kültürü birey ve toplum açısından ifade ettiklerine ve aralarındaki ilişkiye de yer vererek açıklamak daha yararlı olacaktır. Bir kültürün üyesi olan bireyin yetenekleri ve üretkenliği de kültür tarafından geliştirilir. Toplumda kültür; ekonomik, politik ve diğer kurumlarla yakından ilişkilidir. Kültür ve toplumsal kurumlar birlikte ortaya çıkar, gelişir ve birbirlerini etkiler. Temel çıkış noktamız olan kültür, toplumsal kurumları pek çok şekilde etkilemektedir. Toplumun ekonomik ve siyasal yaşamı düzenleme biçimleri; toplumların zenginliğini, otorite kullanımlarını nasıl düzenlediklerine ve bunlara yükledikleri anlamlara bağlıdır. Kültür; ekonomik, politik ve diğer kurumları şekillendirirken toplumsal kurumlar da kültürü şekillendirmektedir. Toplumsal kurumlar ve kültür arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu etkileşimin en önemli noktalarından birisi konumunda ise aile kurumu yer almaktadır.

Aile toplumların en önemli kurumlarından biridir ve toplumların temel yapı taşlarını oluşturan olguların en başında gelen unsurlar arasında yer almaktadır. Evlilikler yoluyla kurulan aileler, akrabalık bağlarının bireyleri birbirine bağladığı ve çocukların yetiştirilmesini üstlenen yetişkinlerin var olduğu küçük gruplardır. Ailenin nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocuğu sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik vb. pek çok işlevinden söz edilebilir. En temel kurumlardan olan aile geçmişten günümüze değişime uğramıştır. Modernleşmeyle beraber aile kurumu

işlevlerinden bir kısmını toplumsal kurumlarla paylaşmıştır. Toplumsal değişimle birlikte aile kurumunda da değişimler gerçekleşmiştir.

Aile tiplerinin yaygınlığı zamana ve şartlara göre değişim göstermiştir. Modern öncesi dönemde insanlar daha çok köy ve kasabalarda yaşarken modernleşmeyle beraber kentlerde yaşam artış göstermiş ve daha farklı iş alanları ortaya çıkmıştır. Bu değişikliklerden bütün toplumsal kurumlar gibi etkilenen aile kurumu, her toplumda varlık göstermiş ve farklı toplumlarda farklı yapılarda varlığını sürdürerek günümüze kadar ulaşabilmiş en önemli toplumsal kurumlardan biridir. Aile yapıları Batı'da uzun süre geçerliliğini korumuştur ve günümüzde eleştirilen evrimci bir anlayışla incelenmiştir. Geleneksel geniş aileler çekirdek aileye dönüşmekte ve kişi giderek daha da bireyselleşen ilişkiler içinde olmaktadır. Özellikle Türk aile yapısında kendine özgü etkenler devreye girmektedir ve Türk toplumunda modernleşme öncesi yaygın olan aile tipi geniş ailedir. Modernleşme süreciyle beraber ailede küçülme gerçekleşmiştir.

Kültürel etkileşimin önemli bir ortamı olarak aile görülmektedir. Bu etkileşim neticesinde ortaya çıkan kültürlerarası iletişimin konusu, günlük yaşamın çeşitli alanlarında ve aile, evlilik, resmi ve ticari kuruluşlar vb. kurumlarda farklı kültürlere üye bireyler arasındaki etkileşim şeklinde ifade edilebilir. Farklı kültürden bireyler arasındaki iletişimi anlamak kültürlerarası iletişimin amacı olarak değerlendirilebilir.

Toplumlar birbirleriyle etkileşim halindedir ve birbirlerinden etkilenirler. Toplumların etkileşimi neticesinde evlilikler gerçekleşebilir. Evliliklerde kültürlerin karşılıklı etkileşimi neticesinde her iki kültürde de değişimler meydana gelir. Kültürlerin birbirinden etkilenmesi bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gerçekleşebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kültürel etkileşim engellenemez bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürler doğası gereği az veya çok birbirini etkileme özelliği göstermektedir. Kültürel alışveriş bu durumu zorunlu kılmaktadır.

Günümüzde teknolojik gelişmeler vasıtasıyla zaman ve mekân anlamında sınırlamalar büyük oranda ortadan kalkmakta ve farklı kültürlerden bireylerin bir araya gelebilme ihtimallerini artmaktadır. Bireyler teknolojik gelişmelerle beraber, ulaşım imkânlarının gelişmesi, dünyada ekonomik merkezlerin yer değiştirmesi sebebiyle kültürel etkileşim gerçekleşmektedir. Bireyler turizm faaliyetleri ile başka ülkelere seyahat etmekte ve turizm aracılığı ile farklı kültürden bireyler birbirleri ile karşılaşma fırsatı elde etmektedir. Farklı kültürden bireyler karşılaştıklarında aile kurmaya karar

verip evlilik gerçekleştirebilmektedir. İki farklı kültürden bireyin evlenmesi ile gerçekleşen evlilikler geçmişten beri pek çok toplumda görülse de küresel dünyada bu durum artarak varlığını devam ettirmektedir. Bu evlilikler bireylere çok kültürlü bir yaşam deneyimi sunmaktadır. Özellikle bu evliliklerden dünyaya gelen yeni nesil ikili yaşam biçimi ile şekillenmekte ve çok kültürlülüğü doğduğu andan itibaren deneyimleme fırsatı bulmaktadır. Evlilikler aracılığı ile her iki tarafın kültürel değerleri bir diğerine aktarılma imkânı bulmakta kültürel değerler hem değişmekte hem de bu değişimden etkilenen konumuna gelmektedir. Bireyler, içinde yaşadıkları toplumdan etkilenirken aynı zamanda toplumu da etkileyebilmektedir.

Kültürlerarası evlilikler her dönemde var olsa da son yıllarda kültürlerarası evlilik gerçekleştiren birey sayısı artış göstermiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre yabancı evlilik sayıları Türkiye genelinde incelendiğinde toplam yabancı gelin sayısı 2015 yılında 18.814 kişi iken 2019 yılında 23.264'e yükselmiştir. Yabancı damat sayısı da 2015 yılında 3.566 iken 2019 yılında 4.580'e yükselmiştir. Söz konusu artışla birlikte kültürlerarası evliliklerde ortaya çıkan etkileşim araştırılması gereken konular arasında önemini artırmıştır. Bu öneme binaen farklı kültürlerden bireylerin gerçekleştirdikleri evlilik neticesinde ortaya çıkan çatışma ve uyum konularının da neler olabileceği bu çalışma kapsamında araştırılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde; *kültür ve bileşenleri* ele alınmıştır. Kültür kavramı, kültürel çatışma, kültürel uyum, çokkültürlülük tartışmaları, kültür ve dil, kültür ve kimlik konularına yer verilmiştir. Ayrıca kültürlerarası iletişim konusuna ve kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörler (değerler ve normlar, toplumsal senaryolar ve roller, etnomerkezcilik, belirsizlik ve kaygı, kalıp düşünceler ve önyargılar) çeşitli kaynaklardan literatür taraması yapılarak araştırmanın temelini oluşturan bilgilerin bir kısmına yer verilmiştir.

İkinci bölümde; birinci bölümde yer alan bilgilerin ilişkilendirilmesi amacıyla *kültürel etkileşim alanı olarak aile* konusuna yer verilmiştir. Aile, evlilik, genel olarak Türk aile yapısı, Türk toplumunda evlilik, evlenme biçimleri (görücü usulü evlilik, kaçırarak evlenme, evlendirme programları aracılığıyla evlilik ve sosyal medya evliliği, yabancı evliliği) ile Türk toplumunda gelin ve damat tiyolojilerine değinilerek literatür incelenerek birinci bölümdeki kültür konusu ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca görüşmeler daha çok Slav kültüründen bireylerle gerçekleştirildiği için bu bölümün sonunda Slav

kültüründe aile ve evlilik konusuna yer verilerek Türk kültürü ile benzerliklerine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırma bölgesi olarak seçilen Alanya'da gerçekleştirilen mülakat ve araştırmacının gözlemlerine dayalı *araştırma verilerinin analizi ve yorumlanması* gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analizlere dayalı olarak sonuç ve değerlendirme kısmına yer verilerek araştırma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR VE BİLEŞENLERİ

1. KÜLTÜR KAVRAMI

Kültür, içerisinde istisnai karmaşıklıklar barındırmasından dolayı net bir şekilde tanımlanması mümkün olmayan bir kavramdır. Başlangıçta bir işleme sürecinin adı olarak ürün yetiştirilmesi biçiminde kullanılan kavramın daha sonrasında zihin yetiştirilmesine doğru anlamının genişletilmesi söz konusu olmuştur. Kültür kavramı özellikle 17. yüzyılda belli bir halkın bütün bir yaşam biçimi şeklinde genel bir anlamda kullanılmışken 18. yüzyılda antropolojinin gelişimi ile bütüncül ve ayrı bir yaşam biçimi anlamında kullanılmıştır. Kavramın sosyolojik kullanımı ise toplumsal bir grubun bütün bir yaşam biçimi şeklinde kendini göstermektedir (Williams, 1993: 8-10).

Kültür sözcüğünün kökeni incelendiğinde farklı anlamlarda kullanıldığı görülen soyut bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamlardan birkaçına yer verecek olursak: Kültür, belli bir toplumun kendisi şeklinde ifade edilmektedir. Kültür, sosyal süreçlerin bir bileşkesidir. Kültür toplumların birikimli uygarlığını ifade eder. Kültür, bir insan ve toplum kuramı olarak görülür (Güvenç, 1999: 95). Buradan yola çıkarak kültür kavramına çok çeşitli anlamlar yüklendiğini görmekteyiz. Ayrıca kültür kavramını tanımlamanın zorluğu da buradan gelmektedir.

Kültür kavramı, gelenekler aracılığıyla yaşatılan, adetleri ortaya çıkaran ve yenisini üreten, toplumsal sürekliliği devam ettiren ve geçmişten günümüze kadar gelen mirası ifade etmektedir. Kültür; birlikte yaşama, kolektif düşünme örgütlenmesinin birleştirildiği bir konumda yer alır. Buradan hareketle kültür insan tarafından keşfedilen bir gerçeklik ve temsildir diyebiliriz. Kültür sürekli olarak kendini yeniler, toplumsal yapı tarafından oluşturulur ve fiilen de mevcut bir konumdadır. Kültür, yaşayabilmek için de kendini günceller aksi halde değişmeyen ve güncel şartlara uyum sağlayamayan kültür varlığını devam ettiremez. Diğer bir bakış açısıyla kültür, güç ve özgürlüğün ifadesidir. Kültür bireylere belirli tutum, davranış ve düşünceleri empoze etmenin yanında bireylerin tutum, davranış ve düşüncelerini de kontrol etmektedir. Bir kültürün üyesi olan bireyin yetenekleri ve üretkenliği de kültür tarafından geliştirilir ve kültürün üyesi konumundaki birey diğer üyelerden farklılaştığı ölçüde özgür olur. Her kültür

kendi değerini belirler ve sınırlarını çizer. Bir kültürün mensubu olarak bireyin kendini tanıtabilmesi için bireyin kendi dışında tuttuğu, farklı olarak gördüğü kültürleri referans almasıyla mümkün olabilir. Yani birey ‘ben’i tanımlayabilmek için ‘teki’ne gereksinim duymaktadır (Kartarı, 2014: 29-30).

Kültürü daha anlaşılır kılmak amacıyla; kültürün birey ve toplum açısından ifade ettiklerine ve aralarındaki ilişkiye de yer vermek yararlı olacaktır. Parsons; kültür, kişilik ve toplumsal yapı arasındaki ilişkiyi sistemli bir şekilde ele almak için çaba harcamıştır. Parsons’un çalışmalarında kültürü ve toplumsal bütünleşmeyi anlama, ağdaş kültürel kuramları anlamak için önemli bir adım olarak görülmüştür. Parsons kültürel sistemden bahseder ve kültürel sistem; kısmen rol beklentilerini belirleyerek insanlara iletişime geçme ve kendi eylemlerini eşgdmlene imkânı tanır. Parsons toplumların daha karmaşık bir hâl alması ve farklılaşması sonucunda toplumsal bütünleşmenin ve toplumsal örgütlenmenin sağlanabilmesi için kültürel sistemlerin daha esnek, soyut ve evrensel bir nitelik kazanması gerektiğini vurgulamıştır (Baltacı, 2019).

Modernlik ncesi toplumlarda insanlar geleneksel kurallara ve sadece kendi akraba gruplarına bağlı bir yaşam sürdürmekteydiler. Bugün ise hukuk devleti olmanın temel görevlerini paylaşmaktayız. Ayrıca modern toplumlarda değer genellemesinin bir parçası olarak kurumsallaşmış bireycilik ön plana çıkmıştır. Kurumsallaşmış bireycilik anlayışında birey sınıflardan, kastlardan bağımsız olarak daha çok başarısına göre adil bir değerlendirmeye tabidir. Toplumlar bu yöne doğru bir gelişme gösterirken aile de modern öncesi dönemlerin değerlendirmeleri söz konusudur. Aile yeleri arasında duygusallık vardır, kan bağı söz konusudur ve aile ilişkileri bu temelde ilerlemektedir (Smith, 2001: 40-52).

Kültür kavramı ele alınırken kültür iki parçaya ayrılarak analiz edilmektedir: maddi kültür ve manevi kültür. Maddi kültür; insan elinin değdiği, insanın şekillendirdiği, gözle görülür, elle tutulur her şey olarak ifade edilebilir. Manevi kültür ise öğrenilen, paylaşılan, aktarılan inançları, değerleri ve davranış beklentilerini içeren yazılı ve yazısız normları ifade etmektedir. Burada adetler, gelenek ve görenekler yazısız kuralları içerirken; yönetmelikler ve kanunlar yazılı kurallar olarak yer alır (Dikeçligil, 2011: 138). Maddi kültür öğeleri bireyler açısından gözle görünür bir biçimde deneyimlendiği halde manevi kültür öğeleri toplum yeleri tarafından somut

bir şekilde gözlemlenemeyen fakat hemen hemen her toplum üyesinin de doğduğu andan itibaren maruz kaldığı toplumsal alışkanlıkları ifade etmektedir.

Kültür kavramına değinirken kültürün dinamiklerinden de bahsetmek yerinde olacaktır. Kültür toplum içinde anlam kazanmaktadır. Bu nedenle diğer toplumsal kurumlarla olan ilişkisi çerçevesinde ele alınması ve değerlendirilmesi daha uygun görünmektedir.

Toplumda kültür; ekonomik, politik ve diğer kurumlarla yakından ilişkilidir. Toplumlar için önce kültürünü sonra kurumlarını veya önce kurumlarını sonra kültürünü geliştirmek gibi bir durum söz konusu değildir. Kültür ve toplumsal kurumları birlikte ortaya çıkar, gelişir ve birbirlerini etkiler. Temel çıkış noktamız olan kültür, toplumsal kurumları pek çok şekilde etkilemektedir. Toplumun ekonomik ve siyasal yaşamı düzenleme biçimleri; toplumların zenginliğini, otorite kullanımlarını nasıl düzenlediklerine ve bunlara yükledikleri anlamlara bağlıdır. Kültür; ekonomik, politik ve diğer kurumları şekillendirirken kurumlar da kültürü şekillendirmektedir. Ekonomik ve siyasal güçler sadece fiziksel güce dayanamayacakları için kendini üyelerinin gözünde meşru hale getirebilmelerinin yolu kültürden geçer (Parekh, 2002: 194-196). Toplumsal kurumlar ve kültür arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Özellikle de toplumsal kurumların meşruiyetlerini kültür vasıtasıyla sağladıkları dikkat çekmektedir.

2. KÜLTÜREL ÇATIŞMA

Çatışma; bir veya daha fazla kişi, grup ve büyük kurumlar arasında beklenen davranışlar açısından uyumsuzluk yaşanmasıdır (Raven & Kruglanski, 1970'ten akt. Birsal vd., 2009: 247). Rabie 1994 yılındaki çalışmasında; her çatışmanın çekirdeğini toplumun kültürel değerleri, çıkarlarının oluşturduğunu ve buna bağlı olarak da kültürün kişinin kendini ve ötekini algılayışını kültürden kültüre farklılaştırdığını belirtmektedir (Birsal vd., 2009: 247). Kültür toplumdan topluma farklılık gösterebileceği için farklı kültürden bireyler arasında çatışma gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Kültürler arasında farklılıklara bireylerin yaklaşım şekli de çatışma üzerinde rol oynayacaktır. Birey açısından değerlendirildiğinde, her birey için kendi kültürünün davranış ve uygulamaları doğru ve istenen davranıştır. Bu davranışlara uygun hareket etmeyen bireyler “yok edilmelidir veya bastırılmalıdır” bakış açısı çatışmaya yol açacaktır. Bu nedenle farklılıklara saygı duymak ve çok kültürlülüğü anlamak önem arz etmektedir.

Çok kültürlülük toplumun değişimi ve ilerlemesi için bu açıdan önemli olarak görülmektedir.

Hiçbir kültür, çatışmalardan ve değişimden uzak duramaz. Sınıflar, cinsiyetler, kuşaklar arasındaki çatışmalar neredeyse bütün kültürlerde bulunmaktadır ve kendilerine uygun ifade biçimleri arayışındadırlar. Çatışmaların olmadığı veya bastırıldığı toplumlarda bile toplumun üyeleri kültürel inanç ve adetler konusunda anlaşmazlık yaşayabilirler. Kültür doğası gereği çatışmalar yaşanmasa dahi istikrarlı ve durağan kalamayan bir olgudur. Bu nedenle kültür edilgen bir miras değil etkin bir anlam yaratma işidir (Parekh, 2002: 196).

Toplumsal hayatta egemen sınıf ile diğerleri arasında her zaman görünür olmayan bir çatışma söz konusudur. Gramsci, bu çatışmayı anlaşılır kılmak için 'hegemonya' kavramını kullanmıştır. Bu kavram benzer politik tarihe sahip ulusal meseleleri karakterize eden ilişkiler ile sosyal sınıf ilişkilerini açıkça ortaya koymada Gramsci için büyük bir öneme sahiptir. Kapitalist toplumlarda sosyal düzeni korumak için yönetici sınıfın egemenliğini sürdürme biçimi olarak hegemonya görev yapar. Bireylerin toplumda baskın olan iktidarın görüşlerini farkında olmadan, baskı ve zorlama olmaksızın kabul etmeleri hegemonyadır. Alt sınıf kendi isteklerinin gerçekleştiği ve mevcut iktidarı sürdürmek konusunda gönüllü davranacaktır. Hegemonyanın sağlanmasıyla toplumsal sistemde düzen ve istikrar devam edecektir (Gramsci, 2016: 282-283). Günümüzde toplumsal yaşamda hegemonya kendini daha çok kültürel alanda hissettirmektedir. Hegemonya kültürel alanda kurulmakta ve hâkim kültür diğer kültürler üzerinde etkisini göstermektedir. Hâkim kültürün kurduğu hegemonya zora değil rızaya dayalı olarak varlığını göstermektedir.

Kültürel alanda kurulan hegemonya çeşitli araçlardan yararlanmaktadır. Bunların başında kitle iletişim araçları gelmektedir. Kitle iletişim araçlarından yayılan iletilerle hâkim kültürün diğer kültürler üzerinde hegemonya kurması zora dayanmadan, farkında olmadan sağlanır. Hâkim kültürün giderek artan hegemonyası alt kültürlerin; yaşam tarzlarını, tüketim alışkanlıklarını, harcama alışkanlıklarını, gündelik yaşam alışkanlıklarını değiştirmektedir (Taylan ve Arklan, 2008: 87). Hegemonya toplumsal yaşamda ortaya çıkabilecek çatışmaları toplumdaki hâkim kültür lehine önlemektedir. Toplumların yaşam tarzı, gündelik alışkanlıkları hâkim kültürün yaşayışına göre şekillenmekte ve alt kültürler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

Günümüzde teknoloji vasıtasıyla bireyler arası mesafe zaman ve mekân anlamında sıfırlanma eğilimi göstermektedir. Bu durumun bireyler arasında homojenliği artırması beklenirken farklılıkları daha belirgin hale getirdiği görülmektedir (Bauman, 2010: 26). Teknolojide yaşanan gelişmelerin tek tip kültürler üretmesi beklenirken yakın tarihe baktığımızda durum beklenildiği şekilde gerçekleşmemiştir. Kültürlerarası farklılıklar belirgin olma özelliği göstermektedir.

Dünya çapında bir yeniden tabakalaşma sürecine tanıklık etmekteyiz ve bu süreçte yeni bir toplumsal-kültürel hiyerarşi, tüm dünyayı içine alan bir derecelendirme meydana getirilmiştir. Bazılarının özgür seçimi ötekilerin üzerine kötü bir kader gibi çökmektedir (Bauman, 2010: 81- 82). Gramsci'nin bahsettiği gibi baskın olan kültür diğerlerini adeta gönüllü bir biçimde etkisi altına alacak ve bu durum toplumsal hiyerarşiyi yok etmekten ziyade sürekli olarak yeniden üretecektir.

Günümüzde küresellik ve yerellik giderek artan bir biçimde karşıt değerler haline almaktadır. Artarak devam eden küresel ve yerelin çatışmasına tanık olmaktadır. Küresel hareket özgürlüğü; toplumsal gelişme, ilerleme ve başarıya işaret etmekte iken hareketsizlik yenilginin ve başarısızlığın sembolü olarak görülmektedir. İyi hayat hareket halindeki hayatı sembolize ederken hapsedilmek ve değişmeden kalmak geri kalmışlığın ifadeleri olarak görülmektedir (Bauman, 2010: 136). Toplumsal yaşamımız sürekli olarak bu iki uç nokta arasında gidip gelmekte ve aslında birey ne kadar hareket halinde olduğunu ispat etmeye çalıştıkça kendine dayatılanların içine hapsediğinin farkına varamamaktadır. Kültürel çatışma noktasında küresel ölçekte kültürler ve yerel kültürlerin çatışması dikkat çekmektedir. Küresel ölçekte kültürler birbirlerine benzerken yerel ölçekte kültürler ayakta durmaya çalışmaktadır. Benzer kültürler üretme çabası kendi içinde bir döngü olarak kalabilir ve kültürel çatışmayı daha da derinleştirebilir.

Kültürel çatışmanın gündelik hayata yansımalarından da bahsetmek gerekmektedir. Burada çatışmayı bir sosyal etkileşim türü olarak değerlendirme konusuna değinmekte yarar vardır. Çatışmanın sonuçları ve beraberinde getirdiklerine bakılarak “Çatışma bir sosyalleşme biçimi midir?” tartışması karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar arasında her tepkime bir sosyalleşme faaliyeti olarak değerlendirilirse çatışmayı da buraya yerleştirebiliriz. Burada dikkat çeken nokta çatışmanın nedenleridir; nefret, kıskançlık, istek, arzu gibi güdüler neticesinde ortaya çıkan çatışma. Bu güdüler sonucunda ortaya çıkan çatışmada, nihai amaç ikililiği yani taraflardan birini ortadan

kaldırma yoluyla birliğe ulaşmanın tek yolu olarak da görülmektedir. Çatışma karşıtlar arasındaki gerginliğin çözümü olarak görülür. Buradan hareketle bütünüyle uyumlu ve her daim birlik içindeki bir gruptan söz etmek pek de mümkün görünmemektedir. Grubun belli bir forma ulaşabilmesi için bir miktar uyum ve uyumsuzluk, birleşme ve ayrılmayı içermesi gerekli görünmektedir (Park, 2017: 109-110).

Dahrendorf'a göre toplumsal yapının en önemli belirleyici etkeni gücün dağılımıdır. Gücün dağılımında güçlü ile güçsüzün çatışması toplumsal hayatta kaçınılmaz olarak görülmektedir. Dahrendorf'un temel görüşüne göre yetkileri birbirinden farklı olan topluluklar arasında sistematik olarak toplumsal çatışmalar yaşanmaktadır (Wallace & Wolf, 2004: 139-140). Dahrendorf'a göre çatışma sürekli ve işlevleri vardır. Çatışma toplumu bir arada tutan itici bir güç olarak görülmektedir. Dahrendorf'a göre çatışmayı görmezden gelmek boş bir çabadır. Bunun tersine çatışmanın tanımlanmasının ve tanınmasının ardından çatışan grupların çıkarlarının kurumsallaştırılmasının düzeni ve dengeyi sağlayacağını savunmuştur. Dahrendorf sınıf çıkarlarının aynı kültüre mensup kişiler için gerçek olduğunu kabul etmektedir. Bu çıkarların önemli ve gerçek kabul edilmesi harekete geçebilmek açısından önemli psikolojik etkenlerdir. Ona göre çatışma toplumsal yapının değişimi ve gelişimi için işlevsel bir rol üstlenmektedir. (Özsöz, 2007).

Nasıl ki evren herhangi bir biçime sahip olabilmek için sevgi ve nefret gibi çekici ve itici güçlere gereksinim duyarken toplum da belli bir forma kavuşabilmek için uyum ve uyumsuzluk, yardımlaşma ve rekabet eğilimleri oranına gereksinim duymaktadır. Toplumsal hayatta, karşımızda evli çift gibi küçük ama üyeleri arasında sınırsız sayıda hayati ilişki bulunan gruplar vardır. Bu grupları insanlarla bir arada tutan unsurlar olarak içinde buldukları belirli miktardaki iç farklılık ve dış münakaşa grupları ile etkileşimlerinin olduğu söylenebilir. Buradan hareketle evlilikler içerdikleri çatışma sebebiyle daha az evlilik haline gelmiyor; dahası evli bireyler arasında çatışmadan doğan karakteristik özellikler gelişme göstermektedir: çatışma ve sonrasında gelen bütünleşme (Simmel, 2009: 87-91). Toplumsal grupları da evlilikler gibi düşünebiliriz. Nasıl ki evlilikte iki farklı birey, iki farklı bakış açısı, beraberlerinde getirdikleri iki ayrı kültürel özellik varsa toplumsal gruplarda da iletişim sürecinde bu farklılıklar söz konusu olmaktadır. Toplumsal gruplarda ve evliliklerde bireyler homojen değil heterojendirler. Bu nedenle evliliklerde bireyler çatışma olsa dahi bir arada farklı bir şekle bürünebilme özelliği gösterdiği gibi toplumsal gruplar da

çatışmalar söz konusu olsa dahi bir arada bulunup farklı bir şekle kavuşabilmektedirler. Böylelikle grupta çatışma birleştirici ve bütünleştirici bir güç görevi görmektedir. Gündelik yaşamda bir miktar bölünme ve ayrışma doğal kabul edilmektedir. Bütünüyle uyumlu ve uzlaşımın sağlandığı toplumsal ilişkiler her zaman mümkün değildir. Fakat burada farklı toplumsal unsurlar arasında anlayış, yardımseverlik, dayanışma durumları göz ardı edilmemelidir. Toplumsal hayatın sürdürülebilmesi ve devamının sağlanması için uyum ve birliktelik de önemli bir yer tutmaktadır.

3. KÜLTÜREL UYUM

Kültürel uyum iki farklı toplumsal grubun sürekli teması halinde gerçekleşen bir dizi olguyu ifade etmektedir. Bu gruplardan birinin veya her ikisinin de temel kültürel öğelerinde bu temasla beraber değişiklikler meydana gelir. Kültürel uyum bireyleri iki farklı açıdan etkileyebilmektedir. Kimlik oluşumu sürecinde yıkıcı ve yapıcı etkileri dikkat çekmektedir. Yapıcı etkileri olarak; bireye yeni değerler, normlar ve davranışlar kazandırabilmesi gösterilebilir. Yıkıcı etkileri ise maruz kalınan kültür ile sahip olunan kültürel değerlerin çok zıt olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu durum bireyler arası çatışmalara yol açabilmektedir (Öztürk ve Taş, 2018: 57). Kültürel uyumun tek yönlü bir şekilde gerçekleşmeyişi nedeniyle kültürel uyum sürecinde her iki kültürden bireyin de kendi bireysel kültürüne eklemeler yapabilmesi ya da bireysel kültüründen kendine uygun olmayan yönleri çıkarması söz konusu olabilmektedir.

Entegrasyon kavramı 1980'lerde bir toplumun bütünlüğünü ve bireylerin kültürle olan ilişkisini ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Bir topluma tam manada uyum sağlayabilmek için her birey ortak bir bilince sahip olmalıdır, ortak hedefleri bulunmalıdır ve diğer toplum üyeleriyle etkileşim halinde bulunmalıdır. Çünkü uyum süreci aidiyet duygusu ile ev sahibi toplumun değerlerini paylaşma isteği gibi öznel bileşenlerden meydana gelmektedir (Öztürk ve Taş, 2018: 58).

Kim (2008) bütünleştirici teorisinde stres-adaptasyon-büyüme dinamiğini tanımlamıştır. Kültürel uyum süreci uzun bir zaman dilimini gerektirmektedir. Kültürel uyumun gerçekleşebilmesi için birey deneyimler gerçekleştirmelidir. Bu deneyimlemelerle beraber Kim, bireylerde gerçekleşebilecek yönelimlere yer vermiştir: bireyselleşme ve evrenselleşme. Kim, kültürleşme teorisinde bireyleri incelemiştir. Bireyler ev ortamından ayrılır ve tamamen farklı bir yere taşınırlar. Ancak Kim (2008)

dünya değiştikçe bireylerin kültürleşme için yer değiştirmelerine de gerek kalmayabileceğini dile getirmiştir (Renalds, 2011: 9-10).

Kültürel uyum konusundan bahsederken kültürleşme kavramına da değinmek yerinde olacaktır. Kültürleşme kısaca farklı kültürlerin karşılıklı etkileşimi sonucunda her iki kültürde de değişimin meydana gelmesi olarak tanımlanabilir. Kültürleşmede en az iki kültürün karşılıklı etkileşimlerinden bahsedebiliriz. Bunlar; yerli kültür, yabancı kültür ya da aralarında farklılıklar bulunan alt kültürlerden oluşabilir. Farklı kültürler arasında etkileşimin gerçekleşmesiyle her iki kültürde de dereceleri farklı da olsa değişim gerçekleşmektedir (Aydın, 2011: 60).

4. ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK TARTIşMALARI

Tarih boyunca toplumlarda çeşitli kültürler birbirleriyle temas halinde olmuşlardır. Çeşitli kültürler aynı zamanda bir arada bulunmuşlardır. Kültürün ve insanın doğası gereği bu durum kaçınılmaz olarak görünmektedir. Kültürler tarih boyunca birbirini etkilemişler ve aynı zamanda birbirlerinden de etkilenmişlerdir.

Çokkültürlülük söylemi görece yeni bir kavram olmakla beraber çokkültürlülük yeni bir durum değildir (Çelik, 2008: 321). Bireylerin farklılıklarıyla bir arada bulunma durumu olarak ifade edebileceğimiz çokkültürlülük durumunu, belki de toplumlar var oluşlarından bu yana yaşamaktadırlar.

Alain Touraine ‘Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek miyiz?’ adlı kitabında, ortak bir kamusal alan yaratabilmenin mümkün olup olmasını araçsal eylemle kültürel kimliğin bağdaşması yolu ile tartışmaktadır. Karşılıklı olarak birbirimizi birer özne olarak kabul edebildiğimiz ölçüde beraber ve farklılıklarımızla birlikte yaşayabiliriz (Touraine, 2005: 212).

Bireylerin karşılıklı olarak birbirlerini birer özne olarak kabul etmesiyle çokkültürlülük demokrasinin temelini oluşturan bir değer olarak karşımıza çıkar. Çokkültürlü toplum yapısı gereği çeşitliliğin taleplerini göz önünde bulundurur ve çokkültürlü toplum çatışan iki talebi uzlaştırmak durumunda kalır. Bazen çokkültürlülüğün ortadan kaldırılması hedeflenebilir. Bu durumu asimilasyonculuk politikaları ile gerçekleştirme yoluna gidebilirler. Asimilasyon politikası ile baskın kültür toplumun koruyucusu olarak görülen devlet tarafından azınlık olarak görülen kültürler üzerinde baskı kurarak onları da ulusal kültür içine katmayı hedeflemektedir (Parekh, 2002: 251-252).

Habermas, çokkültürlü toplumlar için; farklı etnik grupların ve kültürel yaşam biçimlerinin eşit haklarla birlikte var olabilmesi için hakların çeşitlenmesine gerek olmadığı görüşündedir. Habermas, vatandaşlık hakları temelinde toplumu şekillendirmektedir. Kolektif haklar herkes için ortak olmalıdır ve bu hakların bireyleri hedef alacak biçimde çeşitlenmesinin yersiz olduğu görüşünü savunmaktadır (Habermas, 2010: 130). Habermas farklı kültürlerin bütünleşmesi için aidiyet duygusuna vurgu yaparak vatandaş olma bilincini önemli görmüştür. Vatandaşlık haklarının ortak olmasını ve bireysel çıkarlara dönük olmaması üzerinde durmaktadır. Vatandaş olma duygusu farklı kültürden bireyler tarafından paylaşırsa anlam kazanmaktadır.

Dünyadaki birçok toplum için geçerli olan bir güçlük olarak “Kültürler bir arada yaşayabilir mi?” sorusu akla gelmektedir. Daha az problematik olan durum ise çoğulcu toplumlardaki kültürel çeşitliliğin nasıl yönetileceğidir. Bu tartışmalar genel ölçüde kültürel düzeyde asimilasyonculuk ya da çokkültürlülüğün görece üstünlükleri arasında gerçekleşmektedir. Çokkültürlülük egemen kültürlerle azınlık kültürlerinin daha kucaklayıcı ve bütünleştirici bir görüşü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak günümüzde aktif uygulanan politika olarak kültürel çeşitliliği sürdürme daha ağır basmaktadır (Hogg & Vaughan, 2014: 636).

Çokkültürlülük tartışmalarında çeşitli bakış açıları incelendiğinde; toplumların doğası gereği çokkültürlülüğün neredeyse bütün toplumların karşılaştığı bir durum olduğu karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreç boyunca toplumlar çokkültürlülüğü nasıl yönetecekleri ile ilgili farklı bakış açıları tercih etmişlerdir. Bazı dönemlerde asimilasyon politikaları daha ağırlıklı olarak uygulanmıştır. Günümüzde ise küreselleşmenin de beraberinde getirdikleriyle birlikte farklılıkları zenginlik olarak görme bakış açısı ağırlık kazanmıştır. Ayrıca tarihsel süreç boyunca kültürel farklılıklar mevcut kültürde ve kendi bünyesinde karşılıklı değişimlere yol açmıştır. Kültürün etkileyen ve etkilenen bir yapıda olması sonucu temas halinde olan kültürler birbirlerine aktarımlarda bulunmuşlardır.

5. KÜLTÜR VE DİL

Dil, konuşma yetisine sahip olmanın doğurduğu toplumsal bir ürünü oluşturmaktadır ve bununla beraber bireylerin bu yetiyi kullanabilmeleri için toplumsal teşekkül tarafından benimsenen zorunlu uzlaşımın tamamıdır. Dil düşünceleri ifade

eden bir gösterge sistemi olarak tanımlanabilir (Saussure, 2013: 70). Yapısalcı görüşün savunduğu bu tanım oldukça tartışmalıdır. Yapısalcılık zamanla kendi içinden ve dışarıdan eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler Post-yapısalcılığın doğmasına kaynaklık etmiştir. Fakat Post-yapısalcılık tamamen karşıt bir düşünce olarak anlaşılmalıdır, yapısalcılığın gelişimi olarak düşünülmelidir. Post-yapısalcılık, yapısalcılığın önceki yenilikleri olmadan tam olarak anlaşılabilir (Smith, 2001: 163).

Post-yapısalcılara göre dil, kendi içinde kapalı bir sistem olmamakla beraber açık ve esnek bir sistem olarak ifade edilir. Post-yapısalcı yaklaşım metin merkezli bir yaklaşım olarak görülür. Her metnin ardında bir yapı bulunduğunu iddia eder ve okuyucunun önemini yok sayan yapısalcı görüşe karşı olarak okuyucuyu merkeze almaktadır. Metnin anlamı yazar tarafından değil okuyucu tarafından belirlenir. Birden çok okuyucu olduğuna göre de bir metnin birden çok anlamı bulunabilir. Artık modernitede olduğu gibi yazar otorite kaynağı olarak görülmemektedir. Post-yapısalcı anlayışta metni oluşturan yazar değil, okuyucudur (Çelik ve Ekşi, 2008: 102-103).

Saussure; dile herhangi bir yazardan bağımsız bir sistem olarak yaklaşmakta ve işaretlerin, diğer eksik işaretler ile örtük bir şekilde karşılaştırılmalarından dolayı anlamlara sahip olduklarını öne sürer. Böylece Saussure, dili doğa bilimlerindeki bir inceleme nesnesi şeklinde ele alarak somutlaştırmaktadır Saussure'nin amacı, kesin bir anlama ulaşabilmek şeklinde düşünülebilir. Jacques Derrida'ya göre ise anlam sabitlenmiş değildir. Anlam, bağlama bağlı olmakla beraber sayıca sınırsızdır. Her okuyucu konuyla ilgili eksik bağlamlara ilişkin kendi fikrine sahip olacak ve bunları kullanacaktır. Derrida'nın ünlü 'yapıbozum' fikrinde metinler nihai anlamlar üretmez. Metinler, yazarlarının söylemeye niyetlendiklerinden daha fazlasını anlatmaktadır (Smith, 2001: 180).

Dil kültürün öğeleri arasında yer almaktadır ve kültürün temel taşı olarak oluşturmaktadır. Kültürün öğrenilmesini ve nesilden nesile aktarılmasını sağlayan araç, dildir (Çetintaş, 2016: 245). Kültür ve dil arasındaki ilişkiye bakılırsa dil toplum hayatı açısından da birey açısından da önemli bir yere sahiptir. Birey nereye giderse gitsin dilini de beraberinde götürür. Dil aslında bireyin hangi kültüre mensup olduğunun da önemli bir ipucudur. Dil iletişim açısından da kilit bir rol üstlenmektedir. Birey farklı kültürden bireylerle iletişim kurmak istiyorsa o kültürün dili ile bunu gerçekleştirebilmektedir.

Dil, ait olduğu kültürün ürünü olmasından dolayı o kültürün değerlerini yansıtmaktadır. İnsan doğumundan başlayarak dil ile içiçedir. ocuk konuşmaya başladığında aile büyüklerinden oğrendiği şekliyle iletişimde davranış kalıplarını dil ile beraber oğrenir ve kullanmaya başlar. Bu şekilde kültürün bir yesi haline gelir. Bu sayede birey iletişim sürecinde uygun olan ve olmayan kuralları oğrenmiş olur. Oğrendiği bu kuralları başka bir kültürel grupta ya da dil grubunda iletişim sürecinde paylaşması pek fazla bir anlam ifade etmeyecektir. İletişim sürecine katılan bireylerin dil sistemleri birbirinden oldukça farklıysa ortak davranış gösterme olasılıkları da daha düşük olacaktır (Kartarı, 2014: 157-158). Dil, toplumu bir arada tutan bir iletişim aracıdır ve bireyler arasında ortak dil kullanımı kültürel uyuma olumlu katkılar sağlamaktadır. Toplumsal hayatta bireyler arasında ortak dil kullanımının iletişime olumlu etkileri olmakla beraber ortak dil, bireylerin içinde buldukları kültüre uyumlarını da olumlu şekilde etkilemektedir.

6. KÜLTÜR VE KİMLİK

Ulus-devletler içinde belli bir etnisiteye vurgu yapılarak diğer etnik ve kültürel unsurların yok sayıldığı bir düzen kimlik konusunda karşılaştığımız bir durumdu. Fakat küreselleşmenin hız kazandığı son dönemlerde, kimlik ve kültürel farklılıklara bakış açısında değişiklikler yaşanmıştır. Yaşanılan değişim ve dönüşümlerle beraber çok kültürlülük kavramı da kullanılmaya başlanmıştır. Çok kültürlülük, bir toplumda farklı kültürlerin varlığına işaret etmektedir. Çok kültürlülük bir toplumda diğerlerinin bastırılıp baskın kültürün ne çıkarılmasının aksine bütün kültürel unsurlara yaşam alanı tanımaktır (Anık, 2012: 164).

Kültür bize bir kimlik ve bu kimliği tanımlayan bazı vasıflar kazandırmaktadır. Kültürümüzün kendine özgü özelliklerinin farkına ancak başka kültürlerle karşılaşma durumunda varabiliriz. Kültür kimliği tanımladığı için kültürümüzün saygınlığı ya da ayırt ediciliğini başka kültürlerle iletişim halindeyken keşfedebiliriz (Hogg & Vaughan, 2014: 628). Bireyler bir toplumun üyesidirler ve kültürel özellikleri diğer toplum yeleri ile paylaşırlar. Yani bireyler benzer kimlikleri toplumsal hayat içinde kazanır ve diğer üyelerle de paylaşırlar.

İnsanların ortak doğaları, ortak varoluş şartları, yaşam deneyimleri ve durumları bulunmaktadır. Fakat insanlar bunları çok farklı şekillerde kavramlaştırırlar ve tepkileri de çeşitlilik gösterebilmektedir. Böylelikle farklı kültürler ortaya çıkmaktadır. Kimlikler

de evrensel olan ile özel olan, ortak kültür öğeleri ile bireye özgü olan arasındaki etkileşim neticesinde şekillenmektedir. Bireyler ne tamamen benzer ne de tamamen farklıdır (Parekh, 2002: 159). Kimliklerin bu denli çeşitlilik göstermesi bu açıdan bakıldığında şaşılacak bir durum değildir. İnsan doğasının gerekliliği farklı kimlikleri mümkün kılmaktadır.

7. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM

İletişim sadece bir eylem değil çok boyutlu bir süreçtir. Gerald R. Miller ve Mark Steinberg'in tanımlamasına göre iletişim bireyin anlamları isteyerek başka bir bireye aktarma sürecini ifade etmektedir. Onlara göre iletişim rastlantısal bir etkinlik olmamakla birlikte planlı ve sistemli bir şekilde gerçekleştirilen bir etkinliktir (Miller & Steinberg, 1975'ten akt. Kartarı, 2014: 41).

İletişim dinamik bir süreci içermektedir. Çünkü iletişim sürecinin başlangıcında ve devamında bireyler farklılaşır. Söylenen sözler ve karşı tarafa iletilen mesajlar geri döndürülemez, yani iletişim süreci geri çevrilemez. Ayrıca iletişim belirli bir bağlamda ve sosyal ilişkiler ortamında gerçekleştirildiği için bireyler her zaman aynı davranışları sergilemeyebilirler. Örneğin bir çocuğun babasına karşı olan davranışları evde ve okulda farklı şekilde olacaktır (Kartarı, 2014: 48-49).

İletişim becerilerinin unsuru sözel ve sözel olmayan iletişim ile ilgilidir. Bu yönü, dilsel beceriler, esneklik ve sosyal beceriler gibi şeyleri içerir ve etkileşimlerde algısal, duyarlı ve empatik olma yeteneği ile ilgilidir. Kuşkusuz, varlığı veya bu dinamiklerin olmayışı kültürlerarası iletişim yetkinliğini etkiler. Yeni durumlara uyum sağlayabilmek iletişim kapasitesi ile yakından ilgilidir (Renalds, 2011: 8).

Kültürlerarası iletişim farklı kültürlerden gelen insanların etkileşim kurmalarıyla, yabancıyı algılama biçimleriyle, kültürel farklılıklarının incelenmesi gibi konuları ele alan disiplinlerarası bir bilim dalı şeklinde ifade edilebilir. Kültürlerarasılık farklı kültürlerden gelen bireyler arasındaki etkileşim aracılığıyla kendini gösterir. Farklı kültürlerin birbirleriyle karşılaşmalarını mümkün kılan üç nedenden söz edebiliriz. Bunlar; yeni teknoloji ve haberleşme sistemlerinde yaşanan gelişmeler, dünya nüfusunda yaşanan artış ve dünya ekonomik merkezlerinin yer değiştirmesi şeklinde sayılabilir. Pek çok birey turizm hareketleri ile başka ülkelere seyahat etmektedir. Örneğin sadece Türkiye'ye gelen yıllık yabancı turist sayısı 5-8 milyon kişi arasında değişim göstermektedir. Bu bireyler gittikleri yerlerde sadece farklı görünümde

ve farklı bir dil konuşan bireylerle karşılaşmamakta aynı zamanda bireylerin davranış farklılıklarını, zamanı-mekânı nasıl algıladıklarını, dünyaya ve yaşama nasıl bir değer atfettiklerini de gözleme şansını elde etmektedirler. Ayrıca teknolojide yaşanan gelişmeler diğer kültürler hakkında bilgi edinmeye imkân verirken bireylerde de ‘yabancı’yı tanıma merakı uyandırmaktadır. Yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte dünya kültürleri birbirleriyle tanışma fırsatı elde etmekte ve bireyleri birbirine yakınlaştırmaktadır (Kartarı, 2014: 49-52).

Kültürel iletişim konusuna değinirken Pierre Bourdieu’nun ‘Habitus’ kavramına da değinmek yerinde olacaktır. Pierre Bourdieu’ya göre habitus; bireylerin sosyalleşme süreci içinde çocukluktan yetişkinliğe az çok bilinçsiz olarak geliştirdikleri idrak, değerlendirme ve eylemlerden oluşmaktadır. Habituslar her birey için farklılık gösterir. Çünkü her bireyin yaşam şartları ve takip ettiği toplumsal yol farklılık göstermektedir. Aynı sosyoekonomik sınıftan gelen bireyler kısmen aynı habitusa sahip olurlar. Fakat her habitusun da bireysel bir boyuta sahip olduğu gerçeği de mevcuttur. Habitusu oluşturan eğilimler aktarılabilir olma özelliği gösterir. Örneğin ailede ve evde edinilmiş olan eğilimler iş hayatına aktarılabilirlik özelliği gösterebilir. Bu durumda homojen hayat tarzları ortaya çıkarılabilir (Jourdain & Naulin, 2016: 41-43).

Bourdieu’nun habitus kavramından yola çıkarak aynı kültürün içinde doğup büyümüş olan bireylerin büyük ölçüde benzer davranış kalıpları geliştirdikleri söylenebilir. Hayata bakış açıları, dünyayı kavrayışları, yemek alışkanlıkları, kadına ve çocuğa atfedilen değer benzerlik gösterebilecektir. Buradan hareketle kültürlerarası ilişkilerde bu alışkanlıkların ve geliştirilen davranış kalıplarının diğer kültüre mensup bireyler arasında ‘yabancı’ya duyulan merakı daha da artırabileceği gerçeğinin kendini gösterdiği ifade edilebilir. Bireyler toplumsal ilişkilerinde genellikle beraberinde getirdiği habitusları ile uyumlu davranışlar sergilemektedirler. Bir birey yeni girdiği bir sosyal çevreye uyum sağlama konusunda her ne kadar yeni sosyal çevrenin genel iklimine uygun hareket etme ve davranış geliştirme eğiliminde olsa da kendisiyle beraber getirdiği yani onun habitusunda var olan davranışlar tekrar ortaya çıkabilmektedir. O zaman yeni bir kültürle karşılaşılana iletişim sürecinde geliştirdiğimiz davranış kalıpları ve düşünceler geçmiş düşünce ve davranışlarımızdan tamamen bağımsız bir şekilde gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla ilişkilerde bireyin psikolojik ve sosyal psikolojik yapısı öne çıkmaktadır.

7.1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Farklı kültürden gelen bireyler arasında kurulan iletişim bazı faktörlerden etkilenmektedir. Bu etkilenme farklı kültürler söz konusu olduğu zaman kaçınılmaz olarak görülmektedir. Bu faktörler: Değerler ve normlar, toplumsal senaryolar ve roller, etnomerkezcilik, belirsizlik ve kaygı, kalıp düşünceler ve önyargılar şeklinde sıralanabilir.

7.1.1 Değerler ve Normlar

Birey olarak davranışlarımız, az ya da çok çevremiz tarafından, bizden önce yaşamış insanlar tarafından veya aynı dönemde yaşadığımız insanlarla kurduğumuz etkileşimler sonucunda büyük ölçüde şekillenmektedir. Bireyler çocukluklarından yetişkinliklerine ve sonrasında yaşlılık dönemine kadar bir sosyal çevre içinde var olabilmektedirler. Bundan dolayı birey üzerinde sosyal çevrenin etkisini göz ardı edememekteyiz.

Birey açısından sosyal bir dünyada yaşamak, eylemi sınırlandıran bir deneyim olarak nitelendirilebilir. Her birey için eşit düzeyde olmasa da çevremizdeki sosyal dünyayı belli sınırlar içinde yaşamaktayız. Sosyal olarak yaşamak birey açısından etrafındaki sosyal dünyanın farkına vardıkça kendisine içsel ve dışsal sınırlamalar getirme yolunu seçmesi ile sonuçlanmaktadır. Çünkü toplumlar; az ya da çok belli ilişki, kurum, örgüt ve pratik ağlar tarafından nitelendirilmektedir. Bireyler sosyal hayatta neyin arzulanır neyin arzulanmaz, neyin uygun neyin uygun olmadığı, iyi veya kötü, doğru veya yanlış olduğuna dair paylaşılan ortak fikirlere dayanarak bireysel ya da kolektif yaşamlarını sürdürmektedirler. Buradan hareketle toplumsal değer ve norm kavramlarını tanımlayacak olursak: Değerler, toplum ya da sosyal bir grup tarafından önemli görülen ideal ve inançlar şeklinde ifade edilebilir. Normlar ise sosyal olarak kabul edilmiş ‘doğru’ ya da ‘uygun’ davranış biçimleri olarak ifade edilebilir. Normlar verili davranış tiplerini öngörebildiği gibi onları yasaklayabilme özelliğine de sahiptir (Bilton vd., 2009: 16). Toplumun değerleri üyeleri arasındaki gündelik ilişkileri yöneten normlar çerçevesinde şekillenir. İlişkilerin çoğu kanunlar tarafından yönetilmesine rağmen gündelik ve sivil ilişkiler için durum farklılık gösterir. Komşuluk ilişkileri, toplu taşıma araçlarındaki insanlar arasında gerçekleşen ilişkiler, öğrenciler ve meslektaş ilişkileri kanunla yönetilen ilişkiler değildir. Bu ilişkiler değerler ve adetler tarafından düzenlenerek toplumun sivil kültürünü meydana getirir. Değerler toplum tarafından

korunur ve bireyler bu değerlere uygun yaşamak için çaba gösterirler (Parekh, 2002: 343).

Toplum ve birey ilişkisini incelediğimizde toplumsal hayatta uyulması gereken kurallar kanunlar çerçevesinde belirlenmiştir. Fakat kendi hayatımızdan yola çıkarak da deneyimleyebileceğimiz gibi toplumsal hayatı sadece hukuk kuralları yönetmemektedir. Günlük hayatta bireylerle ilişkilerimizi büyük oranda toplum tarafından kabul görmüş değerler ve normlar çerçevesinde yürütmekteyiz. Bu bağlamda değerler ve normlar; gündelik hayatımızı, ilişkilerimizi, yaşam biçimimizi şekillendirmektedir. Çünkü toplumsal hayatta bireyler içinde yaşadıkları kültürün değerlerine ve normlarına yazılı kurallar olmamasına rağmen uyum gösterme eğilimindedirler. Kültürlerarası ilişkiler söz konusu olduğunda ise aynı olay ya da durum farklı kültürden bireyler tarafından farklı şekillerde değerlendirilebilmektedir. Bu farklılığın ortaya çıkarabileceği çatışma ya da uyumun ilk sebebi kültürlerarası değerlerin ve normların farklılık gösterebilmesinin yanı sıra bireysel özelliklerden de kaynaklanabilmesidir.

7.1.2 Toplumsal Senaryolar ve Roller

Değerler ve normlar başlığı altında, toplumsal yaşamda bireylerin davranışlarının değerlere göre şekillendiği ve davranışların normlara göre gerçekleştiği konusuna yer verilmiştir. Bu durum toplumsal yaşam ile bireysel yaşam arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bireyin kalabalıklar içindeyken ve yalnızken davranışlarının farklılık göstermesi bundandır.

Toplumsal yaşamı düzenleyen normlar dışında gündelik yaşamı düzenleyen ve normlara uygun bir biçimde oluşturulmuş, toplum üyelerince kabul gören toplumsal senaryolardan söz edebiliriz. Bireylerin toplum içindeki konumlarına göre nasıl davranışlar sergileyeceği senaryolar tarafından belirlenir. Birey genellikle bu senaryoları sorgulamaz sadece kendisine biçilmiş rolü oynar. Burada toplumsal yaşamın belirleyicileri olarak ‘toplumsal tabaka’ ve ‘toplumsal sınıf’ öne çıkmaktadır. Toplumsal tabaka, toplum içinde benzer ekonomik ve siyasal güç mensuplarının benzer yaşam biçimlerine sahip bireylerden meydana gelen grupları ifade etmektedir. Toplumsal sınıf da toplumsal tabakalar içinde yer alan ve birbirine eğitim, gelir düzeyi, yaşam biçimi olarak çok benzeyen toplumsal tabakalara göre daha küçük gruplardan oluşmaktadır. Buradan hareketle toplumsal yaşamın iletişime, iletişimin de kültüre bağlı

olduğunu söyleyebiliriz. Toplumsal yaşam iletişim sayesinde sürdürülür ve kültür de anlamları aktararak iletişimi gerçekleştirir (Kartarı, 2014: 234-235).

Toplum kişileri kategorize ederek bu kategorilerin mensuplarına sıradan ve doğal olduğu kabul edilen özellikler de sunar. Toplumsal yaşamdaki ilişkiler bu sayede beklenebilir olma özelliği sergiler. Toplumsal ilişkilerimizde karşılaştığımız yabancıyı bir toplumsal kategoriye dâhil ederiz ve kestirme bir yoldan bireyle ilgili genel bir yargıya varabiliriz (Gofman, 2014: 30). Bireylerden de yerleştirdiğimiz kategoriye uygun davranış gerçekleştirmelerini bekleriz. Bu durum bazen birey üzerinde toplumsal baskı oluşturabilir. Grubun beklentilerine göre hareket etmeyen ve rol beklentisine uygun davranmayan birey ya cezalandırılır ya da gruptan çıkarılır (Kartarı, 2014: 235). Birey dâhil edilmesi gereken kişi kategorisine uygun roller sergilemediğinde, karşımıza sıradan ve doğal bir birey olarak çıkar ve itibarsızlaştırılarak damgalanır. Bireyin damgalanmasında sadece hoş gitmeyen nitelikler değil, kafamızdaki birey stereotipiyle uyuma göstermemesi de etkili olur (Gofman, 2014: 31).

Toplumsal ilişkilerde bireyler kategorize edilmekte ve gruplara ayrılmaktadır. Bu kategori ve gruplardan beklenen davranış kalıpları bulunmakta ve sosyal ilişkilerde bireyin kendisine biçilen rolü veya görevi yerine getirmesi beklenmektedir. Kültürlerarası iletişim söz konusu olduğunda ise yani iki farklı kültürden birey karşılaştığında ise durum karmaşık bir hal almaktadır. Çünkü toplumdan topluma rol ilişkileri ve bireyden beklenen davranışlar kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Sosyal ilişkilerde beklenilenin tersi yönde davranış gösteren bireyler damgalanmaya maruz kalmaktaydı. Kültürlerarası ilişki söz konusu olduğu zaman rol beklentilerine hoşgörülü bir biçimde yaklaşılabilen ve daha kabul edilebilir şekilde değerlendirmeler söz konusu olabilmektedir.

7.1.3 Etnomerkezcilik

Etnomerkezcilik Yunanca 'Ethnos' sözcüğünden gelir ve sözcüğün anlamı 'halk' demektir. Irkçılık bireyin mensubu olduğu insan grupları arasındaki biyolojik farklılıkları öne çıkarırken, etnomerkezcilik ise bireyin kendi grubunu diğer grup üyelerinden ayrıcalıklı olarak görmesi durumunu ifade etmektedir. Etnik gruplar çoğunlukla aynı coğrafi çevreden gelir, kan bağı ile birbirlerine bağlıdırlar ve ortak geçmişe sahiptirler. Etnomerkezcilikte biyolojik ayrımcılıktan ziyade kültürel ayrımcılık söz konusudur. Özellikle Avrupa'da önceleri biyolojik ayrımcılık ile yabancıyı kontrol

altında tutma ya da imha etme politikası yerini geri gönderme, tercit etme ve ayırma biçimlerine bırakmıştır (Taş, 1999: 50-56).

Etnomerkezcilik bireyin ait olduğu grubu ve grubun kültürünü merkeze alarak diğer sosyal grupları bunun çevresine yerleştirme işidir. Grup dışı olanlardan kendi kültürüne en benzeyenden en az benzeyene ve yakınından uzağına doğru yerleştirir (Kartarı, 2001'den akt. Mora, 2008: 210). Etnomerkezciliğin iki bileşeninden söz etmek mümkündür. İlk bileşen, bireyin kendi kültürünü doğal kabul eder. İkinci bileşen olarak etnomerkezcilik ise diğer uluslar ve kültürlerden üstün olma bilinci ile ilişkilidir. Birey içinde bulunduğu çevreyi doğal kabul eder çünkü bu durum günlük yaşamda bireye kolaylıklar sunar, rahatlamasına yardımcı olur. Çevreyi doğal kabul eden birey pek çok şey hakkında bireysel karar verme sorumluluğundan kurtulur. Bireyin kendi kültürünü diğerlerinden üstün görmesi etnomerkezciliğin ikinci bileşenidir. Etnomerkezci birey kendi değer ve normları, alışkanlıkları dışında kalan her şeyi olumsuz bir biçimde değerlendirir (Maletzke, 1996'dan akt. Kartarı, 2014: 239).

Dünya ortak bir yapıya sahiptir ve toplumlar bu yapının birer parçasıdır. Bu yapıda etnomerkezcilik, kültürlerarası iletişimin sağlıklı bir şekilde kurulmasının ve sürdürülmesinin önündeki engellerdendir. Kültürlerarası iletişimin olumsuz etkilenmesi kültürlerarası ilişkilere yansır ve kültürlerarası ilişkilerin sorunsuz olması kültürel farklılıkları kabul edilebilir görmekle başlayabilir. Bireyler kültür farklılıklarını kabul eder ve onlara saygı gösterirse kültürel uyum gerçekleşebilir.

7.1.4 Belirsizlik ve Kaygı

Kültürlerarası iletişim sürecinde iki farklı kültürden bireyin karşı karşıya gelmesi dolayısıyla iletişim sürecinde belirsizlik ve kaygı durumu önemli bir yer tutmaktadır.

İletişim sürecinde kültürün özellikleri belirsizlik ve kaygı durumuna etki etmektedir. Kültürün bireyci mi yoksa toplulukçu mu olduğu bireyin karşılaştığı yeni kültürle olan belirsizlik ve kaygı durumuna etki edecektir. Karşı taraftaki bireyden alınan mesajların güvenilirliği yani karşı kültürden bireye duyulan güven de belirsizlik ve kaygı düzeyine etki edecektir. Etkili bir iletişim gerçekleşmesi için kaygı düzeyinin üst seviyede seyretmesi olumsuz bir durumdur (Kağıtçıbaşı, 2013: 229-235). Birey ilk kez karşılaştığı bir yabancı ile öncelikle belirsizlik durumunu yaşayabilir. Sonrasında iletişim sürecinde kültürel benzerliklerin azlığı veya çokluğuna göre kaygı düzeyi artış

ya da azalış gösterebilir. Birey belirsizlik ve kaygı durumunu kontrol altına alabildiği ölçüde etkili bir iletişim söz konusu olabilir.

7.1.5 Kalıp Düşünceler, Stereotipler ve Önyargılar

Kültürlerarası iletişim sürecini etkileyen önemli faktörler arasında kalıp düşünceler, stereotipler ve önyargılar gösterilebilir. Olumsuz anlamlar içeren bu üç kavram yakın anlamlı olmakla beraber iletişim sürecinde bireyler arasında kalıp düşünce, stereotip ve önyargı nedeniyle olumsuz ya da haksız değerlendirmeler söz konusu olabilmektedir. Bu düşünceler kişiden kişiye, gruptan gruba değişebilen tutumlarla ilgili olma özelliği göstermektedirler.

Walter Lippmann (1922) stereotip terimini ilk kullanan kişidir ve gerçek dünya ile kafamızda taşıdığımız küçük resimler arasındaki ayrımı yapan kişidir. Stereotip, aralarındaki farklılıkları göz önüne almaksızın bir grubun neredeyse bütün üyelerine aynı karakteristik özellikleri atfederek bir grup hakkında genelleştirme yapmak şeklinde tanımlanabilir (Aronson vd., 2012: 751-752).

Kalıp düşünceler, bir toplumsal gruba ilişkin inançları ifade etmektedir. Bu toplumsal gruplar; cinsiyet grubu, etnik grup, azınlık grubu, yaşlı veya çocuk şeklinde ifade edilebilir (Hortaçsu, 1998: 229). Kalıp düşünceler, bir toplumsal grubun başka bir toplumsal grubun üyeleri hakkında bilgi veren ve çoğunlukla çatışmayı destekleyen düşüncelerini ifade etmektedir. Kalıp düşünceler esasen belirli bir toplumsal grup hakkındaki bilgilerin özetini ifade etmektedir. Bu özet bilgiler sayesinde gruba karşı tutumlar ve grup üyeleri ile karşılaşıldığında verilecek tepkiler belirlenir (Coşgun, 2004: 23).

Kalıplaşmış düşünceler ve tutumlar kolay değişebilir değildir. Bilişsel bakımdan eksiklikleri bulunan ve kalıp haline gelmiş olumsuz tutumlar propaganda ve duygusal etkilere de açık bir haldedir. Kalıp düşünceler ve önyargılar bir grup veya ulus hakkında bilgisizlik söz konusu olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Bilgi eksikliğinin yerini kulaktan dolma kalıp düşünceler ve tutumlar doldurmaktadır. Kalıp düşüncelerin bazı özelliklerine değinecek olursak: Genellikle küçük yaşlarda gelişmeye başlar. Fikirlerin gelişiminde; politik, tarihsel, ekonomik, kültürel olmak üzere çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Genellikle kalıplaşmış düşünce ve tutumlar başkalarından duyulan kulaktan dolma bilgilerle beslenir, gerçek bilgi eksikliği kapatılmaya çalışılır, birey açısından gerçeği tanımlama görevi yüklenir. Bu açıdan çoğunlukla rasyonel olmaktan

ziyade duygusal özellikler göstermektedir. Bu özellikleri açısından kalıp düşünceler ve önyargılar kolay kolay değişmez ve oldukça durağan bir yapıda seyreder (Kağıtçıbaşı, 2013: 142-144).

Önyargı kanıtı veya herhangi bir bilgi ve deneyime dayanmayan ön fikir şeklinde ifade edilebilir. Önyargılar önyargı ile yaklaştığımız birey ya da grup ile aramıza mesafe koymamıza neden olan ayrımcılıkla ilgili tutumları belirtmektedir. Toplumsal grupların çeşitli özellikleri bakımından bir hiyerarşi içinde örgütlenmesi nedeniyle önyargı ve ayrımcılık ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yapıda hiyerarşik örgütlenmede adaletsizlik, gücün inşası ve dağıtımı, diğer toplumsal gruplara karşı önyargı ve ayrımcılık durumlarını ortaya çıkaracaktır. Yalnız bireyler arasındaki kaçınılmaz farklar önyargının ve ayrımcılığın nedeni değildir. Bu durumu yaygınlaştıran farklılıkları algılama biçimleri ve bir grubun diğerine karşı üstün özelliklere sahip olduğuna dair inançtır (Göregenli, 2012: 6).

Kalıp düşünceler ve önyargılar bilişsel ve duygusal süreçler olarak görülseler de insan davranışları üzerinde önemli sonuçlara yol açmaktadırlar. Ayrıca kategorik düşüncelerin ürünü oldukları için de değişime karşı direnç göstermektedirler (Hortaşu, 1998: 254). Olumlu ve olumsuz davranışların ve düşüncelerin varlığı insan olmanın doğası gereği her zaman var olmuştur. Bu anlamda kalıp düşünceler, stereotipler ve önyargılar olumsuz düşüncelerdir ve sonucunda ortaya çıkan eylemler ise olumsuz davranışlardır. Özünde bilgi eksikliğinden kaynaklanan bu olumsuz düşünceler kültürlerarası iletişim ve ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir.

7.2. SÖZLÜ VE SÖZSÜZ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Kültürün üyesi olan bireyler, çocukların sosyalleşme süreci boyunca belli bağlamlarda uygun olan etkileşim davranışlarına ait kural ve normları; niyetlerini ve isteklerini ifade edebilecekleri sözlü iletişim biçimlerini öğretebilmeyi amaç edinirler. Bütün kültürler evrensel iletişim öğelerine sahiptir. Fakat her kültürün öncelik verdiği ve yararlanmayı tercih ettiği öğeler farklılık gösterebilmektedir (Kartarı, 2014: 165).

Doğrudan ve dolaylı sözlü iletişim biçimlerini kullanan toplumlar mevcuttur. Örneğin Türk kültüründe, ortaklaşa davranışçı kültürlerle özgü nitelikler dikkati çekmektedir. Aile, akrabalık, arkadaş gruplarının birbirine olan bağlılığı Türk kültürü üyelerini dolaylı olarak sözlü iletişim biçimlerini kullanmaya itmektedir. Kültürel olarak ' çatışmadan kaçınma' durumu kültürün üyelerini dolaylı sözlü iletişim biçimini

kullanmaya itmiştir. Türk kültüründe etkileşim sürecinde en çok dikkat edilen konu etkileşimin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu amaçla bireyler çatışma çıkmamasına özen göstermektedir. Schiffauer'e göre Türk kültüründe bireyler bir şeyi doğrudan söylemek yerine eğer konu çatışmaya doğru gidiyorsa sohbeti sonlandırmayı tercih ederler (Schiffauer, 1992'den akt. Kartarı, 2014: 166). Böylelikle Türk kültüründe bireyler dolaylı sözlü iletişim biçimi kullanılır. Anlatım dolaylı ve daha belirsiz bir şekilde ilerler. Doğrudan sözlü iletişim biçiminde ise birey karşı tarafa açıkça fikrini beyan edebilir.

Sözsüz iletişim biçiminde ise iletişim sürecinde yüz ifadesi, göz teması, fiziksel görünüm ve beden dili ön plana çıkmaktadır. İletişim sürecinde bu bilgiler bize kaynaklık eder. Bireyler başkaları ile ilk karşılaşmalarında öncelikle kolaylıkla gözlemleyebildikleri yani sözel olmayan ipuçlarına başvurmayı tercih ederler. Ayrıca bireyler sözel olan ve olmayan iletişimin birbiriyle uyumlu olmasını bekler (Kağıtçıbaşı, 2013: 238-239). Çünkü sözel olan iletişim kontrol edilebilir olma özelliği gösterir. Fakat sözel olmayan iletişim kontrolümüz dışındadır. Sözel iletişim sırasında el ve kollar, jest ve mimikler hareket halindedir. Sözsüz iletişim hemen hemen her kültürde görülmektedir ve sözsüz iletişim daha çok bireyin kontrolü dışında gerçekleşmekte ve bazı durumlarda engellenememektedir. Ayrıca farklı kültürler söz konusu olduğunda aynı durum için farklı yaklaşımlar sergilenebilmektedir. Örneğin sözlü iletişim halindeyken olumsuz bir durumun ortaya çıktığında, bir toplum sohbeti sonlandırmayı ya da hoşnutsuzluğunu beden dili ile ifade etmeyi tercih ederken; bir başka toplum ise bu hoşnutsuzluğu doğrudan karşı tarafa ifade edilebilmektedir. Bu durum iki farklı kültürün anlaşmazlıkları ifade etme biçimlerindeki farklılıktan kaynaklanabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL ETKİLEŞİM ALANI OLARAK AİLE

Toplumlar birbirleriyle etkileşim halindedir ve birbirlerinden etkilenirler. Kültürlerin karşılıklı etkileşimi neticesinde her iki kültürde de değişimler meydana gelir. Kültürlerin birbirinden etkilenmesi bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gerçekleşebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kültürel etkileşim engellenemez bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde en ilkel kültür olarak tabir edebileceğimiz kültürlerden modern kültürlere kadar hangi kültürü ele alırsak alalım kültürler doğası gereği az veya çok birbirini etkileme özelliği göstermektedir. Kültürel alışveriş bu durumu zorunlu kılmaktadır.

Kültürel etkileşim son yıllarda küreselleşme sayesinde dünyada özgürce hareket etme alanı bulan teknoloji aracılığı ile hız kazanmıştır (Parekh, 2002: 209). Kültürel etkileşimin son yıllarda bu denli hız kazanmasıyla toplumlar, birbirlerini ekonomi, eğitim, aile, yaşam tarzı vb. konularda kolaylıkla etkileyebilmektedir. Böylelikle kültürler yeniden şekillenmekte ve yorumlanmaktadır.

Kültürel etkileşimin önemli bir ortamı olarak aile görülmektedir. Özellikle çok kültürlü ailelerde bu durum, bireyler arası ilişki ve psikolojik boyutları ile ele alınmaktadır. Farklı kültürden bireyler tarafından kurulan aile ve kültürel etkileşim ele alınırken mikro düzeyde aile içi ilişkiler söz konusu olmakta makro düzeyde ise göç ve etnik ilişkiler devreye girmektedir (Kağıtçıbaşı, 2014: 121-123). Kültürlerarası evliliklerde bireylerden bir tanesi kendi kültürel ortamından göç edip eşin yanına yerleşmiştir ve mevcut kültür içinde nasıl karşılandığı kültürel uyum açısından önem arz etmektedir. Burada sadece eş ile olan ilişkiler değil aynı zamanda eşin ailesi ve sosyal çevresi ile olan ilişkiler de aile hayatına etki edebilmektedir.

Kültürel etkileşim ve aile konusu ele alınırken evlilik göçüne de değinmek yerinde olacaktır. Evlilik göçü evlenen eşlerden birinin veya her ikisinin birden, evlenmeden önceki yaşanılan coğrafyadan eşinin yanına veya farklı bir yere taşınması şeklinde ifade edilebilir. Çoğu ülkede evlilik göçü, kadınlar için aile oluşumu ve daha iyi yaşam olanakları anlamlarını taşımaktadır (Deniz ve Özgür, 2010: 152). Aile

oluşumu ve kültürel etkileşim konusunda evlilik önemli bir yer edinmektedir. Kültürler arası evlilik söz konusu olduğunda eşlerden biri evlilik göçü gerçekleştirmektedir.

Evlilik sadece bireyler arası ilişkiler ve etkileşimle sınırlandırılmamaktadır. Farklı kültürel gruplardan gerçekleştirilen evlilikler bireyler ve gruplar arası etkileşimi arttırmaktadır. Bu şekilde karma evliliklerden oluşan aileler kültürel etkileşimin çok fazla gerçekleştiği yapılar olma özelliğine sahiptir. Ayrıca bu tür ailelerde ötekinin kültürüne karşı tutum değişiklikleri de yaşanabilmektedir (Altun ve Dinç, 2016). Karma evliliklerden oluşan ailelerde dünyaya gelen çocuklar, dikkate alınması gereken bir diğer önemli husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Dikkate alınması gereken bu çocuklar, gelecekte kendilerini nasıl tanımlayacaklardır ve hangi kültüre göre yetiştirileceklerdir. Çocukların kendilerini tanımlama şekli bize kültürel etkileşimin ne ölçüde gerçekleştiği konusunda önemli ipuçları verebilir.

1. AİLE KURUMU

Aile kurumu bütün toplumlarda farklı biçimlerde de olsa görülen toplumsal bir kurumdur. Türk toplumunda aile, en önemli toplumsal kurumlardan biri olarak görülmüştür ve aile önemini her dönemde korumuştur. Yaşanan toplumsal değişimlerle beraber Türk aile yapısı çeşitli süreçlerden geçmiştir ve Türk aile yapısının geçirdiği dönüşümleri anlaşılır kılmak için kültürel açıklamalardan yararlanmak yerinde olacaktır.

Aileyi, birbirlerine ya evlilik ya soy zinciri ya da istisnai biçimde evlat edinme yolu ile bağlanmış olan birbirleri ile akrabalık bağı bulunan bireyler bütünü olarak tanımlayabiliriz. Bazı etnometodologlar ise bugün aile olarak belirtilen pek çok grubun bu aile tanımı ile uyuşmadığını belirtmektedirler. Etnometodologlar ailenin sözel bir icat olduğunu, değer yüklenmiş toplumsal bağıntılar görünümü sunan siyasal bir ideoloji olduğu fikrini savunmaktadırlar. Aileyi etnometodologların belirttiği gibi kurgu olmaktan çıkarıp üyeleri arasında gerçek sevgi bağı bulunan bir gruba nasıl dönüştüğünü anlamak için fedakârlık, cömertlik, dayanışma üreten bir 'aile ruhu' ile donatılmasını dikkate almakta yarar vardır. Aile var olabilmek ve var kalabilmek için simgesel, duygusal, ekonomik bir bütünleşme içinde olabilmelidir. Bir diğer açıdan bakıldığında aile toplumsal düzenin korunmasında, biyolojik devamlılıkta, toplumsal ilişkilerin yeniden üretiminde belirleyici bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda da sermayenin kuşaklar arası dolaşımını sağlamaktadır (Bourdieu, 2015: 129-135). Aile

toplumsal bütünlüğün sağlanması, toplumsal ilişkilerin sürdürülmesi, ekonomik ortaklık, duygusal bağlılıklarla varlığını devam ettiren toplumsal bir kurumdur. Aile, değişen ve dönüşen dünya ile değişikliklere uğramış olsa bile halâ bireyleri bir arada tutan en küçük toplumsal birim olma özelliğini korumaktadır.

Aile kurumunun bir alt kurumu olan evlilik kurumu, aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplara yerleştiren bir sözleşmeyi ifade etmektedir. Evlenme biçimleri toplumların değer yargılarına, sosyoekonomik yapılarına, kır ve kent yaşamına göre farklılık gösterebilmektedir. Modernleşmeyle beraber evlilik ve evlenme biçimleri değişikliğe uğramıştır.

2. EVLİLİK KURUMU

Evlilik kavramı, evliliğin işlevleri ve evliliğe atfedilen önem geçmişten günümüze, toplumdan topluma, farklı düşünürler ve bilim insanları tarafından farklı şekillerde ele alınmıştır.

Anthony Giddens evliliği iki yetişkin arasındaki toplum tarafından tanınan ve onaylanan cinsel birliktelik olarak tanımlamıştır (Giddens, 2000). Evlilik çeşitli toplum yapılarında yer almaktadır. Toplumdan topluma da farklı işlevleri yerine getirmektedir. Soyun devam ettirilmesi, cinsiyet rollerinin ve işbölümünün belirlenmesi, ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi gibi işlevlere sahiptir (Özgüven, 2000: 19).

Toplumların temel kurumlarından olan ailenin oluşabilmesi için evlilik temel bir noktadır. Toplumların kültürel özellikleri, ekonomik ilişkileri, gelenek ve görenekleri evlenme biçimlerini meydana getiren önemli hususlardır. Değişik evlenme biçimlerini ortaya çıkaran yöresel farklılıklar, eğitim durumu, sosyoekonomik nedenler, kültürel farklılıklar bulunmaktadır. Kentleşmeyle beraber toplumsal değişimler yeni evlenme biçimleri meydana getirmektedir (Sezen, 2005: 194).

Evlilikte eş edinme olanakları da önem arz etmektedir. Geleneksel toplumlarda evlilik, evlenecek bireylerden daha çok bireylerin ailelerini ilgilendiren bir konumdadır. Bu sebeple evlenmede karar organı olarak aile reisi görülmektedir (Balaman, 2002: 29). İnsanlar yalnızca sanayileşmiş çağda eş seçme özgürlüğüne sahiptirler. Eş seçme bazen de yerleşmiş gelenekler ve ailenin istekleriyle çelişebilmektedir (Topçuoğlu, 2010: 81). Eş seçiminde önemli olan noktalara değinecek olursak: Yaş uygunluğu, benzer sosyokültürel çevreden gelme, aynı millet veya kültürel benzerlik bulunan milletlerden olma, eğitim seviyesi uygunluğu, aynı dinin mensubu olmak şeklinde sıralanabilir

(Özkan, 2005'ten akt. Çatak, 2012: 7). Evlenecek olan bireylerin tamamen içinde yaşadıkları toplumdaki bağımsız olarak karar vermeleri söz konusu değildir. Bireyler içinde yaşadıkları toplumun değerleriyle büyümüşlerdir ve bu değerler onların karar alma süreçlerine etki edecektir.

Toplumsal şartların değişmesiyle beraber evlilik, değişime uğramıştır. Özellikle sanayi devrimi ve modernleşmeyle beraber bu süreç kendini göstermiştir. Evlilikte ve eş seçimde geçerli olan katı kurallar etkisini yitirmiş ve bireyin istekleri ön plana çıkmıştır. Önceki dönemlerde evlilik daha çok ekonomik bir ortaklık olarak görülmekteydi. Zamanla bu düşünce değişmiş ve eşler arasında duygusal paylaşım ön plana çıkmıştır (Aydın ve Baran, 2010: 122).

François de Singly evliliği; kadın ile erkeğin verim ve maliyeti ile ilgilenen bir evlilik hayatı kurgusu olarak ifade etmiştir. Kasten indirgeyici bir biçimde bireyin toplumsal değerinin sermaye ile ölçüldüğü kabulüne dayanır. Yazar Fransız İstatistik Kurumunun yürütmüş olduğu ikincil anketlerin sonuçlarından yola çıkarak pek çok eşin toplumsal kökenlerinin birbirine denk olmadığını belirtmektedir. Aslında, eş seçiminde kadın ve erkeğin sermaye hacimleri arasında denklik söz konusudur. Fakat bu sermayelerin türü aynı değildir. Kadının estetik ya da toplumsal sermayesine karşılık erkeğin iktisadi sermayesi ortaya çıkmaktadır. Kadın ve erkeğin eğitim sermayeleri bekârlarla karşılaştırıldığında zıt yönde bir değişim dikkat çekmektedir. Evli erkeklerin diplomalarından aldığı verim bekâr erkeklerle karşılaştırıldığında daha yüksek iken evli kadınlar bekâr kadınlara göre daha küçük bir verim elde ederler. Bu durum evlilikte eş işlerinin eşitsiz paylaşımı ve çocukların ortaya çıkması ile açıklanabilmektedir. Evliliğin kadının profesyonel işleri bakımından kötü bir iş olduğu yorumu yapılmaktadır (Jourdain & Naulin, 2016: 119-120). Buradan hareketle evliliğin iktisadi bir durum olarak görüldüğü, eşler arasındaki duygusal bağın göz ardı edildiği, çocuk ve ev işi sorumluluklarının eşit paylaşılmadığı gibi sonuçlar çıkarılabilmektedir.

3. GENEL OLARAK TÜRK AİLE YAPISI

Aile toplumların en önemli kurumlarından biridir. Ailenin nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocuğu sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik vb. pek çok işlevinden söz edilebilir. En temel kurumlardan olan aile zamanla değişime uğramıştır. Modernleşmeyle beraber aile kurumu işlevlerinden bir kısmını toplumsal kurumlarla paylaşmıştır. Toplumsal değişimle birlikte aile kurumunda da değişimler

gerçekleşmiştir. Aile tiplerinin yaygınlığı zamana ve şartlara göre değişim göstermiştir. Modern öncesi dönemde insanlar daha çok köy ve kasabalarda yaşarken modernleşmeyle beraber kentlerde yaşam artış göstermiş ve daha farklı iş alanları ortaya çıkmıştır. Bu değişikliklerden bütün toplumsal kurumlar etkilenmiştir. Özellikle Türk toplumunda modernleşme öncesi yaygın olan aile tipi geniş ailedir. Modernleşme süreciyle beraber ailede küçülme gerçekleşmiştir.

Aile kurumu her toplumda varlık göstermiş ve farklı toplumlarda farklı yapılarda varlığını sürdürerek günümüze kadar ulaşabilmiş en önemli toplumsal kurumlardan biridir. Aile yapıları Batı’da uzun süre geçerliliğini korumuştur ve günümüzde eleştirilen evrimci bir anlayışla incelenmiştir. Geleneksel geniş aileler çekirdek aileye dönüşmekte ve kişi giderek daha da bireyselleşen ilişkiler içinde olmaktadır. Modern toplumlarda “kentleşme ve sanayileşme ile beraber ekonomik ilişkilerden dolayı aile küçülmektedir” açıklaması yeterli değildir. Özellikle Türk aile yapısında kendine özgü etkenler devreye girmektedir. Örneğin Türk ailelerinin büyük bir oranının çekirdek aile olduğu kabul ediliyor fakat çekirdek ailelerde akrabalık ilişkileri rahat bir şekilde sürdürülmektedir. Özellikle din ve başka etkenlerin devreye girmesi bu durumu kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle Batı’nın açıklamalarıyla toplumumuzun aile yapısını açıklamaya girişmek yanlış bir değerlendirme olacaktır. Türkiye’de aile yapısına baktığımızda ailenin değişimi daha çok kültürel alanla ilişkilendirilirken ekonomik temelli değişimlerden de etkilendiği ifade edilebilmektedir. Ülkemizde sülale birliği çekirdek aile yapısının yanında özellikle kırsal alanlarda hâlâ önemini koruyan bir konumdadır (Ulutaş ve Özpınar, 2013: 379-380).

Türk toplumunda özellikle XX. yüzyılın başlarına kadar aile ataerkil olarak nitelendirilmiştir. Nüfus yoğunluğu itibarıyla kentlerde yaşayanlar küçük aile özelliği gösterirken ilişkiler düzeni bakımından yani akrabalık ilişkileri açısından geniş aile özelliği göstermektedir. Bu noktada İslami gelenekler ve normlarla beraber töre ve gelenekler de önemlidir (Aydın, 2000: 62). Modern dönem ve geleneksel dönem karşılaştırıldığında bu durumun etkisi azalmış da olsa varlığını sürdürmektedir.

Türk aile yapısının tarihsel gelişimini incelemek için dört dönemden bahsedilebilir: Eski Türk toplumlarında aile yapısı ilk olarak ele alınmalıdır. Bu dönemde İslamiyet’in kabulüne kadarki sürede Türk aile yapısı incelenmiştir. Eski Türk ailesine en önemli dış etki Sümerler’den gelmiştir. Sümerler büyük bir medeniyet oldukları için sistematik bir aile yapıları mevcuttu. Evlilik, akrabalık, soy, anne, baba,

kardeş gibi ailesel kavramları günümüzdeki anlamlarıyla kullanmışlardı. Ahlâki duyarlılık aile yaşamında önemli bir yer kaplıyor ve kadın erkek eşit tutuluyor, ilişkiler karşılıklı sevgi ve saygıya dayanıyordu (Türkdoğan, 1992'den akt. Ulutaş ve Özpınar, 2013: 384). Eski Türklerde aile küçük bir yapıdaydı ve eşitlikçi yapı söz konusuydu. Hemen hemen her konuda kadın ve erkek eşit söz hakkına sahipti ve özellikle nikâh, boşanma ve mülkiyet konularında kadın erkek eşitliği söz konusuydu (Kuran, 1990'dan akt. Ulutaş ve Özpınar, 2013: 385). Eski Türklerde tek eşli evlilik yaygındı ve çok eşli evlilik ancak yöneticilerde görülebilirdi.

İslami dönem Türk aile yapısına gelindiğinde; Türk aile yapısında değişimlere etki eden olayların başında Türklerin İslamiyet'i kabulü gelmektedir. Bir toplum diğer toplumlarla ilişkiye girdiğinde iki toplum arasında etkileşim kaçınılmazdır. İslamiyet ile Türklerin ilk karşılaşması Talas Savaşı ile gerçekleşmiştir. İslamiyet'in kabulünde eski Türklerdeki tek tanrı inancının etkisi önemli bir yer tutar. İslam dininde de tek eşli evlilik görülmektedir. Ayrıca İslam dini peygamber hadisleri aracılığıyla evliliği de özendirmiştir. Değişen sosyal ve ekonomik şartlar gereği aile üyelerinin hepsi bir arada yaşamışlar kimi zaman da anne-baba ve çocuk dışında kalan aile üyeleri başka bir yerde yaşamıştır (Karaman, 1992'den akt. Can ve Aslan, 2017: 91). Buradan yola çıkarak eski Türklerde görülen çekirdek aile yapısı yerini İslamiyet ile beraber geniş aileye bırakmıştır.

İslamiyet açısından evliliğin gerçekleşmesi dini nikâh ile mümkün olmaktadır. Dini nikâh sırasında kadın için mehir adı verilen para veya malın verilmesi kadına verilen değerdir. Eski Türklerde de kadına değer verilirdi ve bu anlayış İslamiyet ile beraber de sürdürülmüştür (Karaman, 1992'den akt. Can ve Aslan, 2017: 91). Aslında İslami dönem Türk aile yapısının tipik örneğini Osmanlı ailesi oluşturmaktadır. Osmanlı dönemlerinde nüfus kayıtları incelendiğinde aile küçük aile tipindedir ve geleneksel büyük ailelere oldukça az sayıda ve şehir merkezlerinde rastlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde aile genel olarak geniş ve çekirdek aile arasında kalan bir aile tipini oluşturmaktaydı. Dolayısıyla birbirine yakın fakat görece bağımsız bir aile vardı. O dönemde ailede evler müstakil, işler ise beraber bir yapı sergilemekteydi (Ulutaş ve Özpınar, 2013: 390-391).

İçinde yaşadığımız toplumda yaşanan değişimler nedeniyle Müslüman aile pek çok kültürel, sosyal ve ekonomik farklılıkla karşı karşıyadır. İslam ülkelerinde tutum ve davranışlar parçalı konumdadır. Tutumlar yabancı bir kültür etkisiyle şekillenirken

davranışlar geleneksel kültürün etkisindedir. Genel olarak bakıldığında Müslüman aile değişim içindedir. Eski ile yeni ve gelenek ile modernlik arasındaki çatışma aile içinde devamlı mücadele edecek gibi görünüyor (Meriç, 1991: 440-442).

Modern dönemde Türk aile yapısı değerlendirilirken; XVIII. yüzyılda başlayan ve Cumhuriyet ile somut bir görünüm kazanan aile yapısı ele alınır. Eski Türklerde aile ve İslami dönemdeki aile yapısından bağımsız bir oluşum değildir, birlikte harmanlanmış bir aile tipi söz konusudur. Osmanlı'dan Cumhuriyete geçişte pek çok kültürel değişim yaşanmıştır. Söz konusu değişimin öncelikle maddi kültür alanlarında olması beklenirken değişim aile alanında gerçekleşmiştir. En son değişmesi gereken kurumlardan biri olan aile öncelikli değişmiştir ve bu durum o dönem romanlarında çokça işlenmiştir (Mardin, 2004: 30). Aile ile ilgili düzenlemeler Osmanlı'nın son dönemlerinde başlamış ve Cumhuriyet dönemine kadar devam etmiştir. 1926 yılında Medeni Kanun'la beraber; çok eşli evlilik yasaklanmış, eşit boşanma hakkı getirilmiş, çocukların velayeti anne-babaya eşit şekilde bırakılmıştır. Kadınlar eğitim hayatı ve iş hayatında erkekle aynı haklara sahip olmuştur. Böylece ülkemizdeki sanayileşme ve kentleşmeyle beraber yaşanan yasal ve ekonomik değişiklikler, ailenin yapısını ve ailedeki rolleri dönüştürmüştür (Kongar, 2012: 585).

Türk aile yapısı üç çevrede incelenmelidir. İlk olarak köy çevresi, ikinci çevre gecekondü çevresi, son çevre de kenttir (Kongar, 2012: 586). Kent ailesi; tarımdan kopmuş, işçi, serbest meslek sahipleri, bürokrat ve esnaflardan oluşan aile olarak tanımlanabilir. Köy ailesi ise işbölümünün yeterince gelişme gösteremediği, tarımla uğraşan kişilerden oluşan ve yüz yüze komşuluk ilişkilerinin bulunduğu aile tipi olarak değerlendirilir (Merter, 1990: 28). Bu açıklamaları dikkate alarak aile tiplerini sadece mekânsal olarak sınıflandırmak eksik bir değerlendirme olacaktır. Çünkü bazen kırdan kent ailesi bazen de kentte kır ailesine rastlanılabilir. Burada yaşayıştaki farklılıklar ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren sanayileşmenin de önemli etkisiyle birlikte kırdan kente göç süreci yaşanmıştır. Bu göç hareketleriyle beraber aile yapımız da önemli ölçüde değişmiştir. Bu süreçte aile eski Türk, İslami ve modern ailenin bir bileşkesi konumundadır ve kendine özgü sorunları olan bir yapıya dönüşmüştür. Kır ve kent arasında çok büyük farklılıklar var olmamıştır. İslami ve modern çizgi yer yer baskın olmuştur. Her ne kadar değişimler söz konusu olsa da aileye verilen önem aynı kalmıştır (Gökçe, 2007: 199). Özellikle 1960 ve sonrasında gerçekleşen hızlı kentleşme

ve endüstrileşme Türk ailesinde önemli değişikliklere neden olmuştur (Özsoy, 2005: 117).

Günümüz Türk aile yapısı değerlendirilecek olursa; kentsel aileyi günümüz şartlarında tek tipe indirgemek doğru bir yaklaşım değildir. Hemen hemen her aile; farklılaşmış, uzmanlaşmış ve örgütlü bir çevrede, teknolojiyle etrafı sarılmış ve bu koşullarda değişim göstermektedirler. Günümüz büyük kent yaşamı, ailenin iç dinamiklerini oluşturan kadın, çocuk, erkek ve diğer üyelerin ilişkilerini farklı bir boyuta taşısa da bu ilişkilerin geçmiş ilişkilerden oldukça farklı olduğu tartışmasızdır. Kadının rolü çalışma hayatına girmesiyle değişmiştir. Ailenin küçüldüğü oranda kadının ev işlerinde yardımcıları artmıştır değerlendirmesi yapılabilir. Çocuğun rollerinde ise köklü bir değişim yaşanmamıştır (Tolan, 1991: 499).

Türkiye’de çekirdek aileler modern çekirdek aile tipinden farklı özellikler sergilemektedir. Aileler coğrafi olarak farklı bölgeler de yaşasalar da birbirleriyle etkileşim içindedirler. Akraba ilişkilerinden bağımsız, ekonomik açıdan bağımsız, tek başına kararlar alıp uygulayabilen aile tipi ülkemizde oldukça az sayıdadır. Toplumsal hayatta geleneksel aile ile çekirdek aile arasında kalan ara bir form özelliği gösteren aileler hâkimdir. İçinde yaşanılan küresel çağda Türkiye’nin kendini bu sürece nasıl entegre ettiği önemli bir konudur. Bu noktada aile araştırmaları önemli bir görevi üstlenirler. Hızlı değişim ve dönüşüm sürecinde aile, birey ve toplumun aynası konumunda yer almaktadır (Dikeçligil, 2012: 48-49).

3.1. TÜRK TOPLUMUNDA EVLİLİK VE EVLENME BİÇİMLERİ

Türk toplumunda zaman içinde farklı evlenme biçimleri gelişmiştir. Toplumsal değişimler buna neden olarak gösterilebilir. Çalışmada evlilik biçimlerinden; kaçırarak evlenme, görücü usulü evlilik, son zamanlarda oldukça popüler olan sosyal medya evliliği ve yabancı evliliği biçimlerine yer verilecektir.

3.1.1 Görücü Usulü Evlenme

Görücü usulü evlilik genellikle büyük kentler dışında yaygın şekilde bir eş bulma tekniği olarak uygulanmaktadır. Kapalı toplumlarda genç kız ve erkeklerin kendi özgür iradeleriyle eş seçebilme imkânları düşüktür. Evlenme çağına gelmiş olanlar görücü aracılığıyla evliliği aile kurmanın bir yolu olarak görürler. Görücü genellikle tanınan, sözüne güvenilen, orta yaşlı, sır tutabilen kişilerdir. Görücü iki taraf arasında karşılıklı bilgi alışverişi sağlayan kişi olma özelliği gösterir. Günümüz Türkiye’sinde

halâ geçerliliği olan bir uygulama olarak gösterilir (Balaman, 2002: 59). Görücü usulü evlilikte birbirine denk olan ailelerin seçilmesi konusu önemlidir. Gelenekselliğin ağır bastığı yörelerde görülen bir evlilik biçimi olması dolayısıyla uygulamalar da o yönde kendini gösterir. Uygun bir şekilde ailelerin bir araya gelmesi gerekirse eş adaylarının aile büyükleri ve görücü diye adlandırılan kişinin uygun gördüğü şekliyle görüşmesi sağlanabilir (Sezen, 2005: 186).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırmasına göre, ülkemizde ilk evliliklerin %59,9'u görücü usulü ile gerçekleşmiştir. Evlilik deneyimi olan bireylerin eş seçimini nasıl yaptıkları incelendiğinde; ülke genelinde ilk evliliklerin %47,8'inin görücü usulü ve kendi rızası ile %12,1'inin ise görücü usulü ve kendi görüşü sorulmadan aile kararıyla gerçekleştiği görülmektedir (TÜİK, 2017). Günümüzde evlenme biçimleri değerlendirildiğinde görücü usulü evlilikler, evlenme biçimleri içerisinde %59,9 olarak ciddi bir orana sahiptir. Ülkemizde geçmiş dönemlerden beri tercih edilen bir evlenme biçimi olma özelliğini hâlâ korumaktadır.

3.1.2 Kaçırarak Evlenme

Kaçırarak evlenme ailenin evliliğe karşı çıkması durumunda gerçekleşir. Sosyoekonomik ve diğer nedenlerden dolayı daha çok kızın ailesi karşı çıktığı zaman görülür. Erkek kızla anlaşarak kızı kaçırabilir, burada istenen başlık parası neden olarak gösterilebilir ve bu konu başlı başına bir inceleme konusudur. Kız kaçırmanın farklı bir şekli de kızın rızası olmadan kaçırılmasıdır. Burada erkek başkalarından yardım alır ve zorla kaçıtır. Bu durum aileler arasında ciddi sorunlara yol açabilir (Sezen, 2005: 187). Kaçıranlar ve kaçırılanlar arasında bir uzlaşma sağlanmazsa olay emniyete ve adli mercilere kadar gider, kız kaçırma davalarının sayısı hiç de az değildir. Bazı durumlarda kız baba evini gönüllü terk ettiği zaman, yaşı yasal evlenme yaşına uygunsa mahkemelerin ve kız ailesinin pek fazla yapabileceği bir şey de yoktur. Kız kaçırılmaları kimi yörelerde cinayetle sonuçlanırken kimi yöre ve etnik gruplarda da kız kaçırma olayına yücelik ve övgü atfedilebilmektedir (Balaman, 2002: 58).

TÜİK tarafından yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016 yılında ülke genelinde yapılan evliliklerin %7'sinin kaçma veya kaçırılma yolu ile gerçekleştiğini göstermektedir (TÜİK, 2017).

3.1.3 Evlendirme Programları Aracılığıyla Evlilik ve Sosyal Medya Evliliği

Sosyal yaşamda meydana gelen birtakım değişimler kültürel yaşamdaki değişimleri beraberinde getirmektedir. Özellikle aile, toplumun önemli kurumlarından olması dolayısıyla her türlü etkilenmenin de merkezinde yer almaktadır. Sanayi sonrası toplumlarda evlilik kurumunun geçirdiği dönüşüm Türkiye’de de görülmektedir ve evlendirme programları bu dönüşümün bir parçasını oluşturmaktadır. Bu programlar kendi geliştirdikleri ve zaten toplumda var olan evlendirme pratiklerini medya aracılığıyla büyük kitlelere ulaştırmayı başarırken ayrıca eş seçme özgürlüğü üzerinden eşitlikçi söylemi geliştirmişlerdir. Evlendirme programlarının seyirciyle olan ilişkisi Bourdieu’nun (1996’dan akt. Nüfusçu ve Yılmaz, 2012: 17) ‘göstererek saklamak’ fikriyle ilgili görülebilmektedir. Televizyon dolaşıma soktuğu bilgi ve pratikleri sahnede yeniden biçimlendirmekte ve gerçeklikle tam da uyumlu olmayan bir şekilde yeniden bize sunmaktadır (Bourdieu, 1996’dan akt. Nüfusçu ve Yılmaz, 2012: 27).

Televizyon gerçekliği yeniden inşa etmektedir. Toplumsal gerçekliğin izdüşümü konumunda yer alan evlendirme programları evlilik kurumunda dönüşen ve yeniden üretilen alanlar ortaya koymaktadır. Evlendirme programları Türkiye’de 2007 yılından beri yayınlanmaktadır ve programlara olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Evlendirme programlarında iddia edilen aşk evliliği gerçeği yansıtmamakla beraber aslında görücü usulü evliliğin yeniden üretilmesinden başka bir şey değildir. Toplumda evlilik piyasasından dışlananlar mevcuttur ve evlendirme programları bir yandan dışlananları sistemin içine alarak sistemi genişletirken diğer yandan sistemde kendi dışlananlarını yaratmakla meşguldür. Programlar evlilik pratiklerini teknik bilgiye dönüştürür, katılımcılara güven aşılar ve evliliğin kurumsallığını pekiştirirler. Programlar toplum tarafından alışılmış kadın ve erkek rollerini yeniden üretmektedir. Aşk söylemi üzerine kurulu gibi görünen tanışmalarda daha çok bireyler birbirlerini tanımaya yönelik sorulardan çok gelir düzeylerine yönelik sorular sorulmakta, hatta gelen adayların profillerinde adayla ilgili bilgi verilirken kişinin ekonomik düzeyi ön plana çıkarılmaktadır. Evlendirme programlarının çok fazla ilgi görmesinin en büyük sebebi olarak toplum tarafından evlilik kurumuna duyulan güven gösterilebilir (Nüfusçu ve Yılmaz, 2012: 26-29).

Evlendirme programları bazı araştırmacılar tarafından da toplumsal normları aşındırdığı gerekçesiyle eleştirilmiştir (Yağbasan ve Çiçek, 2009). Aile kurma biçimi olarak her şeyin fazlasıyla göz önünde olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Modern özgür

eş seçimiyle yola çıkan bu programlar aslında yeni bir şey ortaya koymamakta, geleneksel evlilik pratiklerini yeniden üretmektedir. Althusser'in (1995: 222) de belirttiği gibi iktidar bireylere doğrudan baskı uygulamamakta ideolojik aygıtları aracılığıyla toplumsal hayatın içine sızdırdığı uygulamalar ve zihniyet vasıtasıyla etkisi altına almaktadır. Sonuç olarak bu programlar geleneksel olanı farklı bir biçimde ortaya koymuştur (Nüfusçu ve Yılmaz, 2012: 45). Son yıllarda da toplumsal baskı ve gelen tepkiler nedeniyle yayından kaldırılmışlardır. Yayından kaldırılma nedenleri arasında insanların artık toplumda zaten var olanı farklı bir biçimde tüketmek istememeleri şeklinde yorumlanabilir.

Günümüzde en çok kullanılan iletişim araçları olarak sosyal ağ siteleri gösterilebilir. İletişim araçlarında yaşanan değişim ve gelişim diğer alanları da etkilemiştir (Zafarmand, 2010'dan akt. Cerrah, 2016: 1395). Sosyal medyanın özelliklerini sıralayacak olursak; açıklık, katılım, karşılıklı konuşma, bağlantısallık, içerik oluşturma ve yeni etkileyenler tabakası oluşturmak şeklindedir (Cerrah, 2016: 1396). Sosyal medya bireyselliği ön plana almaktadır ve sansürü en aza indirerek sınırsız bir etkileşim sağlamaktadır (Kırık, 2012: 93-95). Sosyal medyanın bireylere en cazip gelen yönü yüz yüze arkadaş sohbetleri yerine internet vasıtasıyla başka şehirlerdeki kişilerle iletişim sağlanabiliyor olmasıdır (Akçay, 2011: 157). Özellikle bu yönüyle sosyal medya aracılığı ile insanlar arkadaş olabilmekte ve birbirlerini yüz yüze görmeden arkadaşlıklar kurabilmektedir. Sosyal medya aracılığı ile tanışıp evlenen insanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Çağımızda sosyal medya evlenme biçimlerinden, insanların eş seçebildikleri bir platform haline gelmektedir.

3.1.4 Yabancı Evliliği

Günümüzde dünyada katı yapılardan söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Katı yapılar modernlik ile beraber anılmaktadır. Geç modernlik olarak varsaydığımız günümüz toplumlarında; yakın gelecekte insanların, malların, bilginin ve mekânların hareketlerinin kolaylaşması olarak adlandırılan akışkanlığın hızla gelişeceği varsayılmaktadır (Ritzer, 2010: 24-25). Ulaşım ve iletişim, teknolojilerindeki hızlı ilerlemeler, toplumlar arasındaki etkileşimi arttırmıştır. Bilginin ve bireylerin dünyada dolaşımı hız kazanmıştır.

İki farklı kültürden bireyin evlenmesi ile gerçekleşen evlilikler geçmişten beri pek çok toplumda görülse de küresel dünyada bu durum artarak varlığını devam

ettirmektedir. Bu evlilikler bireylere çok kültürlü bir yaşam deneyimi sunmaktadır. Özellikle bu evliliklerden dünyaya gelen yeni nesil ikili yaşam biçimi ile şekillenmekte ve çok kültürlülüğü doğduğu andan itibaren deneyimleme fırsatı bulmaktadır (Deniz ve Özgür, 2013: 162). Evlilikler aracılığı ile her iki tarafın kültürel değerleri bir diğerine aktarılma imkânı bulmakta kültürel değerler hem değişmekte hem de bu değişimden etkilenen konumuna gelmektedir. Bireyler, içinde yaşadıkları toplumdan etkilenirken aynı zamanda toplumu da etkileyebilmektedir.

Türk toplumunda son yıllarda yabancılarla yapılan evliliklerin sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Bu evlilik biçimi önceleri daha çok Türk erkeklerle yabancı gelinler arasında gerçekleşirken son dönemde yabancı erkeklerle Türk kadınlarının evlilik oranlarında önemli bir artış dikkat çekmektedir (Süleymanov, 2009: 11).

Tablo 1. Yabancı Gelin ve Damat İstatistikleri (2015-2019)

Yıllar	Toplam Yabancı Gelin	Suriyeli Gelin (Sayı ve %)	Alman Gelin (Sayı ve %)	Azeri Gelin (Sayı ve %)	Toplam Gelin İçinde Yabancı Gelin (%)	Toplam Yabancı Damat	Alman Damat (Sayı ve %)	Ayusturyalı Damat (Sayı ve %)	Suriyeli Damat (Sayı ve %)	Toplam Damat İçinde Yabancı Damat (%)
2015	18.814	3.569 (%19)	2.659 (%14,1)	1.653 (%8,8)	3,1	3.566	1.368 (%38,4)	282 (%7,9)	241 (%6,8)	0,6
2016	22.583	6.495 (%28,8)	2.644 (%11,7)	2.170 (%9,6)	3,8	3.777	1.338 (%35,4)	291 (%7,7)	377 (%10)	0,6
2017	20.972	4.074 (%19,4)	2.608 (%12,4)	2.790 (%13,3)	3,7	3.782	1.381 (%36,5)	303 (%8)	323 (%8,5)	0,7
2018	22.743	3.518 (%15,7)	2.479 (%10,9)	3.161 (%13,9)	4,1	4.119	1.405 (%34,1)	321 (%7,8)	539 (%13,1)	0,7
2019	23.264	3.373 (%14,5)	2.442 (%10,5)	2.721 (%11,7)	4,3	4.580	1.419 (%31)	311 (%6,8)	751 (%16,4)	0,8

Kaynak: TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri verilerinden tarafımızca derlenmiştir.

Tablo 1’de, ülkemizdeki 2015-2019 yılları arasında yabancı gelin ve yabancı damat sayıları ile yabancı gelin ve damatların milliyetlerine göre ilk üç sırada yer alanların sayı ve oranlarına yer verilmiştir. Ayrıca bahsi geçen yıllarda toplam gelin ve toplam damat sayıları içinde yabancı gelin ile yabancı damat sayıları ve oranlarına yer verilmiştir.

Son 5 yılda yabancı gelin sayısı %23,65 oranında önemli bir artış göstererek 18.814’ten 23.264’e ulaşmıştır. Toplam gelinler içinde yabancı gelinlerin oranı da %3,1’den %4,3’e yükselmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında yabancı gelinler milliyetlerine göre sıralandığında ilk üç sırada Suriyeli, Alman ve Azeri gelinler yer alırken son 3

yılda bu sıralama Suriyeli, Azeri ve Alman gelinler olarak yer değiştirmiştir. Kısaca son 5 yıllık süreçte Suriyeli gelinler ilk sırada yer alırken Alman ve Azeri gelinler yer değiştirmiştir.

Son 5 yılda yabancı damat sayısı %28,43 oranında önemli bir artış göstererek 3.566'dan 4.580'e ulaşmıştır. Toplam damatlar içinde yabancı damatların oranı da %0,6'dan %0,8'e yükselmiştir. 2015 yılında yabancı damatlar milliyetlerine göre sıralandığında ilk üç sırada Alman, Avusturyalı ve Suriyeli damatlar yer alırken ülkemizdeki Suriyeli vatandaş sayısı artışına bağlı olarak son 4 yılda bu sıralama Suriyeli, Alman ve Avusturyalı damatlar olarak yer değiştirmiştir. Kısaca son 5 yıllık süreç göz önüne alındığında 2015 yılında ilk sırada yer alan Alman damatlar, Suriyeli damat sayısında yaşanan önemli artışla birlikte ikinci sıraya gerilemiş ve 2016 yılından günümüze Suriyeli, Alman ve Avusturyalı damatlar olarak sıralanmıştır. Tablo 1'e göre değerlendirmesi yapılan 2015-2019 arası dönem aşağıda yıllar özelinde detaylı olarak yer almaktadır:

2015 yılında toplam yabancı gelin sayısı 18.814'tür. Ayrıca 2015 yılında toplam gelin sayısı içinde yabancı gelinlerin oranı %3,1'dir. Söz konusu yılda yabancı damat sayısı 3.566 iken toplam damatlar içinde yabancı damatların oranı ise %0,6'dır. 2015 yılında yabancı gelinler milliyetlerine göre değerlendirildiğinde ilk sırada Suriyeli gelinler, ikinci sırada Alman gelinle ve üçüncü sırada ise Azeri gelinler yer almıştır. 2015 yılındaki yabancı damatların milliyetleri değerlendirilecek olursa ilk üç sırada yer alanlar şu şekilde sıralanmıştır: ilk sırada Alman damatlar, ikinci sırada Avusturyalı damatlar ve üçüncü sırada Suriyeli damatlar yer almıştır.

2016 yılı verileri değerlendirilecek olursa toplam yabancı gelin sayısı artış göstererek 22.583'e çıkmıştır. Toplam gelinler içinde yabancı gelinlerin oranı da artış göstererek %3,8 olmuştur. Yabancı damat sayısında da artış gerçekte olmuş olup yabancı damat sayısı 3.777 olmuştur. Toplam damat sayısı içindeki yabancı damatların oranı da %0,6 ile aynı kalmıştır. 2016 yılında yabancı gelinler milliyetlerine göre sıralandığında ilk sırada Alman gelinler, ikinci sırada Suriyeli gelinler ve üçüncü sırada ise Azeri gelinler yer almıştır. 2016 yılında yabancı damatlar milliyetlerine göre sıralandığında ilk üçte yer alanlar sırasıyla; Alman damatlar, Suriyeli damatlar ve Avusturyalı damatlar şeklinindedir.

2017 yılındaki verilere bakıldığında toplam yabancı gelin sayısı bir önceki yıla göre azalma göstererek 20.972 ile toplam gelinler içinde yabancı gelinlerin oranı %3,7 olmuştur. Yabancı damat sayısı artış göstermiş ve 3.782 olarak görülmüştür. Toplam damat sayısı içindeki yabancı damatların oranı artış göstererek %0,7 olmuştur. 2017 yılında yabancı gelinler milliyetlerine göre sıralandığında ilk üç sırada yer alanlar sırasıyla; Suriyeli gelinler, Azeri gelinler ve Alman gelinler şeklindedir. Yabancı damatlar milliyetlerine göre sıralandığında ilk sırada Alman damatlar, ikinci sırada Suriyeli damatlar ve üçüncü sırada ise Avusturyalı damatlar yer almıştır.

2018 yılı verilerine göre yabancı gelin sayısı bir önceki yıla göre artış göstererek 22.743 ile toplam gelinlerin içinde yabancı gelinlerin oranı da artış göstererek %4,1 olmuştur. Yabancı damat sayısı da artış göstererek 4.119 olmuştur. Toplam damat sayısı içinde yabancı damatların oranı bir önceki yıllara aynı kalarak %0,7 olmuştur. Yabancı gelinler milliyetlerine göre sıralandığında ilk üç sırada yer alanlar sırasıyla; Suriyeli gelinler, Azeri gelinler, Alman gelinlerdir. Yabancı damatlar milliyetlerine göre sıralandığında ilk üçte yer alanlar sırasıyla; Alman damatlar, Suriyeli damatlar ve Avusturyalı damatlar şeklindedir.

2019 yılına gelindiğinde yabancı gelinlerin sayısı bir önceki yıla göre artış göstererek 23.264 ile toplam gelinlerin içinde yabancı gelinlerin oranı da artış göstererek %4,3 olmuştur. Yabancı damat sayısında da artış yaşanmış ve 4.580 ile yabancı damatların toplam damatlar içindeki oranı %0,8 olmuştur. Yabancı gelinler milliyetlerine göre sıralandığında ilk üç sırada yer alanlar sırasıyla; Suriyeli gelinler, Azeri gelinler, Alman gelinler şeklinde olmuştur. Yabancı damatlar milliyetlerine göre sıralandıklarında ilk sırada Alman damatlar yer almış, ikinci sırada Suriyeli damatlar, üçüncü sırada da Avusturyalı damatlar yer almıştır.

Karma evlilikler karma özellikler taşıyan yeni bir toplum tipi oluşmasına yol açabilir mi? sorusu akıllara gelmektedir. Sorunun cevabı için karma evlilik yapan ailelerde doğan çocuklar üzerinde bu tür bir evliliğin nasıl etkiler ortaya çıkardığına bakmak gerekir. Kültürel etkiler çocuklar üzerinde kendini gösteriyordu. Öncelikle dil konusunda çocuklar hangi milletin dilini konuşacak, belirsizliği vardı. Ardından Müslüman bir erkekle evlenen Hristiyan kadınlar kendi dinlerini terk etmiyorlardı. Çocukların ise hangi dine mensup olacakları belirsizliğini koruyan başka bir konuydu (Bennigsen, 1981'den akt. Süleymanov, 2009: 13). Karma evlilikler yoluyla kurulan ailede karşılıklı kültürlerin birbirini etkilemesi kaçınılmazdır. Etkilenme aşamasında

yaşanılan coğrafi çevre, o coğrafi çevrenin kültürü ailenin yaşam tarzına etki edecektir. Yabancı gelin ve damatların bir kısmı da farklı bir coğrafya olarak Avrupa ülkelerinde ikamet eden Türk kökenli vatandaşlardır. Bu bağlamda karşılıklı etkileşimin sonuçları, boyutları incelenmesi gereken bir konudur.

Türkiye’de karma evliliklerde çiftler arası uyum her iki birey açısından da önemlidir. Kültürel uyumun ne ölçüde sağlandığı, çiftler arası uyumu kolaylaştıran faktörlerin neler olduğu, bu tip aileleri bir arada tutan itici güçlerin neler olduğu incelenmesi gereken diğer konuları oluşturmaktadır.

3.2. TÜRK TOPLUMUNDA GELİN VE DAMAT TİPOLOJİSİ

Klasik sosyologlar makro ölçekli toplumsal dönem ve yapıları incelemiştir. Durkheim’ın mekanik ve organik dayanışması, Weber’in meşruiyet tipleri, Tönnies’in topluluk ve toplumu büyük ölçekli açıklamalardır. Bu teorisyenler toplumu bütün olarak açıklama yolunu tercih etmişlerdir. Büyük ölçekli teorisyenlerde birey; tarihsel değişim, çatışma ve kırılmaların açıklanmasında kullanılan bir ayrıntı olarak görülmektedir. George Simmel ise toplum içindeki bireyi anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. Simmel kendi döneminin hâkim bakış açısından ayrılarak bireyi ele alan en önemli isimlerden biri olmuştur (Ulutaş ve Gökçen, 2019: 1811).

Simmel’e göre bireyi kuşatan çevre ne derece genişlerse genelde varlık ve eylemdeki bireysellik de o derece artmaktadır (Simmel, 2009: 233). Bireyin içinde bulunduğu çevre genişledikçe yani bireyin etrafındakiler arttıkça daha fazla kendine önem atfedecek, çıkarlarını ön plana alacak ve daha yalnız hale gelecektir.

George Simmel; toplumsal işlevlere bağlı olarak toplum tarafından “toplumsal tipler” oluşturulduğundan bahseder. Simmel’in analizleri gündelik yaşam içinde bireyi anlama açısından önemlidir. Simmel’e göre toplumsal tipler toplumla iç içe olmanın sonucunda üretilmektedir. Simmel beş tane “toplumsal tip” ten bahseder. Bunlar Simmel’in yaşadığı dönemde toplum tarafından oluşturulduğunu düşündüğü tiplerdir. Yabancı, Yoksul, Cimri ve Savurgan, Maceracı, Soylu toplumsal tipleridir. Toplumsal tiplerden Yabancı; bugün gelip yarın giden gezgin gibi değildir. Bugün gelip yarın kalan bir adam gibidir. Yabancı belli bir grup içinde sabitlenmiştir; en başta o gruba ait olmasa da şu an orada ve kendisini diğerlerinden ayıran nitelikleri ile grubun içinde varlığını sürdürmektedir. Yabancı gruba organik olarak eklenmese de grubun organik bir üyesi olarak görülmektedir (Simmel, 2009: 149-154). Buradan hareketle toplumu

oluşturan her yapı, kurum, bölüm kendi aktörleriyle var olmaktadır. Yapılara ve kurumlara anlam kazandıran aslında toplumsal tiplerdir. Kurumları ve yapıları insan figürleri olmadan anlamak ve açıklamak pek mümkün görünmemektedir. Örneğin, aile kurumunda tipler; anne, baba, çocuk, dede, abla, komşu, akraba gibi tiplerdir. Tipler araştırmacının görüş açısını netleştirme işlevini üstlenirler (Aydemir, 2016: 13-17).

3.2.1 Türk Toplumunda Gelin Tipolojisi

Türk toplumunda geleneksel değerler ve bu değerlerin sürdürülmesi önem arz etmektedir. Modernleşme ile beraber hemen hemen her alanda değişim ve dönüşümler yaşanmasına karşın geleneksel değerlere bağlılık büyük oranda sürdürülme eğilimi göstermektedir. Örneğin düğün yapma toplumumuzda eskiden beri sürdürülen bir gelenektir. Köyden kente yaşanan göçlerle beraber düğün mekânları değişiklik göstermeye başlamıştır. Kırsal yaşamda düğün mekânı olarak genellikle ev, bahçe, sokak gibi mekânlar tercih edilirken köyden kente göçle beraber düğün mekânı olarak genellikle düğün salonları tercih edilmeye başlamıştır. Mekân modernleşmiştir ancak geleneksel değerler ön plana çıkarılmaya devam etmektedir. Gelin ile damat modern dans ile salona giriş yapmakta ve düğün dans ile başlamakta fakat ardından yöresine göre halay, çiftetelli, horon gibi geleneksel oyunlarla düğüne devam edilmektedir. Aslında geleneksel uygulamalar ile modern uygulamaların sentezi gerçekleştirilmektedir. Toplum genel olarak geleneğin devam ettirilmesinden yanadır. Evlilik ve uygulamaları da geleneğin devam ettirilmesinin bir aracı olarak işlev görmektedir. Bir diğer örnek olarak da düğünlerde ‘gelin alma’ merasiminde köyden kente göç öncesinde at süslenir ve gelin ata bindirilerek damadın evine getirilirdi. İstisnaları olmakla birlikte, süsleme geleneği devam ettirilmiştir ve günümüzün şartlarına uyarlanarak at süsleme yerini otomobil süslemeye bırakmıştır.

Düğünlerde devam ettirilen geleneklerin yanında bireylerden beklenen roller de genel olarak sürdürülme eğilimi göstermektedir. Türk toplumunda gelinden beklenen çeşitli roller vardır. Gelin adayının toplum tarafından belirlenen rollere uygun davranması beklenir. Evlilik öncesinde de evlilik sonrasında da gelinden uyması istenen roller bulunmaktadır. Gelinin hem eşinin ailesine karşı sorumlu olduğu hem de eşine karşı sorumlu olduğu roller söz konusudur. Bu roller düğünden önce ve düğünden sonra olmak üzere de farklılaşabilmektedir. Örneğin toplum tarafından kabul gören gelin özelliklerine baktığımızda gelin, her zaman güler yüzlü olmalıdır, damadın ailesine karşı saygılı davranmalıdır. Gelin eşine ve eşinin akrabalarına karşı sorumludur ve

evlilik sadece eşler arasındaki bir durum olarak görülmemektedir. Günümüzde geçmişteki gibi geniş aile yaşantısı bulunmamasına rağmen bu uygulamalar sürdürülmeye devam etmekte, akrabalık ilişkilerine değer verilmektedir. Toplumsal değerlere bakıldığında gelinin sadece eşi ile olan iletişimi değerlendirilmez. Gelinin kayınvalidesi ve kayınpederi, varsa damadın kız kardeşi veya erkek kardeşi ile olan iletişimi de toplum tarafından değerli görülmektedir. Ayrıca Türk toplumunda gelinin düğün, cenaze, mevlit gibi toplantılarda da nasıl davranacağına ilişkin roller belirlenmiştir. Gelinden bu davetlerde davet sahibine misafirlerini ağırlama konusunda yardımcı olması beklenir. Gelinden özellikle beklenen, kendinden yaşça büyük bireylere hürmet göstermesi, onların işlerine yardımcı olmasıdır.

Türk toplumunda gelinden beklenen roller genellikle her bölgede çeşitlilikler göstermekle beraber benzer özellikler sergilemektedir. Gelinler kendilerinden beklenen rolleri, içinde büyüdükleri toplum tarafından zaman içinde farkında olmadan öğrenir ve içselleştirirler. Çünkü gelin olma durumunu gözleme fırsatları küçük yaştan itibaren mevcuttur. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta; farklı kültürlerden yapılan evliliklerde bu rol beklentilerin nasıl karşılanacağı ya da bireylerin bu durumda nasıl bir tutum sergileyeceğidir. Örneğin farklı bir milletten olan gelin ile Türk erkek evlendiği zaman da toplumun gelinden beklediği roller farklılaşmakta mıdır? sorusu incelenmesi gereken bir konudur.

3.2.2 Türk Toplumunda Damat Tipolojisi

Türk toplumunda evliliklerde nasıl gelinden beklenen roller mevcutsa damattan da beklenen roller bulunmaktadır. Öncelikle evlilik konusunda damatta hangi vasıflar aranmaktadır? Kıbar olma, maaşlı bir işe veya ailesini geçindirebilecek bir kazanca sahip olma, giyim kuşamına özen gösterme, büyüklere saygılı davranma vb. bu liste uzayabilmektedir. Öncelikli olarak damat ilk adımı atmalı yani gelin adayına talip olmalıdır. Öncelikle aday, kızın dengi mi buna bakılır. Yaş, eğitim, büyüdükleri çevre bakımından birbirlerine uygun olup olmadıkları vb. açılardan değerlendirilmektedir. Evlenmek isteyen erkeklerin, karşı tarafın beklentilerine ve kafalarındaki rol modele uyumları durumunda evlenme işi olumlu sonuçlanabilir. Türk toplumunda damadın ekonomik yönden güçlü bir konumda olması yani ailesinin geçimini sağlayabilecek durumda olması beklenir. Ayrıca damadın evine, eşine, ailesine bağlı olması toplum tarafından önemsenmektedir. Damat eşine karşı koruyucu ve kollayıcı bir yapıda olmalıdır. Toplumun damattan beklediği roller değerlendirilecek olursa; gelinden

beklenen roller kadar açık ve katı kurallar bulunmadığı dikkat çekmektedir. Bu duruma sebep olarak damadın çalışma hayatı dolayısı ile ekonomik sorumluluğunun daha fazla öne çıkarılması gösterilebilir.

Türk toplumunda gelin ve damat tipolojileri değerlendirilecek olursa; toplumun gelin ve damattan beklediği roller geleneğin sürdürülmesi eğiliminin bir sonucu olarak görülebilir. Geleneksel değerler toplumumuz için önemlidir. Gelin ve damat da yeni bir aile kurarken toplumda daha öncekine göre farklı bir konumda algılanmaya başlar. Yeni bir aile kurmak diğer toplum üyeleri için önemli bir durum olarak kabul edilir. Bireyler kuracakları yeni aile ile geleneklerin, kültürün, değerlerin taşıyıcısı olma işlevini üstlenirler.

4. SLAV KÜLTÜRÜNDE AİLE VE EVLİLİK

Toplumlar düğün ve evlilik geleneklerini geçmişten getirdikleri örf, adet, sosyo-kültürel değerler, dini ve ahlaki değerler çerçevesinde sürdürmektedir. Düğün ve evlilik gelenekleri hemen her toplumda görülmekle birlikte uygulamalarda farklılıklar olduğu bilinmektedir. Toplumlarda aile kurmak ve evlenmek evrensel bir durum olarak görülse de izlenen yollar aynı özellikte değildir.

Halkın bütünlüğünü koruyan ve geleceğe taşıyan gelenekler, her halkın kendine özgü kültürü içerisinde özel bir yere sahiptir. Gelenekler yaşamın her yönü ile ilgili olmakla beraber aynı zamanda bireylerin doğa ve toplumla olan ilişkilerinin yarası olma özelliği göstermektedir. Türklerin ve Rusların yılın belirli günlerinde, aile ve toplum yaşamının en önemli anlarında, hastalık, doğal afetler vs. karşısında yerine getirdikleri, kendilerine özgü birçok gelenekleri söz konusudur. Bazen bu iki toplumun geleneklerin ilginç bir şekilde örtüştüğünü görmek oldukça dikkat çekicidir (Hacızade, 2004: 291-292). Türk kültüründe olduğu gibi Rus kültüründe de törenler, adetler ve gelenekler son derece önemli görülmektedir. Rus kültüründe düğün ailevi her türlü olgunun önemine işaret eden bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Düğün geleneği Rus kültüründe de Türkler de olduğu gibi kız isteme töreni ile başlamaktadır. Ruslar, kız evine özel olarak hazırlanmış güneş şeklinde kurabiyeler götürürler; kurabiyelerin üzerinde ağaç çubuklarla sembolik şekiller çizerler. Bu doğurganlık inancına işaret etmektedir. Kurabiyelerin üzerlerindeki şekiller de gelinin iyi bir ev hanımı olması için tavsiye niteliği göstermektedir. Kız isteme merasimi sırasında gelin adayı çok fazla ortamda bulunmamaya özen göstermelidir. Rus kültüründe gelin adayı misafirlerin karşısına

birkaç kez çıkar ve her seferinde farklı bir kıyafet giyer. Gelin adayı bu uygulamadan sonra misafirler ile aynı masaya oturabilir. Ruslarda kız isteme merasimi önemli bir ritüel olarak görülen ‘el vurma’ ile sonlandırılır. El vurma ritüelinde gelinin ve damadın babaları gelin ve damat adayının ellerini birleştirir ve el vururlar. El vurma esnasında gelin ve damadın babaları gelin ile damat adayının elleri üzerinde hamur tatlılarını birbirine vurur ya da ikiye böler. Bu uygulama anlaşmanın bozulmayacağına işaret etmektedir. Sonrasında dünür gelin ve damat adayının etrafında üç defa ekmek, tuz ve ikona çevirerek çiftin aralarının bozulmaması için iyi dileklerini sunar. Sonrasında söz kesme âdeti yerine getirilir. Söz kesme töreninin ardından gelin adayı ‘hüzün’ adı verilen siyah veya beyaz bir kıyafet giyerek başını da beyaz veya koyu renk bir başörtüsü ile kapatmaktadır. Bu durum gelin adayının evlendiği zaman ailesinden ayrılacağı için tuttuğu yası simgelemektedir ve gelin adayı bu örtüyü nikâhlanacağı güne kadar çıkarmamalıdır. Söz sırasında başa takılan bu başörtüsü bekârlığa veda partisi sırasında çıkarılmaktadır. Ardından genç kızların Rus kültüründe saçlarını tek örgü şeklinde örerler ve kurdele takarlar. Bekârlığa veda partisi sırasında saçın örgüsü açılır ve kurdele çıkarılır. Düğün merasimine gelindiğine inançları çerçevesinde Rus kültüründe bireyler taç giyme merasimi yaparlar. Taç giyme töreninin amacı Tanrı’nın yeni evlenen çifti koruması, aile bütünlüğünü koruması, gelecekteki çocuklarını koruması ve bunlara rahmet etmesini dilemektir (Kapitsa, 2008’den akt. Demir, 2016: 3-9). Örneklerinden de gördüğümüz üzere Rus kültürü ve Türk kültürü düğün, evlilik uygulamaları bakımından benzerlikler göstermektedir. Her iki kültürde de aile kurmak ve evlenmek son derece önemli görülmektedir. Her iki kültürün de aile ve evlilik hayatına önem vermeleri iki kültürden bireylerin kültürlerarası evlilik gerçekleştirmeleri durumunda eşler arasında kültürel uyum ve kültürel çatışmaya yol açması durumu incelenmesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye özellikle de Antalya, Sovyetler Birliği’nin çözülmesi süreciyle Ruslar için önemli bir turistik bölge olma özelliği göstermiştir. Ruslar başlangıçta sadece turist olarak Antalya’ya gelmişlerdir. Ruslar Antalya’da tatil yapan ve sayıları milyonlarla ifade edilen en önemli turist gruplarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Rus turistlerin büyük bir kısmı ülkelerine geri dönmelerine rağmen bu grup, evlilik göçü sisteminde kritik rol oynamaktadır. Antalya’ya tekrarlanan turistik amaçlı geliş-gidişler sayesinde Rus kadınlar hem kenti tanımış hem de yerel kişilerle/kurumlarla bağlantılar kurmuşlardır (Deniz ve Özgür, 2013: 157). Bu bağlantılar neticesinde Türkiye’ye

özellikle de turizm bölgelerine çalışmaya gelen yabancı kadınların Türk erkekleriyle evlenmeyi tercih ettikleri sıklıkla görülmektedir. Genellikle yabancı gelinlerin Türkiye’den biriyle evlenme kararını vermelerinde vatandaşlık almak için yapılan sahte evlilikler dışında, yabancı kadınları Türk erkeklerinin evine ve ailesine olan sadakati, iş gücü sahibi olması, düzenli bir yaşamı tercih etmesi gibi özellikleri etkilemektedir (Gökmen, 2011).

Türkiye’ye gelen yabancılar çeşitli amaçlarla gelmiş olsalar bile bir süre sonra Türkiye’de kalmaya karar vermektedir. Bu durum beraberinde Türkiye’den bir vatandaşla evlenme ihtimalini de artırmaktadır. Daha çok Rus ve Alman vatandaşın Türklerle evlilik gerçekleştirdikleri görülmekle birlikte son yıllarda bu durum bazı değişiklikler göstermiştir. Nitekim Türkiye’de yapılan yabancı evliliklerle ilgili araştırmaların gösterdiği rakamlar da bu durumu desteklemektedir. Türkiye son yıllarda Suriye’deki siyasal ve ekonomik istikrarsızlıkların etkisiyle Suriye’den önemli ölçüde göçmen kabul etmiştir. Bu durum yabancı evliliklerde Suriye uyrukluların oranını artırmaktadır ki, yabancı evliliklerde Suriye uyrukluların önemli bir oranı oluşturduğu görülmektedir (Altun ve Dinç, 2016). Aile kurma ve evlilik kararının alınmasında toplumun o an içinde bulunduğu durum bireyleri etkileyebilir. Turizmin son yıllardaki mevcut durumu, ülkeler arası ilişkiler, kültürel benzerlikler, göç gibi durumlar kültürlerarası evliliklerin itici gücü olma özelliği gösterebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın; amacı ve önemi, kapsamı ve sınırlılıkları, evren ve örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi açıklanmıştır. Takip eden aşamada araştırmadan elde edilen mülakata dayalı bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır. Son aşamada ise sonuç ve değerlendirmeye yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kültürlerarası evliliklerde iki farklı kültürün karşılaşmasından doğan çatışmanın boyutları ve kültürel uyumun hangi koşullarda ve düzeyde sağlandığının incelenmesi bu çalışmanın temel amacıdır. İki farklı milletten bireyin sahip olduğu sosyo-kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışma ve uyumun kaynakları ortaya konulacaktır. Kültürlerarası evlilikler; kültürel etkileşim, evlilik yoluyla kültür aktarımı, kültür çatışması ve Türk aile yapısında meydana gelen değişiklikler açısından ele alınacaktır. Kültürlerarası evliliklerde uyumu kolaylaştıran eğitim, dil, hoşgörü ve düşüncede esneklik gibi faktörlerin ne derecede etkili olduğu analiz edilecektir.

Küreselleşmenin etkisiyle artan kültürlerarası evlilikler, kültürlerarası etkileşimi artırmaktadır. Araştırma sahasının Alanya olması ve Alanya'nın da turizm bölgesi olması dolayısıyla farklı milletlerden insanları bir araya getirmesi açısından önemlidir. Farklı ülkelerden insanların bir araya gelmeleri, birbirlerini tanıma fırsatı bulmaları, farklı bir kültürü tecrübe etmeleri kültürlerarası evlilik ile sonuçlanabilmektedir. Bu çalışma ise kültürlerarası ilişkileri evlilik özelinde anlamak açısından önem arz etmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Kültürlerarası evliliklerin ortaya çıkardığı çatışma ve uyumu konu alan bu çalışma Antalya ilinin Alanya ilçesinde gerçekleştirilecektir. Alanya'da kültürlerarası evlilik yapmış toplam 35 gelin ve damatla gerçekleştirilecek görüşmeler bu çalışmanın kapsamını oluşturacaktır.

Sosyal bilimlerin konusu insan unsuru olduğundan doğa bilimlerindeki gibi kesin bulgulardan söz etmek mümkün değildir. Bundan dolayı sosyal bilimlerde ihtimallerden bahsedilir. Teknik olarak insan ve insanla ilgili araştırma yapılmak istenildiğinde laboratuvarlarda değişkenlerle istenildiği gibi oynayarak pozitif bilimlerin kolaylık ve geçerlilik-güvenilirlik derecesinde deneyler yapmak mümkün değildir. Bu açıdan deneysel araştırma yapılamaması sosyal bilimlerde araştırma yapmayı diğer bilimlere göre daha güç hale getirmektedir (Böke, 2011: 56).

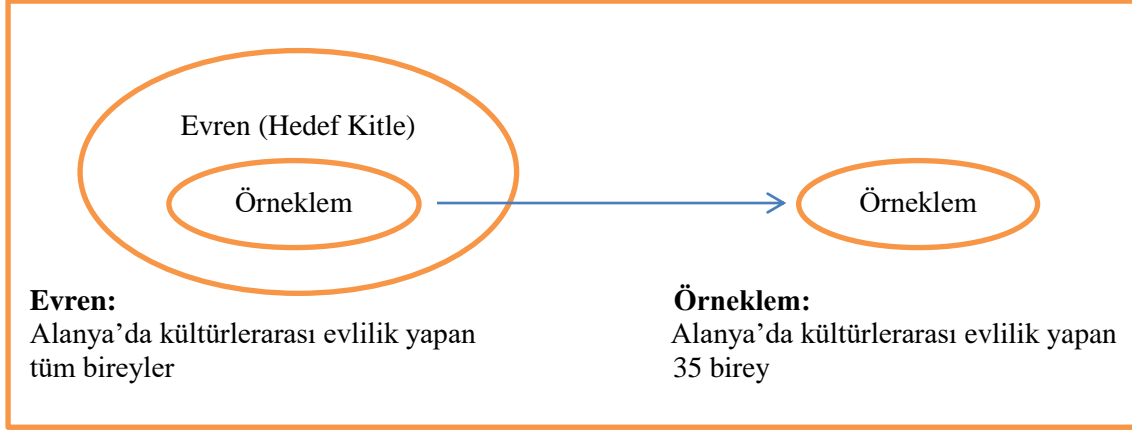
Araştırmacının önüne mülakat, gözlem ve analiz aşamalarında güçlükler ve sınırlılıklar çıkmaktadır. Görüşme yapılmak istenen kişilere ulaşma güçlüğü, çalışmaya konu olan farklı milliyetten bireylerin Türkçe konuşup konuşmadığı, duygularını doğru ifade edip edemeyecekleri, çalışmaya katılma arzuları, araştırma sahasının çok geniş olması gibi sınırlılıklar karşımıza çıkmaktadır. Bu tarzda karşılaşılan sınırlılıkların varlığı, ortaya çıkan sonuçların ülke çapında genelleştirilmesi anlamında bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

Kültürlerarası evlilikle ilgili literatür incelendiğinde en önemli sınırlılıklardan birisi kültürlerarası evliliklerle ilgili yapılan akademik çalışmaların sınırlı olmasıdır. Türkiye’de kültürlerarası evliliklerde yaşanan artış bu alanda yapılan çalışmalara olan ihtiyacın da artmış olduğunu göstermektedir. Bu evlilikler sonucunda ortaya çıkan tecrübe, beklenti ve sorunlar kültürel çatışma ve kültürel uyumla ilgili nitel ve nicel çalışmalara olan ihtiyacı artırmaktadır. Bu bağlamda çalışmadan elde edilecek bulguların, kültürlerarası evlilik konusunda yapılan çalışmalara mütevazı bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bir konu üzerine araştırma yapılmak istenildiğinde araştırmanın evreninin ve örnekleminin iyi tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Evren ve örneklemin büyüklüğü çalışılacak konuya göre farklılık gösterebilmektedir. Araştırmacının hedefindeki evren hakkında genelleme yapabilmek için çalışmayı planladığı evrenin bir alt grubu örneklemdir (Creswell, 2012: 142).

Sekil 1. Arastırmanın Evreni ve Örneklemi

Şekil 1'de görüldüğü gibi çalışmanın evreni Alanya'da kültürlerarası evlilik yapan tüm bireylerdir. Fakat her bir bireye ulaşmak çeşitli kısıtlardan dolayı mümkün olmayacağı için kültürlerarası evlilik yapmış ve kartopu tekniğiyle ulaşılmış 35 birey ise çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Görüşmeler yaklaşık 15 günde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyeti, Yaşı, Milliyeti ve Eğitim Durumu

Katılımcı	Cinsiyeti	Yaşı	Milliyeti	Eğitim Durumu	Katılımcı	Cinsiyeti	Yaşı	Milliyeti	Eğitim Durumu
1	Kadın	29	Ukraynalı	Lisans	19	Erkek	31	Türk	Lise
2	Erkek	30	Türk	Lisans	20	Kadın	43	Rus	Lisans
3	Kadın	40	Rus	Y.Lisans	21	Erkek	50	Türk	Lise
4	Erkek	37	Türk	Lise	22	Kadın	43	Ukraynalı	Lise
5	Erkek	43	Türk	İlkokul	23	Erkek	53	Türk	İlkokul
6	Kadın	39	Belaruslu	Lisans	24	Kadın	44	Rus	Y.Lisans
7	Erkek	39	Türk	Lisans	25	Kadın	37	Ukraynalı	Lise
8	Kadın	33	Ukraynalı	Y.Lisans	26	Erkek	43	Türk	Lise
9	Erkek	43	Türk	Y.Lisans	27	Kadın	38	Rus	Doktora
10	Kadın	48	Rus	Lise	28	Erkek	43	Türk	Lisans
11	Erkek	36	Türk	İlkokul	29	Kadın	36	Rus	Lisans
12	Kadın	39	Rus	Önlisans	30	Erkek	36	Türk	Lise
13	Erkek	40	Türk	Lise	31	Kadın	33	Litvanyalı	Y.Lisans
14	Kadın	37	Avusturyalı	Lise	32	Erkek	33	Türk	Lisans
15	Erkek	35	Türk	Lise	33	Kadın	31	Alman	Lisans
16	Kadın	38	Rus	Lisans	34	Erkek	42	Türk	Lise
17	Erkek	45	Türk	İlkokul	35	Kadın	40	Türk	Lisans
18	Kadın	34	Ukraynalı	Lise	-	-	-	-	-

Tablo 2’de katılımcıların cinsiyeti, yaşı, milliyeti ve eğitim durumları verilmiştir. Bu kapsamda Alanya’da yapılan araştırmanın görüşme aşamasında katkı sağlayan 35 katılımcıdan; en genç olanı 29, en yaşlı olanı 53 yaşında olup yaş ortalamaları ise 39’dur. 2’si boşanmış olan 18’i kadın, 17’si erkek olmak üzere mülakat yapılan katılımcıların 4’ü ilkokul, 13’ü lise, 1’i ön lisans, 11’i lisans, 5’i yüksek lisans ve 1’i doktora mezunudur.

Milliyetleri itibarıyla katılımcıların; 17’si Türk, 9’u Rus, 5’i Ukraynalı ve birer katılımcı da Belaruslu, Litvanyalı, Avurturyalı ve Alman’dır. 17 Türk katılımcının birisi kadın ve geriye kalan 16’sı erkektir. 18 kadın katılımcının 17’si yabancı gelindir. Ayrıca 18 yabancı katılımcıdan 8’i iyi derecede Türkçe konuşabilmektedir.

Meslekleri itibarıyla katılımcılardan 10’u turizmci, 8’i ev hanımı, ikişer kişi diş hekimi, mühendis, işletmeci, esnaf ve terzidir. Yine birer kişi de kuaför, işçi, fotoğrafçı, mobilyacı, muhasebeci, aşçı ve eczacıdır.

Yaşamak için Türkiye’yi tercih eden yabancı uyrukluların en yoğun olduğu kentlerden Antalya’nın Alanya ilçesinde nüfusun %10’unu 82 ülkeden yerleşik yabancı oluşturuyor. Kentte Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre yaşayan 312.000 kişinin yaklaşık 31.500’ünü farklı ülkelere gelerek Alanya’ya yerleşen yabancılardan oluşmaktadır. Alanya’da yabancı sayısındaki artış beraberinde belediye hizmetlerinde yeni düzenlemeleri getirmiştir. Alanya Yabancılar Meclisi kurularak kentteki yabancı uyrukluların talep ve sorunlarıyla ilgilenmektedir. Rus, Alman, Polonya ve İskandinav ülkelerinin ağırlıklı yer aldığı 25 üyeli mecliste dile getirilen sorunlar ise Alanya Belediyesince çözüme kavuşturulmaktadır (www.aa.com.tr, 05.04.2020). Alanya Yabancılar Meclisi’nin kurulması kültürel etkileşim ve aidiyet duygusu açısından da yabancılara destek olmakta ve Alanya’nın yerlileri ile yabancı yerleşikler karşılıklı kültürel etkileşimde bulunabilmektedirler. Sosyal yaşantı ve kültürün karşılıklı paylaşımından dolayı da kültürel bütünleşmenin olumlu etkilendiği düşünülmektedir. Kültürün paylaşımı, ortak yaşam neticesinde de doğal olarak kültürlerarası evlilikler gerçekleşmektedir.

Alanya Belediyesi Evlendirme Dairesi’nde 2012 yılından 2015 yılına kadar 3 yılda toplam 3.945 nikâh kıyılmıştır. Bu süre zarfında 43 farklı ülkeden toplam 640 yabancı, Türk vatandaşlarla nikâh masasına oturmuştur. Alanya Belediyesi Nikâh Dairesi istatistiklerine göre 2012-2015 yılları arasında en çok nikâh 2014 yılında kıyılmıştır. Toplamda kıyılan 1921 nikâhın 1633’ü Türk çiftlerden oluşmuştur. Yıllara

göre incelendiğinde en çok yabancı-Türk evliliği de 2014 yılında gerçekleşmiştir. 2014 yılında 314 yabancı kadın, Türk erkeklerle evlenmiştir. Yabancıların yoğun ilgi gösterdiği Alanya'da yerleşik yaşayan yabancılar kadar tatile gelen kadınlarda Türk vatandaşlarla evlenerek hayatlarını birleştirmiştir. Öte yandan Belediye Nikâh Dairesi, 2013 yılında 839, 2012 yılında ise 846 Türk çiftte nikâh kıymıştır. Geçmiş yıllarda en çok gelin aldığımız ülke Almanya iken son yıllarda Rus gelinlerin de tercihi haline gelmiştir. 2012 ile 2015 yılları arasında 118 Alman vatandaşı ile 118 Rus vatandaşı Türk erkekler ile nikâh masasına oturmuştur. 2012 yılında 30, 2013 yılında 21, 2014 yılında ise 67 Rus gelin nikâh masasına oturmuştur. 2013 yılında Almanya'nın ardından ikinci sırada yer alan Rus gelinler, 2014'te birinci sıraya yükselmiştir. 2015 yılında en çok gelin alınan ülke 67 kadınla Rusya olurken, Almanya 56 gelinle ikinci, Ukrayna ise 22 gelince üçüncü sırada yer almıştır (www.alanya.bel.tr, 04.04.2020).

Alanya'da, 2019 yılında, 312 yabancı kadın Türk erkeklerle evlenmiştir. İlçede yerleşik yaşayan yabancılar kadar tatil yapmaya gelen kadınlar da Türk erkekleriyle evlenerek yuva kurmuştur. Alanya'da geçen yıl evlenen yabancı kadınlar arasında Ruslar ilk sırada yer almıştır. 2019'da ilçede 77 evliliğin yapıldığı Rusya, en çok gelin alınan ülke olurken Almanya 37 gelinle ikinci, Ukrayna ise 33 gelinle üçüncü, Kazakistan 32 gelinle dördüncü sırada yer almıştır. Antalya ve çevresinde çok fazla Rus vatandaşın yerleşik olarak yaşaması Rus kadınlarla Türk erkeklerin evlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Son 6 yıllık evliliklerde de Rus gelinler ilk sırada yer alırken eski yıllarda Alanya'da Almanlar, Finliler ve İngilizler üst sıralarda yer almaktaydı (www.mynet.com, 07.04.2020).

Alanya'da gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık 15 günlük sürede tamamlanmıştır. Yapılan görüşmelerin süresi ve tarihleri hakkında daha detaylı bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Görüşmelere İlişkin Bilgiler

KATILIMCI	Görüşme Süresi (dakika)	Görüşme Tarihi	KATILIMCI	Görüşme Süresi (dakika)	Görüşme Tarihi
Katılımcı-1	55	23.02.2020	Katılımcı-19	45	01.03.2020
Katılımcı-2	70	23.02.2020	Katılımcı-20	60	01.03.2020
Katılımcı-3	40	23.02.2020	Katılımcı-21	55	02.03.2020
Katılımcı-4	45	24.02.2020	Katılımcı-22	75	02.03.2020
Katılımcı-5	60	24.02.2020	Katılımcı-23	70	03.03.2020
Katılımcı-6	70	25.02.2020	Katılımcı-24	45	03.03.2020
Katılımcı-7	75	25.02.2020	Katılımcı-25	50	03.03.2020
Katılımcı-8	40	26.02.2020	Katılımcı-26	50	04.03.2020
Katılımcı-9	50	26.02.2020	Katılımcı-27	55	04.03.2020
Katılımcı-10	45	26.02.2020	Katılımcı-28	70	05.03.2020
Katılımcı-11	60	27.02.2020	Katılımcı-29	65	06.03.2020
Katılımcı-12	75	28.02.2020	Katılımcı-30	50	06.03.2020
Katılımcı-13	60	28.02.2020	Katılımcı-31	75	06.03.2020
Katılımcı-14	55	28.02.2020	Katılımcı-32	70	06.03.2020
Katılımcı-15	60	28.02.2020	Katılımcı-33	55	07.03.2020
Katılımcı-16	70	29.02.2020	Katılımcı-34	50	07.03.2020
Katılımcı-17	55	29.02.2020	Katılımcı-35	65	08.03.2020
Katılımcı-18	45	01.03.2020			

1.4. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Yapılması planlanan araştırmanın türü ne olursa olsun, araştırmacı ister nicel ister nitel araştırma yapmak istesin birincil kaynak kullanması gerektiğinde başlıca üç veri toplama yöntemi söz konusudur: anket, gözlem ve mülakat (Altunışık vd., 2010: 77-78).

Kültürlerarası evlilikler neticesinde ortaya çıkabilecek çatışma ve uyumun araştırılmak istendiği bu çalışmada ihtiyaç duyulan verilerin toplanmasında nitel araştırmalar için kullanılan veri toplama yöntemlerinden mülakat tercih edilmiştir. Mülakat türlerinden ise yarı biçimsel mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Mülakat, kısaca sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olarak ifade edilebilir. Görüşme olarak da ifade edilen mülakat çoğunlukla yüz yüze yapılmakla beraber telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de gerçekleştirilebilmektedir. Görüşmenin insan yaşamında önemli bir yeri vardır.

Görüşme geçmişten beri bireylerin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin ortaya çıkarılmasında en kestirme yol olarak kullanılmaya gelmiştir (Karasar, 2009: 166-167). Görüşme tekniği konunun derinlemesine anlaşılmasında etkilidir. Ancak önceden konu ile ilgili sorular hazırlanmazsa, katılımcı ile güven sağlanmazsa ve araştırmacı ile katılımcı arasında iletişim sorunu doğarsa görüşme tekniği etkisiz hale gelebilir (Bal, 2009: 124).

Görüşme türleri ile ilgili farklı görüşler olmakla birlikte genel kabul görmüş biçimsel, yarı biçimsel ve biçimsel olmayan mülakatlar şeklinde üç türü vardır (Böke, 2011: 279). Bu çalışmada yarı biçimsel görüşme türünden yararlanılmış ve yarı biçimsel görüşme tekniğine göre, mülakatı yapacak kişi genel hatlarıyla bir plana sahiptir. Ancak araştırmacı görüşmecinin ilgi ve bilgisine göre araştırma konusunun genel çerçevesinde farklı sorular sorar ve konu hakkında değişik yönleriyle en iyi bilgiyi elde etmeyi amaçlar. Araştırmacı görüşme esnasında önceden hazırlanmış olduğu sorulardan gereksiz olduğunu fark ettiği soruları sormaktan vazgeçebilir. Böylece bazen söyleşi farklı yönlere de kayabilir (Altunışık vd., 2010: 92).

Görüşme (mülakat) tekniğini uygulayabilmek için katılımcılara kartopu tekniği ile ulaşılmıştır. Görüşülmek istenen kişileri seçmenin yolu olarak araştırmacının konu hakkında bilgisine güvendiği bir kişinin yönlendirmesiyle ortaya çıkan tekniğe kartopu tekniği denilmektedir. Bu stratejiyi kullanırken araştırmacı çoğu zaman ilk ulaştığı ve evrene hâkim olan kişinin önerileriyle ulaştığı kişilerin de önerilerini alarak evreni kartopu şeklinde genişletir (Flick, 2010: 110). Bu teknikle araştırmanın uygulama aşaması, Alanya’da kültürlerarası evlilik yapmış çiftlerden en az bir kişiyle gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, görüşmecilerin istekleri doğrultusunda istedikleri yer ve zamanda yapılmıştır.

Araştırmanın uygulama sürecinde araştırmacı, görüşmenin hemen başında katılımcılara öncelikle kendisini tanıtmış ve araştırma hakkında bilgi vererek hangi amaçla bu araştırmanın yapılacağını açıklamıştır. Katılımcıların tüm kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı ve bu araştırmanın tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Ardından katılımcılara giriş ve tanışma amaçlı kısa sorular sorulmuş ve sonrasında araştırma konusunun sorularına geçilmiştir.

Önceden oluşturulan mülakat soruları sırayla sorulmuştur ve verilen cevabın detaylı olması ve bir başka sorunun cevabını da içermesi durumunda sıra o soruya geldiğinde diğer soruya geçilmiştir. Araştırmacı soruların tam anlaşılmadığını ya da

cevabın eksik olduğunu düşündüğü anlarda soruları daha açıklayıcı hale getirerek yanlış anlaşılmaların önüne geçmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı Türkçe bilmeyen katılımcılarla görüşmeyi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek için yabancı uyruklu ve iyi derecede Türkçe bilen gönüllü katılımcılardan destek almıştır. Bu destek de iletişim kuran kişi öncelikle araştırmacının söylediklerini karşıdaki katılımcının dilinde katılımcıya sormuş ve sonrasında da katılımcının cevabını araştırmacıya Türkçe olarak açıklamıştır. Ayrıca görüşmeler, karı-koca farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda iken gerçekleştirilmiştir.

Görüşme sırasında tarafsız bir bakış açısıyla görüşmenin içinde kalmaya özen gösteren araştırmacı, mülakat yapılan kişilerden ses kaydı için izin istediğinde, görüşmeciler buna gerek olmadığını belirtmişlerdir. Sıcakkanlı ve hoşgörülü kişilerden oluşan görüşmeciler cep telefonu, e-mail vb. iletişim araçları yoluyla her zaman yardımcı olabileceklerini belirtmişlerdir. Bu sayede mülakatlar sohbet havasında gerçekleşmiştir. Araştırmacı bir taraftan mülakat yaparken bir taraftan da notlarını almıştır. Ayrıca şeffaflık açısından ve görüşmecinin katılımcıya karşı güvenebilmesi amacıyla alınan notlar görüşmecilerin görebileceği şekilde açık tutulmuştur.

Araştırmanın uygulama sürecinde araştırmacı, kültürlerarası evlilik gerçekleştiren kişileri gözlemlene şansı bulmuştur ve gözlemlerini tarafsız bir bakış açısıyla yansıtabilmeye özen göstermiştir. Öncelikle mülakat esnasında görüşmeciler; o an içinde buldukları ortama uyumları, sorulan soruları anlama durumları, yöneltile sorulara karşı cevaplarındaki tutarlılığı ve samimiyet derecesi, jest ve mimikleri, böyle bir çalışmanın onları rahatsız edip etmediği, evlerinde görüşme yapılan katılımcıların misafirine yaklaşım tarzı gibi konularda gözlemlenmiştir. Ayrıca görüşme yapılan katılımcılardan bir kaçının yönlendirmesi ile daha çok yabancı gelinlerin vakit geçirdiği kafe ve restoranların olduğu bilgisine ulaşılmıştır ve bu kafe ile restoranlara gitmemizin yararlı olacağı kanısı oluşmuştur. Araştırmacı görüşme gerçekleştirmeyip sadece gözlemlene amacı ile bu mekânları ziyaret ederek gözlem yapmış ve mekân sahibinin de bilgisi dâhilinde yabancı gelinler ile sohbet etme fırsatı bulmuştur. Mülakat ve gözlem tamamlandıktan sonra alınan notlar ve gözlemler harmanlanarak tam metin haline dönüştürülmüş ve değerlendirmeye uygun hale getirilmiştir.

1.5. VERİLERİN ANALİZİ

Bütün bilimsel araştırmaların dayandığı bir takım varsayımlar vardır. Bu varsayımlar yapılacak bir araştırmayı nelerin geçerli kılacağı ve sağlam bir araştırma

yapacağı, hangi araştırma yöntemlerinin kullanılması gerektiği üzerinedir (Böke, 2011: 18). Bilimsel faaliyetin amacı; üzerinde çalıştığı konudaki olguları tanımlamak, olgular arasında nedensellik bağı kurmak ve bunları genelleştirerek, analiz edip toplayarak kanunlara ulaşmaktır. Bilimsel düşünmenin temel özellikleri bu düşünmenin olaylara dayanması, tarafsızlığı, eleştiriye açık olması ve yanılma olasılığının bulunduğu kabul edilmesidir. Bilim insanının amacı ise yalnızca bilgi toplamak ve biriktirmek değildir. Yaptığı araştırmalarda sorunların neler olduğunu ve nasıl çözülebileceğini araştırmak ve bulmak temel amaçları arasında olmalıdır. Bu amaçlarla birlikte bilim, insana belli sınırlar içerisinde doğayı ve yaşamı denetleme imkânı sağlar (Altunışık vd., 2010: 5).

Kültürlerarası evliliklerde çatışma ve uyumu konu edinen bu araştırmanın analizinde kullanılan içerik analizi; dokümanların, mülakat dokümanlarının ya da kayıtlarının karakterize edilmesi, karşılaştırılması ve analiz edilmesi için kullanılan bir tekniktir. İçerik analizinde temel amaç görüşmecilerin görüşlerinin bir düzen içinde ayrıştırılıp, sıralanıp tanımlanmasını sağlamaktır (Altunışık vd., 2010: 322-23). İçerik analizi sayesinde sosyal bilimciler arşivlerden, dokümanlardan ve kitle iletişim araçlarından elde ettikleri ham bilgi ve verileri sistematik bir şekilde analiz edebilir. Böylece elde edilen verilere anlam kazandırılması sağlanabilir. Ayrıca tarafsızlık, sistematiklik ve genellik içerik analizi kavramının özünü oluşturmaktadır (Böke, 2011: 332). Ayrıca içerik analizi araştırmacıya yeni bakış açıları kazanma, belirli olguları daha iyi anlayabilme gibi yönlerden yardımcı olurken; bu sayede uygulamalar hakkında daha fazla bilgi edinme imkânı sağlar. Bunun yanında araştırmacıya olgu ve olaylara farklı açılardan bakma imkânı sağlayarak, araştırmacının kişisel gelişimine de katkıda bulunur.

Araştırmada yapılan mülakat ve gözlem sonunda elde edilen veriler ilk olarak detaylıca birkaç kez okunmuştur. Görüşme metinlerinin detaylı olarak incelenmesinden sonra katılımcıların her soru için verdiği cevaplar bir araya getirilerek kendi içinde ayrıştırılmıştır. Bu işlemlerle birlikte içerik analizi yapılmış ve araştırmada metin haline getirilmesi için hazır hale getirilmiştir.

Araştırmacının içerik analizi için birimlere ayrılmış metinlerin her birey için bir ya da birden fazla kavram tanımlamasına kodlama adı verilmektedir. Kodlama ana amaca hizmet edecek olan gizli bilgileri ortaya çıkarma konusunda araştırmacıya yardımcı olmaktadır. İçerik analizi sayesinde elde edilen temalar kendi içinde ana tema

ve alt tema olarak ayrılır. Bu araştırmada görüşme metinleri iki tema altında alt temalara ve kodlara ayrılarak incelenmiştir. Temaların ve kodların oluşturulması; araştırmacının işini kolaylaştırarak, araştırma konusunun analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve bir sonuca varılması noktasında araştırmacıya yol göstermiştir.

2. ARAşTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması kapsamında oluşturulan temalar ve kodları aşağıda detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Temalar araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde Kültürlerarası Evliliklerde atışma ve Kültürlerarası Evliliklerde Uyum başlığıyla ikiye ayrılmıştır.

2.1. KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE ATIşMA

Evliliklerde atışma, evli çiftlerin problem çözme ve birbirlerinin farklı yönlerini kabul etme konusunda zorluklar yaşamaları neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu noktada iki farklı kültür söz konusu olduğunda çatışma; çiftlerden birinin diğer bireyin davranışlarına müdahale etmesi sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Bireyler arasında birbirine zıt veya uyum olmayan ihtiyaçlar, amaçlar ve isteklerin kaynaklık ettiği anlaşmazlıklar söz konusu olabilmektedir. Anlaşmazlıklar konusunda araştırmacı, bireylerin yakın temas halinde bulunduğu aile, ocuk ve sosyal evre ortamlarında tespitlerde bulunmuştur.

Tablo 4. 'Kültürlerarası Evliliklerde atışma' Temasına İlişkin Sonuçlar

Alt Tema	No	Kod
Aile	1	Giyim Tarzı
	2	Harcama Alışkanlıkları
	3	Dini İnanç
ocuk	1	Kültür
evre	1	nyargı
	2	Dil ve İletifim
	3	Bakiş Açısı

2.1.1 Giyim Tarzı

Giyim tarzı geçmişten günümüze ve toplumdaki topluma önemli değişimlere uğramıştır. Gelişmişlik düzeyi, kültür, moda, atalarından süregelen gelenekler, toplumlar arası ilişkiler, dini inançlar, sanata ve bilime bakış açıları, coğrafik koşullar, savaş ve deprem vb. olağanüstü olaylar gibi daha birçok değişken bir toplumun giyim tarzını etkileyebilmektedir. Kültürlerarası evlilik gerçekleştiren katılımcılarda giyim tarzı konusunun yaşanılan coğrafya, ailevi alışkanlıklar, çalışma hayatının getirdiği alışkanlıklar, kişilerin içinde büyüdükleri kültürden etkilenmeleri sonucunda farklılıklar görülebileceğini düşünerek ‘eşiniz giyim tarzınıza karışır mı?’ sorusunu yönelttiğimizde; Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Aile alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Giyim Tarzı” kodu için;

Katılımcı – 18 (Kadın-Ukraynalı): “...Eşim giyim tarzıma karışır. Özellikle yaşadığımız çevrede hangi kıyafeti giyeceğim konusunda eşimden çok fazla uyarı alıyorum. Yaşadığımız çevre dışında ise genellikle ben istediğim kıyafetleri tercih ederim. Bunun nedeni de eşime yaşadığımız çevrede çok fazla baskı gelmesidir. Sözlü ya da bakışlarla eşim kendini benim kıyafetlerimden, giyim tarzımdan dolayı huzursuz hissediyor. Ayrıca da tenis oynarken şort giymeme de eşimin ayrı bir müdahalesi oluyor. Bundan rahatsızlık duyduğunu belirtiyor...”

Katılımcı – 27 (Kadın- Rus): “...Eşim evlenmeden önceki birlikteliğimizde giyim tarzıma pek fazla karışmazdı. Fakat evlendikten bir süre sonra giyim tarzıma müdahale etmeye başladı. Önceleri bu duruma pek anlam verememiştim. Çünkü önceden karışmayıp şimdi müdahale etmesi, sorun çıkarması bana anlamsız geliyordu. Evlenmeden önce şort giymemi sorun etmezken evlendikten sonra sorun etmeye başlamıştı. Başlangıçta bu konuda çok tartışma yaşadık. Çünkü benim geçmişten gelen alışkanlıklarım ve bir giyim zevkim vardı ve eşim bunun değişmesini istiyordu. Özellikle kısa ve açık giydiğim zamanlarda ciddi tartışmalarımız oluyordu. İkimiz de geri adım atmıyorduk ve tartışma yaşanıyordu. Zamanla ben kendim de rahatsızlık duymaya başladım ve giyim tarzımda ufak değişiklikler yaptım. Bu değişikliklerle beraber aslında daha rahat bir hayatım oldu. Yaşadığım yere ve gittiğim ortama göre giyim tarzımda yaptığım değişikliklere kendim de alıştım ve daha rahat ettim...”

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcı-18 ve Katılımcı-27 ‘giyim tarzı’ konusunda eşleri ile çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı-18 eşinin yaşadıkları bölgede giydiği kıyafetlere karıştığını belirtmiştir. Bu durum akla eşin çevresi tarafından toplumsal baskı görmesi nedeniyle eş ile çatışma yaşamış olabileceğini getirmektedir. Bu durumda aslında eş karısının kıyafetlerinden kendi iradesi ile rahatsızlık duymamakta fakat çevre baskısı ve

aile baskısından dolayı eşi ile çatışma yaşamaktadır. Katılımcı-27 ise eşinin evlendikten sonra giyim tarzına müdahalede bulunduğunu belirtmiştir. Eşler arasında geçmişten gelen alışkanlıkların evlendikten sonra bir anda ve tamamen değişmesi ciddi tartışmalara yol açmış görünmektedir.

Katılımcı-25 (Kadın- Ukraynalı) de Katılımcı-27 (Kadın-Rus)'nin görüşlerine benzer olarak;

“...Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra giyim tarzımda değişiklikler oldu. Çevremden etkilendim ve daha önce kendi ülkemde giydiğim bazı kıyafetleri hayatımdan çıkardım. Eşimle tanıştıktan sonra eşim giyim tarzıma giydiği kıyafetler eşime göre çok kısa ve dekolteli olmadığı sürece müdahalede bulunmadı. Kıyafetlerim kısa ve dekolteli olduğu zamanlarda eşim beni uyarıyordu. Ben evlenmeden önce de giyim tarzımda bazı değişiklikler gerçekleştirdiğim için evlendikten sonra çok zorluk yaşamadım. Ama hâlâ bazı durumlarda fikir ayrılığımıza düştüğümüz durumlar da yok değil...” ,

şeklinde giyim tarzında Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra değişikliğe gittiğini, çevresinden etkilendiğini belirtmiştir. Ne kadar giyim tarzında değişikliğe gitse de eşi ile giyim tarzı konusunda halen çatışma yaşadıklarını ifade etmiştir. Diğer 26 katılımcı da giyim tarzı konusunda çatışma yaşadıklarını benzer şekilde ifade etmişlerdir.

“Giyim Tarzı” kodu için 6 katılımcı ise çatışma yaşamadıklarını belirterek;

Katılımcı – 5 (Erkek-Türk): “...Eşimin giyim tarzına evlenmeden önce müdahalem olmadığı gibi evlendikten sonra da hiç olmadı. Çünkü evliliğimizde birçok aktivitemizi birlikte yaptığımız gibi tüm giyim alışverişlerimizi de birlikte yapıyoruz ve kıyafetlerimizin yakışıp yakışmadığı kararını alışveriş yapmadan önce veriyoruz. Bu beni aile birliği anlamında da çok mutlu eden bir durum...” ,

Katılımcı – 6 (Kadın-Belarus): “...Eşim giyim tarzımı genellikle beğenir ve birbirimizin kombini konusunda her zaman fikir alışverişinde bulunuruz...” ,

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcı-5 ve Katılımcı-6 ‘giyim tarzı’ konusunda ortak karar aldıklarını, birbirlerinin giyim tarzını beğendiklerini ifade etmişlerdir. Eşler arası iletişim ve bireylerin birbirlerinin alışkanlıklarına saygı duyması sonucunda çatışma yaşanmadığı görülmüştür.

Katılımcı – 12 (Kadın-Rus) : “...Bilmiyorum açıkçası bu konuyu daha önce hiç düşünmemiştim. Zaten tarz olarak her zaman kapalı ve salaş kıyafetler tercih eden birisiyim...”.

Katılımcı-12'nin ifade ettiği gibi bazı eşler arasında giyim tarzı konusunda çatışma yaşanması gündeme gelmemiştir. Bunun nedenini de eş, kapalı ve salaş kıyafetler tercih etmesine bağlamaktadır. Kapalı ve salaş kıyafet giymenin Türk kültürüne daha fazla uyduğu düşüncesi çatışma yaşanmasının önüne geçmiş görünmektedir. Diğer 3 katılımcı da 'giyim tarzı' konusunda çatışma yaşamadıklarını benzer şekilde ifade etmişlerdir.

İki kültürün karşılaşmasından doğan evliliklerde kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışma; önceki yaşam biçimi ve alışkanlıkların değiştirilmesi neticesinde ortaya çıkabilmektedir (Altun ve Dinç, 2016). Giyim tarzı kodu için katılımcı görüşleri daha çok eşler arasında çatışma yaşandığı yönündedir. Burada dikkat çekmemiz gereken nokta, giyim tarzı konusunun iki farklı kültürün görünür bir şekilde karşılaştığı alan olarak karşımıza çıkmasıdır. Geleneksel değerlerin etkili olduğu yerlerde giyim tarzı somut bir gösterge olarak eşler arasında daha çok çatışmaya yol açabilmektedir. Türk kültürü ve Slav kültüründen görüştüğümüz bireylerin kültürel farklılıklarının da giyim tarzı konusunda çatışma yaşanmasına yol açtığı söylenebilir.

2.1.2 Harcama Alışkanlıkları

İnsanların sonsuz ihtiyaçlarına karşın kaynakların kıtlığı nedeniyle neredeyse her bir mala bir değer atfedilmiştir. Bu değer için insanların yapmış oldukları ödemeler harcama olarak nitelendirilebilir. Bir mal için yapılan harcamanın gerekliliği ve önem derecesi gibi harcama konusunda edinilmiş alışkanlıklar ise kişiden kişiye, bölgeden bölgeye, toplumdan topluma değişiklik gösterebilmektedir. Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Aile alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri "Harcama Alışkanlıkları" kodu için;

Katılımcı – 22 (Kadın-Ukraynalı) : "...Açık olmak gerekirse eşimin çocukluğunu doya doya yaşayamadığımı düşünüyorum. Sürekli oyuncak alan ve gereksiz harcamalar yapan birisi. Örneğin daha öncelikli ihtiyaçlarımızın varlığını dikkate almadan her zaman en son çıkan cep telefonu modelini kullanmak ister ve alır. Bu konuda kızdığım zaman ise o da bana kızarak kendisinin de bana karışmadığını ve istediğimi alabileceğimi söyler. Atladığı ve düşünemediği bir nokta var ki tüm bunları yapabilecek kadar varlıklı değiliz. Kendisi hayatı günlük yaşayıp yarınımızı düşünmeyen bir yapıda olduğu için aslında birçok konuda olduğu gibi harcamalar konusunda da anlaşılamadığımızı söyleyebilirim..."

şeklinde görüş belirtmiştir.

Tüketicilerin satın alma davranışları; kültürel, sosyal, psikolojik ve kişisel faktörlerden etkilenir ve harcamaların şekillenmesinde karar alma sürecine etki eder. Kültürel değerler ürünün rengi, ambalaj dizaynı, ürünün tasarımında önemli faktörler olarak karşımıza çıkar. Örneğin; kişinin belli bir sosyal sınıfta yer alması birey için o ürünü vazgeçilmez ve değerli kılabılır. Ayrıca tüketicinin gözünde ürünün fiyatı, kullanım süresi, kalitesi, tanınmışlık düzeyi gibi pek çok faktör tüketicilerin tercihlerinde önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakır vd., 2010: 89).

Katılımcı-22 ve eşinin harcama alışkanlıkları ve öncelikleri farklılık göstermektedir. Katılımcı-22'nin önceliği zorunlu ihtiyaçları karşılayan zorunlu mallar iken eşinin önceliği ise son çıkan cep telefonu için yaptığı harcamadan anlaşılacağı gibi lüks mallardır. Harcama alışkanlıkları konusundaki bu önceliklerin değişmesi kişinin yaşam tarzından, kültürel alışkanlıklarından, ekonomik imkânlarından kaynaklanabilmektedir. Slav kültürü ve Türk kültürünün karşılaşması kendini harcama alışkanlıklarında göstermiştir şeklinde bir çıkarım yapılabilir.

Katılımcı – 27 (Kadın-Rus) : “...Eşimin ve benim aylık kazancımız yeterince iyidir ve bütçemiz de ayrıdır. Antikalar her zaman dikkatimi çektiği için bir antika koleksiyonum var. Evlendikten sonra antika bir eşya almak istediğimde eşim bu harcamayı hep gereksiz bulmuştur ve kendisi de yaşam için zaruri ihtiyaçlar dışında alışveriş yapmayı pek sevmez. Parasının banka hesabında durması onu her zaman mutlu etmiştir ve benden de aynı davranışı bekler. Küçük tutarlı harcamalarda pek fazla tartışmamız olmasa da eşim büyük tutarlı harcamalar da her zaman cimri davranmaktadır...”.

Katılımcı-27 ve eşinin harcama alışkanlıkları, Katılımcı-22 ve eşinin harcama alışkanlıklarıyla benzerlik göstermektedir. Harcama alışkanlıklarında önceliklerden kaynaklanan çatışma durumu söz konusu olmaktadır. Ayrıca Katılımcı-27 eşi için parasının bankadan durmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Bu durum eşin risk almaktan kaçınması ya da geçmişte maddi anlamda sıkıntı yaşamış olması gibi psikolojik nedenlerden kaynaklı olabilir. Bu noktada çatışma konusu olan tutum ile ilgili geçmiş yaşantıların söz konusu olması durumu devreye girmektedir.

Katılımcı – 12 (Kadın- Rus) : “...Eşime göre isteklerimin çoğu gereksizdir ama baskıcı davrandığım için zorla da olsa istediklerimi aldırırım. Kendisini geliştirebilmesi ve daha mutlu daha özgüvenli olabilmesi için bağlama ve keman kursları, farklı spor dalları ya da farklı yerleri gezip görmek, tecrübe etmek şeklinde aktivitelerden en azından bir kaçını beraber yapmayı teklif ettiğimde bu

teklife çok sıcak bakmaz. Maddi bir sıkıntımız olmadığı halde ailesinden ve çevresinden böyle gördüğünü düşünüyorum. Sonuçta kendisi turizm sektöründe ve kış aylarında en azından 3 ay gibi bir vaktimiz oluyor. Bu vakti ise bana göre yararlı olduğunu düşündüğüm aktiviteler yerine bahçe işleri, akraba ziyaretleri, arkadaşlarıyla vakit geçirmek şeklinde değerlendiriyor. Bazı sorunlarımızın kaynağı harcamalar gibi görünse de konunun aslı onun yetiştirme tarzında...”.

Katılımcı-12 eşinin harcama alışkanlıklarının kültürel faktörlerden etkilendiğini, ailesinden ve çevresinden gördüğü alışkanlıklarla harcama alışkanlıklarını sürdürdüğünü belirtmektedir. Özellikle kültür-sanat harcama alışkanlıkları konusunda eşi ile çatışma yaşadığını belirtmektedir.

Katılımcı – 10 (Kadın- Rus) : “...Eşim oyuncak almayı çok sever ve bu çok normal. Normal olmayan ise kız çocuğumuzun varlığına rağmen oyuncakları bir erkek çocuk zevkine göre kendisi için alması. Durum böyle olunca kızımız için oyuncakları daha çok ben alıyorum ve onun aldığı oyuncakların gereksiz bir harcama olduğunu söylediğimde ise kendimizi gereksiz bir tartışmanın içinde buluyoruz. Maddi durumumuz orta düzeyde olduğu halde bu tarz harcamaları ben gereksiz buluyorum...”.

Katılımcı – 25 (Kadın- Ukraynalı) : “...Düğünümüzün Ukrayna adetlerine göre parti şeklinde olmasını isterken hiçbir şekilde organizasyon olmadı. Bende düğün bari yapamadık, balayına gidelim dedim o da olmadı. En azından tatile gitmek istiyorum ama eşim yaşadığımız yerin zaten tatil bölgesi olduğunu söylüyor. Maddi durumumuzun orta derecede olduğunun farkındayım ama isteklerimin hiç birisini yapamayacak kadar da kötü değil...”.

Katılımcı-10 eşinin düşünmeden yaptığı harcamalardan şikâyet etmektedir. Eşler arasında harcama alışkanlıkları konusunda çatışma söz konusudur. Yine aynı şekilde Katılımcı-25 ve eşi de harcamalar konusunda anlaşamamaktadır. Eşin düğün esnasındaki parti talebi, düğünden sonraki balayı talebi ve tatile gitme talebi eşi tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bu durum eşler arasında harcama alışkanlıkları konusunda yaşanan çatışmalara örnek teşkil etmektedir.

Katılımcı – 24 (Kadın-Rus) : “...12 yıllık evliliğimiz süresince kocam hiç çalışmadı ve kendisi hiçbir kazanç elde etmediği halde harcama konusunda da cesur davranırdı. Tek sebep bu olmamakla birlikte 12 yılın sonunda boşandık...”.

Katılımcı – 3 (Kadın-Rus) : “...İkimizde turizm sektöründe çalışıyoruz ve maddi olarak hiçbir endişemiz yok. Fakat eşim para harcamaya kıyamayan birisi ve deyim yerindeyse süpermarkete dahi zor gider...”.

Katılımcı-24 evliliği süresince harcamalar konusunda eşiyle anlaşamadığını belirtmiş ve hatta eşi ile evliliğinin bitiren en temel noktanın eşinin çalışmayıp ama harcamalar konusunda ölçsüz olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi harcama alışkanlıkları eşler arasında evliliği bitirme noktasına getiren bir neden olabilmektedir. Katılımcı-3 ise Katılımcı-24'ün aksine eşinin para harcama konusunda pasif kaldığını ve zorunlu ihtiyaçlar için bile zoraki alışveriş yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca diğer 17 katılımcı da benzer görüşlerini ifade etmişlerdir.

“Harcama Alışkanlıkları” kodu için 11 katılımcı ise çatışma yaşamadıklarını belirterek;

Katılımcı – 6 (Kadın-Belarus) : “...Sezonluk çalışma şartlarımızdan dolayı yaz ve kış harcama çeşitliliği ve tutarı değişiklik göstermektedir. Beraber çalışıp beraber harcama yaptığımız için bu konuda genellikle ortak karar alırız...”,

Katılımcı – 21 (Erkek-Türk) : “...Sezonluk çalıştığımız için yıllık kazancımızın ailemiz için yeterli olduğunu düşünüyoruz. Düşük tutarlı alışverişlerimizde birbirimize danışmayız ama yüksek tutarlı alışverişlerde konuşarak ortak bir payda da buluşabiliyoruz...”,

Katılımcı – 8 (Kadın-Ukraynalı) : “...Şu an ben çalışmıyorum ama eşimin kazancı iyidir. Harcamalar konusunda karışmaz ve alışveriş işleri ile ben ilgilenirim. Danışmam gereken konularda da eşim uyumludur...”,

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Harcama alışkanlıkları konusunda uyumlu olan eşler ortak karar aldıklarını ve birbirleri ile harcamalar konusunda çatışma yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer 8 katılımcı da benzer şekilde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların harcama alışkanlıkları ile ilgili bilgiler bize gösteriyor ki harcama alışkanlıkları kültürel farklılıklardan etkilenmekle beraber aynı zamanda cinsiyet değişkeni de harcama alışkanlıkları konusunda etkili olabilmektedir. Erkek katılımcıların harcamaları kadın katılımcılar tarafından bazı noktalarda gereksiz olarak değerlendirilmektedir (oyuncak). Bazı erkek katılımcılar da eşlerinin isteklerini pek çok noktada gereksiz olarak değerlendirmiştir(bağlama-keman kursu, sportif faaliyetler, parti-organizasyon harcamaları, antika eşyalar). Bu durumun altında yatan nedenler kültürel farklılıklar, geçmişten gelen alışkanlıklar, bireylerin maddi koşulları, bir eşyaya verdikleri önem dereceleri, cinsiyet faktörü olarak değerlendirilebilir.

2.1.3 Dini İnanç

Dünya üzerinde ilk insandan günümüze kadar yaşanan değişiklikler düşünüldüğünde toplumları bu değişikliğe iten farklı güçlerin varlığı dikkat çekmektedir. İnsan hayatta kalabilmek için maddi ihtiyaçların yanında manevi olarak ise ilahi bir güce inanma ihtiyacı duyar. Bu ilahi güç günümüze kadar hem kişiler arasında hem toplumlar arasında çatışmalara yol açmıştır Bireyler dini anlamda sosyalleşmelerini öncelikle aile içinde edinmektedir. Aile içinde bireyler genellikle ebeveynlerinin dini mezhebi ile uyumlu olma eğilimi göstermektedir (Kurt, 2009: 27). Bu durum kültürlerarası evlilikler söz konusu olduğunda çatışmaya yol açabilmektedir. Bireyler iki farklı kültürden olmanın getirdiği alışkanlıkların yanında iki ayrı dini inancın beraberinde getirdikleri ile beraber çatışma yaşayabilmektedir. Eşlerin dini inançlarına saygı duyma konusunda devreye başka faktörler de girebilmektedir. Örneğin; eşin ailesi, eşin içinde yaşadığı toplumsal çevreden kaynaklı baskılar bireylerin aile ve evlilik hayatları üzerinde etkili olabilmektedir.

Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Aile alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Dini İnanç” kodu için;

Katılımcı – 20 (Kadın-Rus) : “...Eşim evlendikten birkaç ay sonrasında eve annesi, babası ve bir erkekle geldi. Bana da erkek ne söylerse tekrarlamam gerektiği söylendi. Her şey çok ani olarak gerçekleşti ve o an ne yapacağımı bilemediğim için söylenenleri yaptım. Daha sonrasında anladım ki gelen erkek imammış ve imam nikâhımız kıyılmış. Bu konuda anne ve babanın baskısı zaten önceden de vardı ama bana bilgi verilmeden böyle bir davranış sergilendiği için eşime kesinlikle Müslüman olmayacağımı söyledim. Çünkü bu şekilde bir davranış tarzının hiçbir din için uygun olmayacağını düşünüyorum...”

Katılımcı – 19 (Erkek-Türk) : “...Eşim Hristiyan ve ben istediğim halde o Müslüman olmak istemiyor. Bu konuda özellikle evliliğimizin ilk yıllarında çok fazla tartışmamız oldu, haç işareti taşıyan kolye takmaması gerektiğini söylediğim için yine tartıştık. Eşimle severek evlendik ve yaşadığımız çevreyi ve şartları anlatarak tepki almaması için dini nikâh yapmamız gerektiğini anlattığımda bu durumu kabul etti. Dini nikâhımız kıyılsa da Müslüman olmadığını biliyorum ama tekrar tartışıp aile huzurunun kaçmaması için bu durumu kabullendim...”

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcı-20 ve Katılımcı-19 eşleri ile dini inanç konusunda çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dini inanç konusunda eşler aile baskısı ve çevre baskısından dolayı anlaşmazlıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. İlk katılımcı ailesinin

baskılarına dayanamayıp bir imam aracılığı ile eşinin Müslüman olduğunu düşünmüş fakat eş geri adım atmamıştır ve çatışma yaşanmıştır. Diğer katılımcı ise eşinin taktığı haç kolyesinin dini bir sembol olduğunu ve bunu çevresi tarafından hoş karşılanmayacağını eşine belirtmiş ve tartışma yaşanmıştır. Haç işaretli kolye takılması dini inancın somut bir göstergesi olarak görüldüğü için eşler arasında çatışmaya yol açmıştır. Bireyler beraberlerinde getirdikleri inançlarını değiştirmek istemezler. Eşler dışında devreye başka faktörler girdiğinde çatışmanın boyutu değişebilmekte ve ailevi ilişkileri olumsuz etkileyebilmektedir.

Katılımcı – 1 (Kadın-Ukraynalı) : “...Evliliğimizden birkaç yıl sonra eşimin de telkinleriyle Müslüman olamaya karar verdim. Fakat ailem Hristiyan olarak kalmam gerektiği yönünde baskı yapınca kararımı değiştirmeyeceğimi ve isteyerek, araştırarak Müslüman olduğumu söyledim. Bu yüzden hâlâ benimle konuşmuyorlar...”

Katılımcı – 22 (Kadın-Ukraynalı) : “...Evlendikten sonra eşim Müslüman olmam konusunda telkinde bulununca öncelikle bu konuda eğitim alacağımı ve eğer istersem Müslüman olacağımı söyleyerek fikir birliğine vardık. Ardından bir yıl boyunca bazen camiye gittim bazen özel ders aldım ve çoğu zaman da kendimce araştırmalarımı yaptıktan sonra kendi isteğimle Müslüman oldum. Ailem ise bu kararımdan itibaren 10 yıl boyunca benimle görüşmedi...”

Dini inançların değişmesi için toplumsal baskı olduğu gibi dini inancını değiştiren bireyler de zaman zaman toplumsal baskı görebilmektedir. Dini inancın değişmesi ile çatışmanın son bulduğu akla gelmemelidir. Bu kez de dini inancını değiştiren kişi kendi çevresinden veya ailesinden toplumsal baskı görebilmektedir. Özellikle geleneklerine bağlı olan toplumlarda bu değişimin kolaylıkla kabullenilemeyebilir. Din değişikliği yaptığını belirten iki katılımcı Slav kültüründendir ve bu kültürde Türk kültüründe olduğu gibi aile, din, gelenek ve görenekler önemli görülen konuların başında gelmektedir.

Katılımcı – 32 (Erkek-Türk) : “...Eşimin Müslüman olması için uzun süre direttim ve hiçbir zaman kabul etmedi. Son tartışmamızda bu konuda çok fazla ısrar etsem de benimde tam bir Müslüman gibi yaşayıp yaşamadığımı sorgulamamı, önemli olanın bir dine inandığını söylemek mi yoksa inandığını söylediğin şeyi hayat tarzına yansıtmak mı olduğunu sorduğu andan itibaren bu konuda konuşmaya utanıyorum...”

Katılımcı-32 ve eşi dini inanç konusunda çatışma yaşamaktadır. Ve katılımcının eşi kendi inancını yaşama biçimi konusundaki davranışları eşi tarafından sorgulanmıştır.

Burada ortaya çıkan şekilsel olarak veya sözel olarak bir dine mensup olmaktan ziyade o dinin gerekliliklerini yerine getirip getirmediği noktasında eşler çatışma yaşamaktadır.

Katılımcı – 10 (Kadın-Rus) : “...Eşim imama gittiğini ve dini nikâhımızın kıyıldığını, benim artık Müslüman olduğumu söyledi ve bende tamam diyerek onayladım. Çünkü eşim toplumsal baskıdan çekinen bir kişi ve bende bu konuyu tartışıp hem onu üzmem hem de gerilmek istemiyorum. Ama kendimi bir Hristiyan olarak görüyorum...”.

Katılımcı-10 eşi ile tartışmayı sonlandırmak için dini inancını değiştirdiğini eşine belirtmiştir. Fakat kendisini Hristiyan olarak görmektedir. Bu duruma gerekçe olarak da eşinin toplumsal baskıya maruz kalmasını göstermektedir. Ayrıca katılımcı bu konuda eşi ile tartışma yaşamak istememektedir. Diğer 14 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Dini İnanç koduna ilişkin çatışma yaşamadığını belirten katılımcılardan;

Katılımcı – 8 (Kadın-Ukrayna) : “...Kendi ülkemde üniversite okurken sınıf arkadaşlarımdan çoğu Müslüman idi ve onların namaz kılması, oruç tutması ve en önemlisi çok iyi insanlar olması beni fazlasıyla etkiledi. Bende İslam dinini uzun bir süre araştırdıktan sonra Müslüman olmaya karar verdim. Ailem bu durumu olumlu karşılamadı ama tüm süreci anlattığımda saygıyla karşıladılar. Eşimle evlendiğimde ise zaten Müslüman idim ve herhangi bir sorun ile karşılaşmadım...’

şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcı-8 evlenmeden önce dini inanç değişikliği gerçekleştirdiği için eşi ile evlendikten sonra çatışma yaşamadığını belirtmiştir. Fakat dini inanç değişikliği konusunda ailesinin önce tepki gösterdiğini sonrasında ise saygı duyduklarını belirtmiştir. Ayrıca diğer 14 katılımcı ise dini inanç konusunda eşine herhangi bir baskı yapmadığını ve eşinden de baskı görmediğini, bu konuda özgür olduklarını belirtmişlerdir.

Dinler oluşturdukları sistemin içerisinde, inananlarını muhafaza etmek ve onlar aracılığıyla inanç sistemini korumak amacıyla, mensuplarının başka dinden birisiyle evlenmesini sınırlar veya yasaklar. Bir yönüyle dinler, toplum içerisinde aileyi, inanç sistemini korumada bir araç olarak görmüşlerdir. Ayrıca dinler, inananlarından çocuk yapmalarını ve çocuklarını dinin kendi ahlaki yapısına uygun olarak yetiştirmelerini tavsiye etmektedir. Bu açıdan dinlerarası karma evlilikler, dini sürekliliğin sağlanması

ve bunun sonraki nesillere aktarılmasında bir tehlike ve yozlaştırıcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir (Baycar, 2019: 385). Dinler kendi değerlerini koruma ve biyolojik, kültürel, sosyal bütünlüğü sağlama adına, kendi iç mekanizmasını geliştirir. Bu mekanizmayı oluşturan araçlardan bir tanesi de eş seçimi rehberi niteliğindeki evlilik uyumudur (Cavan, 1970: 313). Baycar'a (2019: 394) göre, Türk-Alman evliliklerinde dini inanç bağlamında şart koşan tarafın kim olduğuna göz atıldığında, genellikle Müslüman eşin Hristiyan eşe şart koştuğu görülmektedir. Türklerin eşlerine genelde domuz eti yememe, içki içmeme, Türk gelenek ve göreneklere göre yaşama gibi şartlar öne sürdükleri görülmektedir.

Dini inanç konusunda eşleri ile çatışma yaşayan katılımcılar değerlendirildiğinde Türk eşlerden bazılarının Müslüman olma konusunda eşlerine telkinde buldukları bazılarının ise bu konuda baskıcı bir tavır sergilediği dikkat çekmiştir. Farklı bir dine mensup olan gelinlerin çoğunluğu ise kendi dininden taviz vermek istemeyerek din değiştirmeyi reddetmiştir.

2.1.4 Kültür

Kültürlerarası evliliklerde çocukların her iki kültürden de etkilenmesi kaçınılmazdır. Ebeveynlerin farklı kültürlerde büyümeleri nedeniyle sahip oldukları alışkanlıkların çocuklarına isteyerek ya da istemeyerek aktarılması beklenen bir durumdur. Bu noktada anne ve babanın olaylara farklı yaklaşımları da bir başka kaçınılmaz durumdur. Anne-babaların çocuk yetiştirme konusunda farklı yaklaşım sergilemeleri Doğu ve Batı kültüründen kaynaklanan yaklaşım farklılıklarından veya bireyler arasındaki eğitim durumlarından kaynaklanıyor olabilmektedir.

Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çocuk alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Kültür” kodu için;

Katılımcı – 29 (Kadın-Rus) : “...Rus kültüründe çocuklar çok serbest büyümezler ve bende bir Rus olarak aynı düşüncedeyim. Fakat eşimin bu noktada çok rahat davranışlar sergilemesi hem çocuğumuzun karakterine yansıyor hem de beni kızdırıyor. Ayrıca yaşadığımız bölgede annelerin bu konuda özellikle erkek çocukları için çok rahat davranması bende Türk annelerin çocuk yetiştirmede rahat davrandıkları şeklinde bir izlenim uyandırıyor...” ,

şeklinde aktardığı izlenimini ana baba tutumları konusunda Estonya ile Rusya'yı kıyaslayan bir araştırma (Chirkov & Ryan, 2001: 618-635) desteklemektedir. Bu

çalışmadan elde edilen bulgular, Rus ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin daha fazla denetleyici oldukları saptanmıştır.

Katılımcı – 34 (Erkek-Türk) : “...Çocuğumuz daha çok anne ile vakit geçirdiğinden Rus kültürü ağırlıklı yetişmekte. Benim yoğun iş temposundan dolayı çok vakit ayıramamam ve eve geldiğimde de yorgun olduğumu belirtmem nedeniyle eşimle çatışma yaşıyoruz. Bu yüzden çocuğumuzun gerçek anlamda okula başladıktan sonra Türk kültürü ile tanışacağını düşünüyorum...”.

Bireylerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki kültürlerarası farklılıklar; nedenleri, belirleyicileri ve sonuçları bakımından sosyal, gelişim ve kişilik psikologları tarafından yıllardır üzerinde durulan bir konu olma özelliği göstermektedir. Davranışların tutumlar tarafından yönlendirildiği varsayımından hareket edilirse anne-babaların çocuklarına gösterdiği sevgi ve yakınlık ile çocuklar üzerindeki denetimleri arasındaki ilişki dikkate alınması gereken bir durum olarak kendini göstermektedir (Dinn ve Sunar, 2017: 96). Katılımcı-34 çocuğun daha çok anne ile vakit geçirmesi, babanın çalışma hayatından dolayı sınırlı vakitlerde çocuğa zaman ayırmasının çocuğun büyürken anne kültüründen daha çok etkilendiğini bu durumun okula başladıktan sonra değişebileceğini ifade etmiştir.

Katılımcı – 16 (Kadın-Rus) : “...Baba bu konuda ilgisiz ve ben Rus kültürü ile büyütme çalışıyorum. Eşim çocuk yetiştirmenin benim görevim olduğunu düşünüyor ve bana destek olmuyor. Fakat evden çıktığı andan itibaren başta okul olmak üzere kendi yaşıtında çok fazla Rus arkadaşının olmaması Türk kültürünü daha ağırlıklı kılıyor...”.

Katılımcı-16 çocuk büyütürken eşinin çok fazla destek olmadığını, kendisi de Rus kültürü ile büyütme istediğini belirtmiştir. Fakat çocuk dışarı çıktığı zaman okul hayatında da Türk kültürünün daha etkili olduğunu düşünmektedir. Bu noktada çocuk evde ve dışarıda ikilem yaşayabilir, uyum sorunları ile karşı karşıya kalabilir.

Katılımcı – 12 (Kadın-Rus) : “...İlk eşim Rus idi ve şu an 15 yaşında olan ilk çocuğumla 7 yaşına kadar Rusya’da kaldığımız için Rus kültürüne daha aşina... Fakat Türk eşimden olan diğer iki çocuğum ise Türk kültürüne daha aşina. İlk çocuğumun Rus kültürüne daha hâkim oluşu babası ile anlaşmazlıklara yol açıyor. Babasının ilk eşimden olan oğluma uygun davranışlar sergilemediğini ifade ederek kızması eşimle en büyük anlaşmazlıklarımızdan birisidir. Çünkü ilk evliliğimi ve çocuğumu bilerek evlenmiştik ve ilk başta herhangi bir sorumuz yoktu. Ta ki, çocuklarımız olana kadar...”.

Kültür, değişebilme ve dönüşebilme potansiyeline sahiptir. Kültür, ayrı parçalardan bir bütün oluşturabilmektedir. Semboller ve anlamlar bir kültürden alınarak başka bir kültür içinde anlam kazanabilir, uyum sağlayabilir. Bireyler içinde yaşadıkları sosyokültürel yaşamla çeşitli sembol ve kalıpları özdeşleştirerek, benimseyebilir (Kartarı, 2001: 17). Bu durumun tam tersi de gerçekleşebilir. Bireyler içinde buldukları yeni kültür içine kendi kültürlerinden sembol ve anlamları yerleştirmekte zorluk yaşayabilir. Katılımcı-12'nin belirttiği şekilde 7 yaşına kadar Rusya'da yaşamış, Rus kültürü ile büyümüş olan çocukları Türkiye'ye yerleşince beraberinde getirdiği sembol ve anlamları yeni kültür içine yerleştirmekte zorluk yaşamış ve kültürel çatışma yaşadığını belirtmiştir.

Katılımcı – 18 (Kadın-Ukraynalı) : “...Bir Ukraynalı olarak ebeveynlerimden gördüğüm özellikle çocuk yaşlarda çok fazla hazır gıda tüketmemektir. Bende çocuklarımın yiyeceklerini daha çok kendim hazırlama taraftarıyım ve çocuklarımın süpermarket alışkanlığı olsun istemiyorum. Fakat eşim bizler de böyle büyüdük, hazır gıda da tükettik ve sağlıklıyız diyerek bu kurala uymayı savunuyor. Özellikle eşimin ailesi çocukları görünce onlara çikolata, şeker gibi hazır gıda ikram ediyorlar ve benim o an bunları çocuklara yedirmememi eşim ailesine karşı bir saygısızlık olarak görüyor. Her defasında ailesinin bu davranışı iyi niyetleriyle yaptıklarını bildiğimi fakat çocukların sağlığı için itiraz ettiğimi söylesem de bir sonuca varamıyoruz...”.

Katılımcı-18 çocuk büyütürken geçmişten gelen alışkanlıklarını ve ailesinden gördüğü çocuk yetiştirme tarzı ile çocuklarının yeme alışkanlıklarını kontrol etmek istemektedir. Fakat eşi de Türk kültürüne göre yetiştirmek istemektedir ve farklı kültürel çevrelerde büyüdükleri için bu konuda çatışma yaşamaktadırlar. Ayrıca diğer 21 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

“Kültür” kodu için 6 katılımcı ise her iki kültürün de etkili olduğunu ve çocuklarını büyütürken bu konuda herhangi bir çatışma yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Burada katılımcılar özellikle Türkiye’de yaşadıkları için bu konunun çok fazla tartışma oluşturmaması ve ailevi ilişkilere zarar vermemesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Kültür kodunun eşler arasında daha çok çatışma yaratan bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Çatışmanın arkasındaki dinamikler; bireylerin geçmişten gelen alışkanlıkları, ailelerinden gördükleri çocuk yetiştirme biçimleri, eşlerin çalışma

hayatlarındaki koşulları, eğitim durumları, çocuk yetiştirmeye karşı yaklaşımları şeklinde sıralanabilir.

2.1.5 Önyargı

Bir kişi ya da olay hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan peşin hüküm vermeyi önyargı olarak ifade edebiliriz. Özellikle insanlar hakkında önyargılı davranışa pek sık rastlanabilmektedir. İlk kez karşılaştığımız birisi için çok fazla gülümsemeyen, gülmeyen ya da sohbeti kısa tutan izlenimi oluşturursa bu kişileri cana yakın olmadığı ya da tam tersi davranışlar sergileyen kişilerin ise ciddiyetsiz oldukları yönünde hemen yorum yapılması önyargıya örnek gösterilebilir. Bir de karşısındaki kişi yabancı bir kültürden ise ve o kişinin ülkesine karşı kalıplaşmış önyargılar da var ise o zaman önyargılar daha da katılaşabilmektedir. Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çevre alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Önyargı” kodu için;

Katılımcı – 5 (Erkek-Türk) : “...Eşim Rus vatandaşı ve kendi arkadaş çevremizle görüşmelerimizde bir sıkıntı yaşamıyoruz. Duruma göre ev ziyaretlerinde duruma göre dışarıda buluşuyoruz. Eşimin yabancı uyruklu oluşundan ve çok fazla Türkçe konuşamamasından dolayı amcalarım, kuzenlerim gibi kendi akrabalarım dâhil pek ziyaretimize gelmezler ve bizlerde pek fazla gidemiyoruz. Bu önyargının oluşmasındaki en büyük nedenlerden birisi ailemizin evliliğimize çok fazla sıcak bakmamalarıdır...’,”

Katılımcı – 19 (Erkek-Türk) : “...Eşimle evlenebilmek için tam 6 yıl ailemizin onayını bekledik. Özellikle kız kardeşim yabancı bir gelin istemediği için eşime karşı önyargısı evlendikten sonra dahi devam etti. Fakat son zamanlarda zaruri ailevi buluşmalarda beraber vakit geçirdikten sonra bu önyargısı yıkıldı diyebilirim...’,”

Katılımcı – 7 (Erkek-Türk) : “...Bir Türk olarak eş seçimini yaptıktan beş yıl sonra evlenebildim. Eşim Belarus vatandaşı olduğu için ailemi ikna etmem çok zor oldu. İlk bahaneleri benim üniversite mezunu olmamdı ve sen üniversite mezunusun, kendi denginde birisiyle evlen gibi nasihatler veriyorlardı. Çünkü onların gözünde eğitilmiş bir yabancı bir Türk ile beraber olmazdı. Eşimin de üniversite mezunu olduğunu bilmiyorlardı ve sormamışlardı bile. Bu önyargıyı yıkmak, annemi ve babamı ikna edebilmek için yabancı evlilik yapmış bir büyüğümden destek aldım...’,”

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Kalıp düşünceler, bir toplumsal grup hakkında sahip olunan inançlar şeklinde ifade edilebilir (Hortaçsu, 1998: 229). Kalıp düşünceler bireylerin toplumsal gruplara karşı tutum ve davranışlarını yönlendirebilme özelliğine sahiptir. Katılımcı-5 eşinin yabancı uyruklu olmasından dolayı pek fazla akraba ziyareti gerçekleştiremediklerini

ifade etmiştir. Katılımcı-19 da aynı şekilde eşi yabancı uyruklu olduğu için evlenmelerinin zaman aldığını ve beklemek zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Ayrıca Katılımcı-19 aile bireylerinin evlendikten sonra eşini tanıdıktan sonra önyargılarının yıkıldığını belirtmiştir. Örneklerde de görüldüğü üzere bireyler hakkındaki önyargılar ve bir toplumsal gruba karşı geliştirilmiş olan kalıp düşünceler kültürlerarası evliliklerde toplumsal çevrenin çatışma üretme biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcı – 25 (Kadın-Ukraynalı) : “...Komşularıyla selamlaşma dışında başka bir diyalogumuz yok. Apartman kültürü oluşmadığı için çok fazla gürültü yapıyorlar. Eşim birkaç kez uyardı ve daha sonrasında selamlaşma da bitti. Gürültü yaptıkları zaman polise şikâyet etmemizden dolayı artık bir inatlaşma başladı. Aslında kötü insanlar olduğunu söyleyemem. Hem ben kendimi ifade edemiyorum hem de eşim biraz agresif. Ayrıca komşularımın da apartman kültürüne dikkat etmemeleri ortaya anlamsız bir durumun çıkmasına neden oluyor...”

Katılımcı – 20 (Kadın-Rus) : “...Evimde köpek besliyorum ve bu durum apartmanda çok hoş karşılanmıyor. Bu yüzden komşularıyla selamlaşma dışında bir paylaşımımız yok...”

Katılımcı – 9 (Erkek-Türk) : “...Üst komşumuzun balkondan sofraya bezi silkelemesi, halı çırpması, balkonunu dikkatsiz yıkaması gibi durumlar eşimi rahatsız ediyor ve eşim Türkçe bilmediği için komşumuzu bu tarz işlerini yapmadan önce eşime haber vermesi konusunda uyarıyorum. Her defasında anladıklarını söyleseler de çok fazla dikkat etmemeleri can sıkıcı olabiliyor...”

Farklı kültürlerden bireylerin bir arada yaşamasının zorluğu kendisini apartman hayatında da göstermektedir. Komşularla iletişim kurmak Türk kültüründe önemli görülmektedir. Slav kültüründe bireyler daha bireyci bir yaşam tarzını benimsediği için Türk kültüründe komşuluk ve çevre ile olan güçlü bağlara uyum konusunda Slav kültüründen gelen gelinler çatışma yaşamışlardır.

Katılımcı – 8 (Kadın-Ukraynalı) : “...Ailem bir Türk ile evlenmeme karşı çıktı. Çünkü Türklerin kaba ve Ortadoğu coğrafya kültürünü taşıdıklarından bahsediyorlardı. Israrlarım neticesinde bir sonraki yaz sezonunda tatile ailemi de getirerek eşimle ve ailesi ile tanıştırdımca ne kadar yanlış olduklarını anladılar ve şu an yılda en az bir kez iki aile bir araya gelerek vakit geçiriyorlar...”

Türkler açısından bakıldığında yabancı kültürlerle karşı önyargı olabildiği gibi yabancı kültürler açısından değerlendirildiğinde de Türklere karşı önyargı ve kalıplaşmış düşünceler söz konusu olabilmektedir. Belli bir toplumsal grup hakkındaki özet bilgiler şeklinde de ifade edebileceğimiz kalıp düşüncelerin bireylerin tutum ve

davranışlarını yönlendirme ve etkilemede azımsanmayacak derece etkili olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca diğer 22 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çevre alt temasına ilişkin 6 katılımcı ise “Önyargı” kodu için; evlilik kararlarına ailelerinin saygı gösterdikleri, ev ziyaretleri vb. komşuluk ilişkilerinde bir sıkıntı yaşamadıkları, akrabalık ilişkilerinin iyi olduğu yönünde ortak ifadelerde bulunmuşlardır.

Önyargı kodu için kültürlerarası evlilik gerçekleştirmiş bireyler daha çok çatışma yaşamaktadırlar. Evlilik kararı alabilmek için uzun süre beklediklerini belirten çiftlerin bu durumun yaşanmasındaki sebeplerden biri olarak önyargı ve belli bir kültüre karşı kalıplaşmış düşüncelerin oldukça etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Slav kültüründen bir bireyle evlenmenin aileleri tarafından ilk başta istenmemesi, gelin adayını tanımak dahi istememeleri o kültürün bireylerine karşı önyargıdan kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde Türk kültürünü de Ortadoğu kültürü ile benzeten Slav aileler de kültürlerarası evliliği onaylamamıştır. Her iki kültür açısından da başka bir kültürden olan birey ile evlilik gerçekleştirilmesi çatışma yaratan bir durum olarak değerlendirilmiştir.

2.1.6 Dil ve İletişim

Dil, bireyler arasındaki anlaşma aracı olarak ifade edilir. Bireyler arasında anlaşmayı sağlama işlevi üstlenen dil, iki farklı kültürden birey söz konusu olduğu zaman nasıl iletişim kurulacağı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü iletişimde sözlü iletişim öğeleri önemli bir yere sahiptir. Kültürlerarası evliliklerde iletişimin nasıl sağlandığı ve iletişimin ne kadar etkili olduğu durumu kendini göstermektedir. Çünkü evlilik süresince ve bireylerin sosyal hayatlarında iletişimin seyrini belirleyecek olan dildir. Bu noktada sadece sözsüz iletişim biçimlerinden jest ve mimikler yeterli olmayacaktır.

Kültürlerarası iletişimi, farklı kültürlerden bireyler arasındaki etkileşimi, anlam aktarımlarını, yabancıların algılanış biçimini, kültürel farklılıkların ele alınışı konularını inceleyen disiplinler arası bir bilim dalı şeklinde ifade edebiliriz. Kültürlerarası iletişimde her birey; iletişime kendi bireysel- psikolojik koşullarını ve kültürlerinin sosyokültürel niteliklerini, kendi farklı kodlarını, algılama ve yorumlama kalıplarını iletişim sürecine dâhil etmektedir (Kartarı, 2001: 23- 24).

Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çevre alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Dil ve İletişim” kodu için;

Katılımcı – 18 (Kadın-Ukraynalı) : “... Türkiye’ye ilk olarak arkadaşlarımla tatil için gelmişim. Tatil yaptığım otelde, çarşıda, sahilde insanlar Rusça biliyordu ve iletişim konusunda sorun yaşamamıştım. Eşimle tanıştığında da eşim Rusça bildiği için iletişim konusunda sorun yaşamadım. Sonrasında evlendik ve benim için Türkçe bilmemek artık sorun olmaya başladı. Evde eşimle anlaşabiliyordum ama eşimin ailesi bize geldiğinde veya biz onlara gittiğimizde ben sohbete dâhil olamıyordum ve çok sıkılıyordum. Aslında eşimin ailesini seviyordum ama söylenenleri anlayamadığım için bu aramızda sorunlara yol açıyordu. Sonrasında hamile olduğumu öğrenmişim ve bu durumla ilgili bir karar verdim. Türkçe kursuna gidecektim. Çünkü çocuğumuz büyüdüğünde eşim onunla Türkçe iletişim kuracaktı ve ben anlayamayacaktım. Bunun olmasını istemedim. İyi ki de bu şekilde bir karar vermişim. Çocuğumuz şu an hem Rusça konuşabiliyor, hem Türkçe konuşabiliyor hem de İngilizce konuşabiliyor. Ben daha çok Rusça iletişim kuruyorum, Eşim Türkçe iletişim kuruyor. Gittiği okulda da İngilizce öğreniyor. Ailecek bu durumdan memnunuz...”,

şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcı-18 dil ve iletişim konusunda eşi ile bir sorun yaşamadığını fakat eşinin ailesi ve sosyal çevresi ile olan görüşmelerde sorun yaşadığını dile getirmiştir. Bu durumdan dolayı daha iyi iletişim kurabilmek için Türkçe kursuna gitmiş ve Türkçe öğrenmiştir. Türkçe öğrenmeyi anne-baba-çocuk iletişimi açısından da önemli görerek dil öğrenmiştir. Türkçe öğrenmesi çocukları dünyaya gelince çocuk açısından da faydalı olmuş ve çocukları her iki dilde de iletişim kurmayı sürdürmüşlerdir.

Katılımcı – 10 (Kadın-Rus) : “...Anadilim haricinde bir dil öğrenmek gibi bir gayretim hiçbir zaman olmadı. Karakter olarak da çok sosyal bir kişi değilimdir ve bu yüzden sadece eşimle ve kendi arkadaşlarımla konuşuyorum. Böyle davrandığım için eşim de kendi arkadaşlarımla görüşmemi istemeyerek Türkçeyi hiç konuşmadan nereye kadar bu durumun devam edeceğinden dert yanıyor. Sadece kendi arkadaşlarımla görüştüğüm için Türkçeye ihtiyaç duymadığımı ama çocuğumuzun geleceği için ileride mutlaka ihtiyaç duyacağımı söylüyor...”,

Katılımcı – 13 (Erkek-Türk) : “...Eşim Türkçe bilmiyor ve özellikle çocuklarımızın da yaşları yakın olan komşularımızla birkaç kez ev görüşmeleri oldu. Fakat çocuklar iyi vakit geçirse de dil sorunundan dolayı kendisinin kısa bir süre sonra susmak zorunda kaldığını ve çok sıkıldığını söylüyor. Bazen kendi akrabalarımıza gidiyoruz orada da durum çok farklı olmuyor. Bu yüzden eşim ve çocuklarımla ailecek vakit geçiriyoruz ve aile ziyaretlerine genelde çocuklarım ile ben giderim. Eşimle sadece bayramlarda başta annem babam olmak üzere gitmemiz gereken yerlere birlikte gideriz...”,

Katılımcı – 35 (Kadın-Türk): “...Kocam Alman vatandaşı ve Türkiye’de yaşıyoruz. Gayret etse de çok iyi Türkçe konuşamaması başta bizlere çevremiz

açısından biraz sorun oluşturdu ve eşim Almanya'ya taşınmak istedi. Fakat evliliğimizin ilerleyen yıllarında eşimin benim aileme ve çevreme karşı Türkçe konuşamama açığını jest ve mimikleriyle kapatması, Alman vatandaşı arkadaşlar edinmemiz bu sorunu bir hayli aşmamıza yardımcı oldu. Türkiye'de yaşamaya devam ediyoruz ve eşim sadece rahat iletişim kuramadığı için nişan, düğün gibi büyük organizasyonlara gelmek istemiyor. Bu konuda bende onu eskisi kadar zorlamıyorum...”.

Dil, düşünceleri ifade eden bir gösterge sistemidir (Saussure, 2013: 70). Ayrıca dil, iletişim aktarımı ve üretilen anlamların paylaşımı şeklinde ifade edilebilir. Dilin işlevi üretilen iletileri karşı tarafa aktarmak ve kendi bünyesindeki göstergelerle anlatma becerisini gerçekleştirmektir (Yalçın ve Şengül, 2007: 751). Dil ve dünya görüşü karşılıklı olarak birbirinin referansı olarak değerlendirilir. Grubun ortak dili o gruba ait dünya görüşü hakkında da ipuçları verir. Bireylerin yaşama biçimleri ve dünyayı algılayış tarzları büyük oranda dil tarafından şekillendirilir. Dil aynı zamanda bireyin kültür tarafından şekillendirilmiş yaşantısının ifadesi olarak kendini gösterir ve farklı kültürlerin dünya görüşleri, beklentileri, eğilimleri, ihtiyaçları doğrultusunda kendine özgü yapısını belirler ve diğer dillerden ayrılır (Kartarı, 2001: 133).

Katılımcılar iletişim sürecinde dil bilip bilmemenin çeşitli sorunlara yol açtığını ifade etmişlerdir. Katılımcı-10 ve Katılımcı-13 iletişim sürecinde eşleri ile bir sorun yaşamadıklarını fakat eşlerin aileleri ve çocukları ile iletişim kurarken dil bilmemenin kendi açılarından sorun oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada ortak dil, bireylerin kültür tarafından şekillendirilmiş yaşantısını, dünya görüşlerini içerdiğinden ilişkiler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Diğer 6 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çevre alt temasına ilişkin 8 katılımcı ise “Dil ve İletişim” kodu için; Türkçe öğrenmelerinden dolayı iletişim konusunda herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları yönünde ortak ifadelerde bulunmuşlardır. Ayrıca iletişim sürecinde ortak dil kullanımı; iletişim sürecini olumlu etkilemekte ve bireylerin içinde buldukları kültüre uyumlarını olumlu bir şekilde etkilemektedir.

Dil ve iletişim kodu için elde ettiğimiz veriler bize kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin iki farklı kültürden bireyin evlilik hayatında oldukça etkili olduğunu göstermiştir. Bireyler evliliklerinde dil ve iletişim konusunda çatışma

yaşamaktadırlar. Çünkü kültürlerarası iletişim sürecini etkileyen faktörler burada devreye girmektedir. Bu faktörler; değerler ve normlar, toplumsal senaryolar ve roller, etnomerkezcilik, belirsizlik ve kaygı, kalıp düşünceler, stereotipler ve önyargılardır. Bireyler evlendikten ve Türkiye'ye yerleştikten sonra iletişim sürecinde değerler ve normların diğer kültür tarafından ne derece öneme sahip olduğunu kavrayamadıkları için ve aynı durum Türk eş açısından da diğer kültürdeki bireyin değer ve normlara atfettiği önem derecesini kavrayamadığı için çatışma yaratmaktadır. Ayrıca iletişimi etkileyen kalıp düşünceler ve önyargıların her iki kültürden birey açısından da çatışma yarattığı sonucuna önyargı kodunda değinmiştik. İletişim sürecinde belirsizlik ve kaygı durumu da eş dışında bireylerle iletişim söz konusu olduğunda çatışma yaratan bir durum olarak dikkat çekmektedir.

2.1.7 Bakış Açısı

Toplumlar yaşam tarzlarına ve içinde büyüdükleri topluma göre farklı bakış açılarına sahiptir. Bireylerin değer verdikleri ve önemli gördükleri durumlar toplumlar arasında farklılık gösterebilmektedir. Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma temasının Çevre alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Bakış Açısı” kodu için;

Katılımcı – 27 (Kadın-Rus) : “...Herhangi bir kursa gitmek istemem gibi kendimi geliştirebileceğim konularda eşimle anlaşamıyoruz. Türk ile evlilik yapan arkadaşarımdan gördüğüm kadarıyla da Türk erkekleri kadınların özellikle kurslar, sportif faaliyetler gibi kendilerini geliştirici aktivitelere gereksiz gözüyle baktıklarıdır. Rus kültürü ile kıyasladığımda özgürlüğümün kısıtlandığı ve eşimin bana güvenmediği hissi beni rahatsız ediyor...”,

şeklinde görüş belirtmiştir.

Katılımcı-27'nin eşi geleneksel bir bakış açısına sahip bir birey olarak yorumlanabilir. Geleneksel bakış açısına sahip olan bireyler kadının kamusal alanda görünür olmasından rahatsızlık duyabilir. Eşinin sportif faaliyetlerde bulunması ve kurslara katılması geleneksel erkek bakış açısına göre gereksiz bir durum olarak nitelendirilebilir. Bu durumun eşler arasında çatışma yarattığı katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca bireylerin sosyo-ekonomik durumları, eğitim durumları, kırdan veya kentte büyümüş olmaları bakış açılarındaki etkili olabilmektedir. Örneğin; kamusal alana dönük bir işte çalışan erkek eşinin kendini geliştirebileceği kurslar ve sportif faaliyetlere daha geniş görüşlü bir şekilde yaklaşabilir, daha az tutucu bir tavır sergileyebilir.

Katılımcı – 15 (Erkek-Türk) : “...Aile büyüklerimizin sözüne önem veren bir kültürde büyüdük ve onların fikirleri özellikle bizler için bazı konularda önemlidir. Fakat eşim bu durumu çok yadırgayarak kendi kararlarımızı kendimizin vermesi gerektiğini düşünüyor. Ayrıca bu konuda da fikirlerine önem vermediğimi söyleyip bir başkasına danışmayı düşündüğüm konularda kendisine sormamam gerektiğini belirtiyor. Böyle olunca da ailem ile eşim arasında kalıyorum çünkü eşim 18 yaşından itibaren istisna konular hariç ailesinin fikrine ihtiyaç duymamış...”.

Katılımcı-15 ve eşinin yaşadığı anlaşmazlıkta otorite çatışması söz konusudur. Katılımcının eşi dikkate alınmak istemektedir. Aile ile ilgili kararlara aile büyüklerinin karışması veya dâhil olması içinde büyüdüğü kültüre yabancı bir durumdur. Burada otoritenin zedelenmesi söz konusudur ve birey eşi tarafından dikkate alınmak istemektedir.

Katılımcı – 12 (Kadın-Rus) : “...Evlendiğimde eşimin akrabalarından çok fazla hayırlı olsun ziyareti olması şaşırdığım ilk konuydu. Tabii ki ziyaretler sırasında ev görme âdeti diye evimdeki eşyaların ve dolapların kapağının izinsiz açılması daha fazla şaşırdığım bir konuydu. En önemlisi de bu durumdan rahatsız olduğumu belirttiğimde eşimin de ev görme âdeti diye bu konuyu normal karşılamasıydı. Bu durumun özel hayata saygısızlık olduğunu düşünüyorum ve bu konuda eşimle anlaşmakta zorlanıyoruz ...”.

Katılımcı – 19 (Erkek-Türk) : “...Aile bireyleri ve akrabalarım bir araya gelince eşime ya da bana yeni arabamızın modelini, markasını, fiyatını sormaları, bizi geçenlerde yaşadığımız bölge dışında bir yerde gördüklerini ve neden orada olduğumuzu çok fazla merak etmeleri eşime çok tuhaf geliyor. Açıkçası bu durumun varlığını eşim söyledikten sonra fark ettim ve eşime bunu gelenek, görenek ve adetlerimiz çerçevesinde anlatırken zorlanıyorum...”.

Türk toplumunda geniş aile etkisini devam ettirmektedir. Bu durum iki kültür arasındaki toplumsal yapı farklılığı ile açıklanabilir. Katılımcı-12 ve Katılımcı-19 bireyci bir toplumdan gelmekte ve bireyler sadece kendi çekirdek aileleri ile iletişim kurmaktadır. Türk kültüründe geniş ailenin etkileri sürdürüldüğü için bireyler akrabalık ilişkilerine değer vermektedir. Bu durum farklı kültürden gelen birey açısından özel hayata müdahale şeklinde algılansa da, Türk toplumu içinde büyümüş bir birey için bu durum oldukça sıradandır.

Yukarıda istisnalarının da açıklandığı gibi bakış açısı kodu için yabancı katılımcıların çoğu özel hayata müdahale noktasında fikirlerini ifade etmişlerdir. Slav kültüründen gelen bireyler çok soru sorulması, dolap kapaklarının izinsiz açılması, yeni arabanın modelinin sorulması gibi konuları özel hayata müdahale olarak

değerlendirmişlerdir. Slav kültüründen bireyler özel alanı daha çok bireyin kendine ait alanı şeklinde ifade ederken Türk kültüründe özel alan daha çok mahremiyet bağlamında anlaşılmaktadır. Burada toplumların bireyci toplum veya kolektivist toplum olarak nitelendirilmesi de önemli rol oynamaktadır. Türk toplumu toplumsal ilişkilerine bakıldığında bireyci değildir ve kolektivisttir. Bu nedenle Slav kültüründen bireyler daha bireyci bir toplum yapısından geldikleri için özel hayata müdahale noktasında eşleri ve sosyal çevreleri ile çatışma yaşamaktadırlar. Türk katılımcılar da bu durum karşısında Türklerin daha sıcakkanlı oluşları sebebiyle bazı davranışlarının ve konuşmaların özel hayata müdahale olarak görüldüğünü, bu durumun da birkaç yıl Türkiye’de yaşamadan anlaşılamayacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca bakış açısını oluşturan dinamiklerin başında eğitim durumları gelmektedir. Slav kültüründen bireylerin çoğunluğu lisans eğitimi almıştır. Eğitim durumları, tarihi eserlerin ve güzelliklerin korunması, çocuğuna eğitilmiş bir bakıcı bulabilmek, trafik kurallarına saygı gösterilmesini talep etmesi toplumsal çevrelerindeki olaylara ve durumlara yaklaşımlarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Burada Bourdieu’nun habitus kavramına değinmek yerinde olacaktır. Bireylerin habitusu sosyalleşme süreci içerisinde çocukluktan yetişkinliğe az çok bilinçsiz olarak geliştirdikleri idrak, değerlendirme ve eylemlerden oluşur. Bu kavramdan yola çıkarak aynı kültür içinde doğup büyümüş bireyler az çok benzer davranış kalıpları geliştirirler. Aynı kültürden bireylerin hayata bakış açıları bu noktada benzerlik gösterecektir.

2.2. KÜLTÜRLERARASI EVLİLİKLERDE UYUM

Evleninceye kadar farklı yaşamları olan bireylerin evlendikleri zaman yaşamları yeni bir biçim kazanmaktadır. Bu yeni yaşam biçimi içerisinde bireyler sağlıklı iletişim kurabildikleri ölçüde mutlu bir aile hayatı içinde olabilmektedir. Mutlu bir aile hayatı için de eşler arasında paylaşım duygusu, sorumluluk alabilme, etkili iletişim kurabilme yetenekleri doğrultusunda evlilikleri olumlu etkilenebilecektir. Ayrıca evlilik sürecinde sadece ikili ilişki değil eşler ve eşlerin aileleri de bu ilişkiye dâhil olacağı için özellikle iletişim konusu daha karmaşık bir hâl alabilir. Bununla birlikte yaşanan sosyal çevre de bireylerin gösterdiği uyumun derecesine etki edebilir.

Tablo 5. 'Kültürlerarası Evliliklerde Uyum' Temasına İlişkin Sonuçlar

Alt Tema	No	Kod
Aile	1	Aileler Arası Görüşmeler
	2	Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı
Çocuk	1	Dil
	2	Dini İnanç
	3	Eğitim
Çevre	1	Gelenek, Görenek ve Adetler

2.2.1 Aileler Arası Görüşmeler

Türk kültüründe aileler arası görüşmelere önem verilmektedir ve bu durumun eşler arası ilişkilere yansıdığı dikkat çekmektedir. Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Aile alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Aileler Arası Görüşmeler” kodu için;

Katılımcı – 8 (Kadın-Ukraynalı) : “...Eşimin ailesi ile aynı apartmanda oturuyoruz ve neredeyse her gün görüşürüz. Çok iyi anlaşıyoruz ve yemek, çay ve kahve gibi ihtiyaçlarımızda genellikle beraber vakit geçiriyoruz. Yılın yaklaşık bir ayını da kendi ülkemde ailemin yanında geçiriyoruz ve ailemle eşimde iyi vakit geçiriyor...”

Katılımcı – 18 (Kadın-Ukraynalı) : “...Eşimin anne ve babasına anne-baba diye hitap ediyorum. Çünkü onlarda beni kızları gibi görüyorlar. Çok sık görüşmemize rağmen telefon ile aramadan çat kapı gelmeyerek özel hayatımıza saygı duymaları ayrıca hoşuma gidiyor. Eşimin özellikle babam ile bir arkadaşısı gibi vakit geçirebilmesi de aile bağlarımızı güçlendiren bir başka güzellik...”

Katılımcı – 23 (Erkek-Türk) : “...Ben işte olsam bile eşimin kız kardeşlerimle, yengemle ve ailemle görüşüp vakit geçirmesi hatta iş çıkışı eşimi onların evinden alarak evimize geçmek beni rahatlatan bir durum. Kendimi bu yüzden her zaman şanslı hissetmişimdir. Eşim sanki yıllardır ailemizin bir üyesiymiş gibi uyumlu. Tabi ki bende eşimin ailesine karşı aynı şekilde saygımı ve sevgimi gösteriyorum. Onlarla da yılda birkaç kez görüşme fırsatı buluyoruz...”

Katılımcı – 27 (Kadın-Rus) : “...Özellikle düğünden önce evimizin kurulması aşamasında eşimin ailesinin ve kardeşlerinin destekleri benim için çok önemliydi. Çünkü Rusya’da bu tarz işler genelde bireysel yapılır. Bu yüzden ailevi ilişkilerimiz baştan beri hep iyiydi. Eşimde, kendi ailem ile iyi anlaşır ama en fazla yılda bir kez görüşebiliyoruz...”

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Evlilik hayatında çiftlerin birbiri ile uyumunu etkileyen pek çok faktör mevcuttur. Bu faktörler bireylerin kişisel özellikleri, çift olarak özellikleri, çevresel etmenler şeklinde ifade edilebilir. Çevresel etmenler; aile sürecinin izleri, aileler arası görüşmeler, aileden bağımsız olabilme, anne-babanın desteği, eşin akrabaları vb. şeklinde ifade edilebilir (Deniz, 2019: 27). Evlilik sürecinde çiftlerin ilişkisi çevresel etmenlerden etkilenebilmekte ve çevresel etmenler içinde özellikle aileler arası görüşmeler evlilik hayatında etkili olabilmektedir. Yukarıda bahsi geçen 4 katılımcı bu durumun evliliklerini olumlu bir şekilde etkilediğini ve durumdan memnun olduklarını açıkça ifade etmişlerdir. Ayrıca diğer 29 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Kültürün sosyal psikolojik süreçler üzerinde etkisi bireycilik ve toplulukçuluk çerçevesinde ele alınmıştır. Hofstode; bireyciliği bireyler arası bağların zayıf olduğu, herkesin çekirdek ailesi ile ilişkisini sürdürdüğü kültürler için geçerli olduğunu belirtirken toplulukçuluğu ise insanların doğdukları andan itibaren gruplara bağlı olduğu ve bu bağlılığın yaşam boyunca sorgulanmadan sürdürüldüğü toplumlarda var olduğunu belirtmiştir (Kağıtçıbaşı, 2013: 400). Bu noktada Türk toplumu daha çok gruplara bağlılığı, aile ve akrabalık ilişkilerinin sürdürüldüğü toplulukçuluk içinde değerlendirilirken daha çok bireyci bir toplum olarak değerlendirilen Slav toplumlarından gelen eşler Türklerin toplulukçu özelliklerine, aile bağlarına, eşlerinin ailesi ile gerçekleştirilen sık görüşmelere ve akraba görüşmelerine uyum sağlamışlardır.

“Aileler Arası Görüşmeler” kodu için 2 katılımcı ise çatışma yaşadıklarını belirterek;

Katılımcı – 24 (Kadın-Rus) : “...Eski eşimin babası ile çok iyi anlaşmamıza rağmen annesi ile anlaşamıyorduk ve en önemli nedenlerinden birisi de bu olduğu için boşandık...”,

Katılımcı – 20 (Kadın-Rus) : “...Evimde köpek beslediğim için eşimin ailesi evimize en fazla 6 ayda bir geliyorlar. Onlar böyle davrandığı için eşim de anne ve babasına gitmek istediğinde ben pek gönüllü olmuyorum. Bu konuda tartışmalarımız olsa da çocuklarımızın negatif olarak etkilenmemesi için yaklaşık 2 haftada bir gidiyoruz. Kendi ailem ile de maddi imkânsızlıklar nedeniyle en fazla yılda bir kez görüşebiliyoruz...”

şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Aileler arası görüşmeler, evlilik hayatında önemli bir konumda yer almaktadır. Katılımcı-24 eski eşinin annesi ile olan iletişim durumlarının evliliğin bitmesinde

önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Ayrıca Katılımcı-20 de eşinin ailesi ile görüşmelerinin genellikle tartışma konusu olduğunu dile getirmiştir.

Türk kültüründe bireyler gruplara bağlılıkları ile dikkat çekmektedir. Bu grupların başında da aile ve akrabalık grupları gelmektedir. Türk kültüründe özellikle evlilik sonrasında bireylerin aile ve akrabalık ilişkilerini sürdürmeleri istenen bir durumdur. Bireyler evlendikten, aile kurduktan sonra toplumdaki statülerinde de bir değişme olur. Artık evli bir bireydir ve toplumda daha saygın bir konumdadır. Birey evlilikle beraber sonraki nesillere kültürün taşıyıcısı olma görevini üstlenmektedir. Aileler arası görüşmeler kodu için katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak Slav kültürü gibi daha çok bireyci bir kültürden gelen bireylerin Türk kültürüne büyük oranda uyum sağladıkları dikkat çekmektedir.

2.2.2 Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı

Aile üyelerinin birbirlerine sözel ve sözel olmayan davranışları ile verdikleri tepkiler, mesajlar aile içi iletişimi ifade etmektedir. İletişim doğru bir şekilde sağlandığında aile üyeleri birbirinin duygu ve düşüncelerini daha iyi anlayabilirler.

Uyumlu bir evlilik için etkili olan koşulların başında açık, etkili ve nitelikli iletişim gelmektedir (Ekşi ve Kahraman, 2012). Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Aile alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı” kodu için;

Katılımcı – 35 (Kadın-Türk) : “...Eşim Alman vatandaşı ve Türkiye’yi çok seviyor. Ülkemi çok sevmesi bizim için avantaj. Üniversite eğitimi sırasında tanıştığımız için birbirimizi iş hayatında da sosyal hayatta anlayabiliyoruz. Sosyal aktivite konusunda her zaman bize hitap eden bir etkinlik bulabiliyoruz. Ayrıca ev hayatında da gayet uyumlu bir çiftiz. Çalışma hayatımıza göre ev işlerini her zaman paylaşıyoruz. Birimiz yemek pişirirken diğeri sofrayı kurar, alınması gereken market ihtiyaçlarını hem eşim hem de ben takip ederiz. Eşim ev temizliği konusunda da bana her zaman yardımcı olur. Nadir konularda tartışma yaşarız ve bu kadar tartışma her ailede olabiliyor...” ,

Katılımcı – 30 (Erkek-Türk) : “...Mesleğim gereği yoğun ve stresli bir ortamda çalışıyorum. Eşim ise çocuklarla, okul işleriyle, ev işleriyle, akrabalar arası yapılması gereken işlerde yeterince ilgilendiği için yükümü hafifletiyor. Ev işlerini sadece kadının yapması gerektiği fikri bana ters geliyor. Bende eşim için elimden geleni yapıyorum ve böylece aileme genellikle akşamları ayırabileceğim kısıtlı vaktim de huzurlu ve mutlu geçiyor...” ,

Katılımcı – 34 (Erkek-Türk) : “...İşlerimin yoğunluğu nedeniyle ev dekorasyonu, evin alışveriş yükü tamamen eşimin omuzlarında ve hatta

kıyafetlerimi dahi eşim alır. Çünkü eşimin zevk ve tercihlerine güveniyorum...’’,

Katılımcı – 31 (Kadın-Litvanyalı): “...Eşimde bende çalışıyoruz. Eşim turizm sektöründe çalıştığı için kış aylarında 3-4 ay gibi bir süre ev işleriyle daha çok ilgilenir ama yaz aylarında çalışma saatlerinden dolayı ben daha çok ilgilenirim. Artık bu düzene alıştık...’’,

Katılımcı – 23 (Erkek-Türk): “...Genel olarak sosyal aktivite fikirleri eşime aittir ve benim çok fazla öneride bulunmamama kızar. Fakat o bir fikir ortaya atınca kesinlikle itiraz etmem ve beraber iyi vakit geçiririz...’’,

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Bireyler hem ev hem de çalışma hayatını birlikte yürütmek durumundadır. Bu noktada eşler birbirleri ile iletişim kurdukları ölçüde ve görev paylaşımı yaptıkları noktada eşleri ile uyumlu birer çift olduklarını ifade etmişlerdir. Ev içi sorumluluklar paylaşıldığı için çiftler tartışma yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı-31 ve eşi, ikisinin de çalıştıklarını, çalışma saatleri ve dönemlik çalışma koşullarına göre evliliğin getirdiği sorumlulukları paylaştıklarını ifade etmiştir. Katılımcı-34 yoğun bir iş hayatının olduğunu ve evin sorumluluğunun büyük ölçüde eşinde olduğunu belirtmiştir fakat bu durumun aralarında bir çatışmaya yol açmadığını ve bu düzene alıştıklarını belirtmiştir. Ayrıca diğer 24 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

“Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı” kodu için 6 katılımcı ise çatışma yaşadıklarını belirterek;

Katılımcı – 3 (Kadın-Rus): “...Eşim hem ev işlerinden anlamıyor hem de her şeye bir yorumu var. Ev dekorasyonundan yemek masasına kadar anladığı anlamadığı her konuda... Bu yüzden çok tartışırız ve her defasında bir daha karışmayacağını söylese de yine yapıyor...’’,

şeklinde görüş belirtmiştir.

Eşler birbirine müdahale edilmesi konusunda farklı görüşlere sahip olabilir. Katılımcı-3 eşinin hâkim olmadığı konularda müdahale etmesinden duyduğu rahatsızlığı ifade etmiştir. Bu konuda konuşup anlaşsalar da aynı davranışın tekrar edildiği için çatışma yaşadıklarını belirtmiştir.

Katılımcı – 24 (Kadın-Rus): “...Eşimin sigara ve alkol kullandığını evlendikten sonra öğrenmem aile içi iletişimimizi bozan en önemli etkenlerdendi. Ailesinin hatırına uzunca süre sabretsem de boşanmak zorunda kaldım. Türkiye’de kendime bir düzen kurdum ve boşandıktan sonra Rusya’ya dönmedim. Eşimin ailesi ile hâlâ görüşüyorum ve ailesi aracılığıyla tekrar evlenmemiz için birkaç

kez daha görüştük. Ama görüşmeler neticesinde anladım ki eşim hem sigarayı hem de alkolü bırakma konusunda kesin konuşamadığı için kendisiyle bir bağıımız kalmadı...”.

Sigara ve alkol bağıımlılığı aile içi iletişimi olumsuz etkilemektedir. Katılımcı-24 eşinin bu alışkanlığının evliliklerinin bitmesine yol açtığını ifade etmiştir. Zararlı alışkanlıklar aile içi iletişimi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca diğer 4 katılımcı da: “...evde görev dağılımında erkek eşlerin ilgisizliğinin aile içi iletişimi olumsuz etkilediğı ve eşler arasında çatışmaya yol açtığını...” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Aile içi iletişim ve görev dağılımı konusunda eşlerin çoğunluğu birbirleri ile uyumludur. Aile içi iletişimi ve görev dağılımını sağlayan faktörler; rol modellerinden neler öğrendikleri, eşlerin çalışma şartları, eğitim durumları, zararlı alışkanlıkların var olup olmaması, ev işlerinde cinsiyete dayalı görev dağılımı konusunda düşünceleri, eşlerin evlilik hayatında ev işlerine yaklaşım tarzları şeklinde sıralanabilir.

2.2.3 Dil

Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Çocuk alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Dil” kodu için tüm katılımcılar; çocukları ile genellikle kendi dillerinde iletişim kurduklarını, bu sayede çocuğun en az iki dil öğrenerek büyüdüğünü, eğitim dili olarak Türkçe ve okulda yabancı dil dersi kapsamında ise İngilizce ve Almanca öğrendiğini, küçük yaşta dil öğrenmeye başladıkları için çocuğun gelişiminde dil çeşitliliğinin önemli olduğunu, ailede ve okulda dil konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumu Balkanlıoğlu ve Esposito’nun (2015) Amerika’da yaşayan Türklere kültürlerarası evlilik yapanlarla gerçekleştirdiğı çalışması desteklemektedir. Çalışma bulgularına göre bu tür bir evliliğin sosyo-kültürel ve inanç açısından çocukları çeşitli biçimlerde etkilediğini ancak çocukların yaşadıkları yer olan Amerika’da baskın kültürü daha çok benimsediklerini tespit etmektedir. Dolayısıyla aile tarafından benimsenen özel bir tercih yoksa çocukların çevrenin kültürüne göre sosyalleşmeleri beklenmektedir (Altun ve Dinç, 2016).

2.2.4 Dini İnanç

Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Çocuk alt temasına ilişkin “Dini İnanç” kodu için 19’u Müslüman olan 30 katılımcı çocuklarının Müslüman olduğunu ve

okulda da din derslerinde İslam dinini öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bu konunun eşler arasında herhangi bir anlaşmazlığa yol açmadığını belirtmişlerdir.

Kültürlerarası evliliklerde çatışma temasında aile alt temasının dini inanç kodu için çatışma sayısı 19 uyum sayısı 16 olarak ifade edilmiştir. Dini inanç konusu eşler arasında daha çok çatışmaya neden olmuştur. Bu durum kültürlerarası evlilik gerçekleştiren bireylerin çocukları söz konusu olduğunda da benzer görüşler ortaya çıkması beklenirken tersi bir durum gerçekleşmiştir. Kültürlerarası evliliklerde uyum temasında çocuk alt temasının dini inanç kodu için uyum sayısı 30 çatışma sayısı 2 olarak ifade edilmiştir. Buradan hareketle eşler çocuklarının dini inancı konusunda çatışma yaşamazken eşin dini inancı söz konusu olduğunda çatışma yaşadıkları görülmüştür. Farklı bir dini benimsemiş olan eşler çocukların Müslüman olması konusunda yaşadıkları toplumda baskın olan eğilimi kabul etme davranışı göstermiş olabilirler. Aklımıza şu soru gelmektedir: Acaba eşler kendi ülkelerinde yaşasalardı, örneğin Rusya’da, çocuklarının Müslüman olmasına nasıl bir tepki vereceklerdi? Eş için yaşanan yer itibariyle kocasının kültürü ve onun egemenlik alanıdır. Bireyler bazen yapı ile savaşmak yerine yapıya teslim olmayı, onunla uyum içinde olmayı tercih ederler. Çocukların dini inanç seçimi konusunda eşlerin gösterdiği uyum bu şekilde değerlendirilebilir.

Çocuk alt temasına ilişkin “Dini İnanç” kodu için 2 katılımcı ise çatışma yaşadıklarını belirterek;

Katılımcı – 20 (Kadın-Rus) : “...Oğlum 13 yaşında ve küçükken sünnet merasimi oldu. Babası dâhil herkes oğlumun Müslüman olduğunu düşünüyor. Fakat ben oğlumun gizli gizli kiliseye de götürüyorum. Hristiyanım ve bu davranışım İslam dinine karşı önyargım olduğundan değil. Nasıl ki oğlum doğal olarak Müslümanlığı tecrübe ediyorsa Hristiyanlığı da tecrübe etsin ve 18 yaşına geldiğinde özgür bir birey olarak tercihini yapabilsin...”

Katılımcı – 27 (Kadın-Rus) : “...İlk eşimden olan oğlum Hristiyan ve Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra okulda din derslerinde İslam dinini öğrenmeye başladığı için kafasının karıştığını söylüyor. Babası normal olarak Müslüman olmasını isterken bende Hristiyan olmasını istiyorum. Oğlumun etkilenmemesi için yanında bu konuyu konuşmuyoruz ama diğer zamanlarda da orta noktayı bulabildiğimiz bir konu değil...”

şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Katılımcı-20 çocuğun dini inanç seçimi noktasında kendinin ve eşinin dini inancının ikisini de tanıyıp reşit olduğu zaman kendi kararını kendisinin vermesini istemektedir. Eşi ise çocuğun Müslüman olmasını istemektedir. Eşi ile bu konuda çatışma yaşamak istemediği için eşinden gizli çocuğunu kiliseye götürmektedir. Aslında eşi ile aynı fikirde olmasa da çatışmadan kaçınmak için bu yolu tercih etmiştir. Yaşadıkları toplumda baskın olan inancı benimsemesinden rahatsızdır fakat bunu açıkça dile getirmeyip bu şekilde bir yol tercih etmiştir. Katılımcı-27 Hristiyan olan oğluna okulda din derslerinde genellikle İslamiyet'in anlatıldığını ve çocuğun kafasının karıştığını ifade etmiştir. Çocuk Rusya'da doğduğu için orada baskın olan dini inanca inanmaktadır. Sonrasında Türkiye'ye yerleşince burada baskın olan inanç ile kendi inancı arasındaki çatışma durumundan yakınmaktadır. Dini inanç konusunda içinde bulunulan topluma uyum sağlayamamadan dolayı çatışma durumu ortaya çıkmıştır.

Kültürlerarası uyum temasının çocuk alt temasında dini inanç kodu için elde edilen veriler doğrultusunda Türk eşler çocuğun dini inancı konusunda baskın gelmiş ve çocuklar Müslümanlığı benimsemiştir. Bu durumu ortaya çıkaran faktörler değerlendirildiğinde dinler inanlarından çocuk yapmalarını ve nesillerin sürdürülmesini ve bu yeni nesiller aracılığı ile dinin korunmasını talep ettiği için Türk eşler çocuklarının dini inancı konusunda daha etkin bir rol oynamış görünmektedir.

2.2.5 Eğitim

Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Çocuk alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri "Eğitim" kodu için 28 Katılımcı; çocuklarının eğitimi konusunda yaşadıkları bölgedeki okulların eğitim durumu ve ailelerin maddi imkânları doğrultusunda eşleriyle birlikte karar verdiklerini ve herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Çocuğun eğitiminde eşler karar verirken okul tercihlerini sosyoekonomik koşullarına göre tercih ettiklerini, genelde eşlerden eğitim seviyesi yüksek olanın çocuğun eğitimi ile daha çok ilgilendiğini, babalarının turizm sektöründe çalışma saatlerinden dolayı belli dönemlerde -daha çok kış aylarında- ilgilenebildiğini ve bu durumda daha çok annenin ilgilendiğini ifade etmişlerdir.

Çocuklarının eğitimi konusunda eşlerin daha çok uyum içerisinde oldukları görülmüştür. Uyumu kolaylaştıran genel eğilimlere bakıldığında; eşler sosyoekonomik koşullarına ve yaşadıkları coğrafyanın eğitim imkânlarına göre birlikte karar aldıkları için kültürel uyum gerçekleşmiştir. Ayrıca çocuklarla daha çok ilgilenen bireyin eğitim

durumlarından ve çalışma koşullarından dolayı anne olması da uyumu kolaylaştıran bir eğilim olarak nitelendirilebilir. Çocukların eğitimi konusunda cinsiyet değişkeni de devreye girmektedir. Aile içi görev dağılımında çocuğa ödevlerinde daha çok yardım eden bireyin anne olması cinsiyet rolleri ile ilişkilendirildiğinde kültürel uyuma olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Çocuk alt temasına ilişkin “Eğitim” kodu için 4 katılımcı ise çatışma yaşadıklarını belirterek;

Katılımcı -34 (Erkek-Türk) : “...Maddi yönden bir sorunumuz olmadığı halde yakın çevremizde bulunan özel okulların çok başarılı olmadıklarını düşündüğüm için devlet okulunda okumaları taraftarıyım. Çünkü daha iyi özel okullar olduğunu düşünerek evladımın daha bu yaşta başka şehirde okuyarak bizden uzak kalmasını istemiyorum. Annesi ise gerekirse kalabileceğini, geleceği için bunun önemli olduğunu ve en azından yakınımızda olan özel okulda eğitimine devam etmesini istiyor. Ben ise kötü olduğunu düşündüğüm özel okula bilerek gereksiz bir harcama yapmak istemiyorum...”

Katılımcı – 12 (Kadın-Rus) : “...İlk eşimden olan çocuğum ilk iki yıl eğitimini Rusya’da aldıktan sonra Türkiye’de eğitimine devam etmek zorunda kaldı. Uyum noktasında özellikle ilk başlarda zorlandı ve babası yeterli ilgiyi ve desteği göstermedi. Türkçe bilmediğim için öğretmeniyile iletişim kurma çabalarım da olumsuz sonuçlandı. Eşimden iki çocuğum daha oldu ve eşim sadece eğitim konusunda değil genel olarak çocuklara karşı çok ilgili bir baba değildir. Bu konuda tartıştığımızda ise bunun ilgisizlik olmadığını hayatta bazı konuların akışına bırakılması gerektiğini ifade etmesi de ayrı bir tartışma konumuz...”

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Çocukların eğitimi konusu bazı durumlarda eşler arasında tartışmaya yol açabilmektedir. Katılımcı-12 çocuğunun Rusya’da eğitim aldıktan sonra Türkiye’ye yerleştiklerini ve oğlunun okula uyum konusunda bazı problemler yaşadığını belirtmiştir. Çocukların özellikle başka kültürde büyümüş çocukların okula uyumları konusunda anne-baba, öğretmen, okul yönetiminin birbirleri iletişim halinde olmaları çocuğun okula uyumunu olumlu şekilde etkileyebilmektedir.

Katılımcı – 10 (Kadın-Rus) : “...Çok gönüllü olmasam da çocuğumuz sadece yakın olduğu için evimizin karşısında bulunan okulda eğitime başladı. Babası bu konuda biraz katı düşünüyor. Ayrıca jimnastik ve yüzme kursuna gönderme isteğimi de reddediyor...”

Katılımcı – 19 (Erkek-Türk) : “...Ben babası olarak ülkemizde o kadar fazla özel okul olmasına rağmen kızımızın yurtdışında eğitim görmesine karşıyım. Fakat annesi özellikle üniversite eğitimini yurtdışında almasını istiyor. Kızımız

ilkokula gitmesine rağmen biz şimdiden üniversiteyi tartışıyoruz ve sonrasını düşünemiyorum bile...”.

Katılımcı-19 kendi içinde büyüdüğü kültürün de etkisiyle çocuğun uzak bir ülkede eğitim almasına karşı çıkmakta eşi ise bunun tersine yurt dışı eğitimine daha sıcak bakmaktadır. Bireyler içinde büyüdüleri kültürün etkisiyle eğitim hayatına bakış açılarını şekillendirirler. Baba çocuğu eğitiminde yurt dışının olmasa olmaz olmadığı kanaatindedir. Bu konuda eşi ile çatışma yaşamaktadır.

2.2.6 Gelenek, Görenek ve Adetler

Gelenek, görenek ve adetler eski zamanlardan beri toplum içinde kabul gören yazısız kurallar olarak ifade edilebilir ve içinde bulunduğu toplumun özelliklerini yansıtmaktadır. Kültürlerarası Evliliklerde Uyum temasının Çevre alt temasına ilişkin katılımcı görüşleri “Gelenek, Görenek ve Adetler” kodu için;

Katılımcı – 8 (Kadın-Ukraynalı) : “...Eşimle evliliğe karar verdiğimizde karşılaşılabileceğimiz gelenek, görenek ve adetler konusunda yeterince konuştuğumuz için birbirimizin görüşlerini saygıyla karşıladık. Hem düğün hem de kına merasimim oldukça kalabalık oldu. Bizim adetlerimize göre gelinliği babalar alır ve gelinliğimi de babam aldı. Türk kültürüne göre kına ve düğün esnasında davul ve zurna vardı, takı merasimi yapıldı, düğün günü misafirlere öğle sonuna kadar yemek ikramı yapıldı, düğün salonundan evimize kadar araçlarla konvoy düzenlendi. Aklıma ilk başta gelenler bunlar... Ayrıca evlendikten sonra kendi isteğimle Müslüman oldum. Yılbaşında ağaç süsleme geleneğim devam ediyor ama dini inanç bağlamında değil yeni yılın gelişini kutlamak için. Hem kendi ailemin hem de eşimin ailesinin dini ve milli bayram kutlamalarına her ikimiz de katılıyoruz. Eşimle genel prensibimiz hem kendimize hem de ailelerimize ve çevremize karşı saygılı olmak ve özgürlükleri kısıtlamamaktır...”.

Katılımcı – 7 (Erkek-Türk) : “...Belarus vatandaşı olan eşimle gelenek, görenek ve adetlerimiz konusunda herhangi bir sorun yaşamıyoruz. İkimizde farklılıklara karşı saygıyla yaklaşıyoruz. Yılbaşı, 8 Mart, dini ve milli bayramlar gibi özel olduğunu düşündüğümüz günleri yerine göre ailecek, yerine göre arkadaşlarımızla yerine göre de bireysel olarak kendi isteğimiz doğrultusunda kutlayabiliyoruz. Ben Ramazan ve Kurban Bayramlarında eşimle komşu ziyaretlerini yapabilirken O da benimle rahatça yılbaşı kutlaması yapabiliyor...”.

şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Katılımcı-8 ve eşi evlenirken ve evlendikten sonra gelenek, görenek ve adetler konusunda çatışma yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Çünkü eşler mensubu oldukları kültürlerin adet ve uygulamalarının bir sentezini gerçekleştirmişlerdir. Aynı şekilde

Katılımcı-7 ve eşi de kendi kültürlerindeki uygulamaları terk etmeyerek eşinin kültüründeki uygulamaları da gerçekleştirerek gelenek, görenek ve adetler konusunda uyumlu bir çift olarak karşımıza çıkmıştır.

Katılımcı – 14 (Kadın-Avusturyalı) : “...Kendi ülkemden sonra Türkiye’de yaşamak ve buraya uyum sağlamak ilk başta biraz zor olsa da çabuk uyum sağladım. Aslında tam olarak uyum sağlamak değil de kabullenmek, alışmak demek daha doğru olur. Mesela cenazelerde yemek ve çay ikramı ve bunun cenazeden sonra da bir hafta devam etmesi, ölen kişinin ardından haftasında ve sonrasında da mevlit okunması, düğün öncesinde eve çok fazla ziyaret olması ve ziyaret edenlere ikram yapılması, bayramlarda çok fazla hanenin ziyaret edilmesi, kurban bayramında hayvanların kesilmesi, oruç tutarken insanların neredeyse gün boyunca hiçbir şey yiyip içmemesi gibi birçok durumu ilk başlarda çok yadırgamıştım. Ama artık bu ortamların neredeyse hepsine katılıyorum...”.

Katılımcı-14 Türkiye’ye gelenek, görenek ve adetler konusunda tam olarak uyum sağlamadığını ama alıştığını dile getirmiştir. Aslında hâkim olan kültürle çatışmak yerine onu kabul etmeyi tercih etmiştir. Bireyler bazen hayatlarını kolaylaştırmak için bu yola başvurabilirler.

Katılımcı – 16 (Kadın-Rus) : “...Eşim düğünden önce kalabalık bir ortamda karşılaşabileceğim Türk kültürüne ait farklılardan bahsetmişti ve bende açıkçası ilk defa kalabalık bir düğüne şahit olmak ve bunun kendi düğünüm olacak olmasından dolayı heyecanlanmıştım. Fakat düğünden birkaç gün önce eşimin anneannesi vefat ettiği için düğünümüz iptal oldu ve sadece aile arası dualar eşliğinde bir organizasyon yapıldı. Elimizde olan bir durum olmadığı için üzülsem de herhangi bir tepki vermedim...”.

Katılımcı – 30 (Erkek-Türk) : “...Eşime düğünlerimizdeki gelenek, görenek ve adetlerimiz hakkında bilgi verirken takı merasimi olacağını söylediğimde bu durumu çok farklı bulmuş ve düğün yaparken insanlar bize neden para ya da altın taksın ki bizim yeterince paramız yok mu diye tepki vermişti. (Gülerek) Fakat düğünden sonra bu takıların tahmininden çok fazla olduğunu gören eşim güzel bir balayı için gereğinden çok fazla bir tutar dediğinden beri gelenek, görenek ve adetlerimiz konusunda en ufak bir negatif düşünceye sahip değil...”

şeklinde ve diğer 19 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Gelenek, görenek ve adetler konusunda veriler analiz edildiğinde; eşler arasında sevgi ve saygıya, ailenin kutsallığına önem vermeleri açısından kültürel farklılıklardan dolayı yaşanan zorluklarla başa çıkmada önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır (Altun ve Dinç, 2016). Türk kültürü ile Slav kültüründeki benzerliklerin bireylerin

Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra gelenek görenek ve adetler konusunda uyumu kolaylaştırıcı etki yaptığını söylemek mümkündür.

Rus gelinlerin iyi derecede Türkçe bilmeleri; yerel kültürü, gelenek ve görenekleri kısa sürede öğrenmelerine yol açtığı için evliliklerde gelenek, görenek ve adetlerden kaynaklanan uyum sorunlarının yaşanmamasına yol açmaktadır (Deniz ve Özgür, 2013: 161).

“Gelenek, Görenek ve Adetler” kodu için 11 katılımcı ise çatışma yaşadıklarını belirterek;

Katılımcı – 20 (Kadın-Rus) : “...Eşim düğünden önce bilgi vermediği için düğündeki aşırı kalabalık, dans edilmesi, oyun havasında oynamak gibi şeyleri tuhaf buldum. En son neredeyse küçük büyük demeden herkesin elini öperken eşim beni gelin odasına çekerek bunu herkese yapmamam gerektiğini söyledi. Bende eşime bunları neden daha önce hiç anlatmadığı konusunda kızdım ve tartıştık. Eşim ise tartışmanın yersiz olduğunu ve kendisi ne yaparsa benim de aynısını yapmam gerektiğini söyledi. Böylece düğünümüz tamamlandı ama hiç istediğim ve hayal ettiğim gibi olmadı ve el öpme mevzusu her aklıma gelince hem gülerim, hem utanırım hem de eşime tekrar tekrar kızarım...”;

Katılımcı – 12 (Kadın-Rus) : “...7 yıldır evliyim ve yaşadığım bölgenin gelenek, görenek ve adetlerine alışamadım. Özellikle cenazelerin ve düğünlerin anlam veremediğim kalabalıklığı yüzünden hiçbirine katılmıyorum. Bu zamana kadar eşimin akrabalarından olduğu için en fazla 3 kez düğüne gittim. Eşim ise özellikle kışın mümkün olduğunda bu tarz tüm kalabalıklarda yer alır ve beni de götürmek istediğinde küçük bir tartışma olur ama yine de gitmem...”

şeklinde ve diğer 9 katılımcı da benzer görüşler ifade etmişlerdir.

Katılımcı-20’nin düğün gelenek, görenek ve adetleri hakkında eşinin önceden bilgi vermemesi ve Katılımcı-12’nin cenaze ve düğünlerin aşırı kalabalık oluşu konusundaki görüşleri Türk ve Slav kültüründeki gelenek görenek ve adetlerin benzerliği konusunun istisnalarını oluşturmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkelerarası ulaşım imkânları özellikle 21. yüzyılda küreselleşmenin de etkisiyle önemli derecede artmıştır. Bu imkânlar sayesinde tatil, seyahat, iş gibi çeşitli sebeplerle Türkiye'ye gelen yabancılar, Türkiye'de kalmaya karar verebilmektedir. Bu kararı vermelerinde ki en önemli etkenlerden birisi de bir Türk ile evlilik gerçekleştirmeleridir.

Kültürlerarası evliliklerde iki farklı kültürün karşılaşmasından doğan çatışmanın boyutları ve kültürel uyumun hangi koşullarda ve düzeyde sağlandığının incelenmesi amacıyla çalışma, turizm bölgesi olması sebebiyle pek çok kültürden ve milletten bireyin karşılaşma olanağının bulunduğu Antalya ilinin Alanya ilçesinde kültürlerarası evlilik yapan 35 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Kültürlerarası evlilik yapan bireylerle gerçekleştirmiş olduğumuz mülakatlar sonucunda; yabancı gelin ve yabancı damatların Türk aile yapısına uyum süreçleri, Türk kültürüne bakış açıları, kültürel uyum ve kültürel çatışma sürecinde elde edilen kazanımlar, yaşadıkları çatışma ve uyum süreçleri aile, çocuk ve çevre temaları çerçevesinde ele alınıp incelenmiştir. Özellikle kültürlerarası evliliklerde ortaya çıkabilecek çatışma ve uyum noktasında, Türk aile kültürünün dışardan nasıl algılandığı ve süreç içinde dikkatimizden kaçan noktalara farklı bir pencereden bakabilmemizi sağlaması açısından önemlidir.

Yaşamak için Türkiye'yi tercih eden yabancı uyrukluların en yoğun olduğu kentlerden Antalya'nın Alanya ilçesinde nüfusun yaklaşık %10'unu 82 ülkeden yerleşik yabancı oluşturmaktadır. 2020 yılı verilerine göre Alanya'da yaşayan ve yaklaşık olarak 312.000 kişinin 31.500'ünü farklı ülkelerden gelerek Alanya'ya yerleşen yabancılar oluşturmaktadır. Bu oran dikkate alındığında farklı kültürlerden bireylerin bir arada etkileşimde olmalarının doğal sonucu olarak kültürlerarası evlilikler gerçekleşmektedir ve son yıllarda kültürlerarası evliliklerin artış gösterdiği de görülmektedir.

Araştırma bölgesinde çoğu Rus milliyetinden olmak üzere farklı coğrafyadan ve farklı milliyetlerden yabancı gelin ve damat bulunmaktadır. Milliyetleri itibarıyla katılımcıların; 17'si Türk, 9'u Rus, 5'i Ukraynalı ve birer katılımcı da Belarussu, Litvanyalı, Avurturyalı ve Alman'dır. 17 Türk katılımcının birisi kadın ve geriye kalan 16'sı erkektir. 18 kadın katılımcının 17'si yabancı gelindir. Yabancı gelinlerin 9'unu Rus, 5'ini Ukraynalı gelinlerin oluşturması araştırmacının daha çok Slav kültürü hakkında bilgi elde etmesini sağlamıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular Tablo 5’te özetlenmiştir. Kültürlerarası evliliklerde çatışma ve uyum temalarına ilişkin istatistiki bilgilerin yer aldığı Tablo 5’te, her iki tema ve alt temaları hakkında katılımcı görüşleri dikkate alınarak kültürlerarası evlilik yapan çiftlerin çatışma ve uyum sayıları belirtilmiştir.

Tablo 6. Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma ve Uyum Temalarına İlişkin İstatistikler

‘Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma’ Temasına İlişkin Sonuçlar					‘Kültürlerarası Evliliklerde Uyum’ Temasına İlişkin Sonuçlar				
Alt Tema	No	Kod	Çatışma Sayısı	Uyum Sayısı	Alt Tema	No	Kod	Çatışma Sayısı	Uyum Sayısı
Aile	1	Giyim Tarzı	29	6	Aile	1	Aileler Arası Görüşmeler	2	33
	2	Harcama Alışkanlıkları	24	11		2	Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı	6	29
	3	Dini İnanç	19	16		Çocuk	1	Dil	0
Çocuk	1	Kültür	26	6	2		Dini İnanç	2	30
	Çevre	1	Önyargı	29	6		3	Eğitim	4
2		Dil ve İletişim	10	8	Çevre	1	Gelenek, Görenek ve Adetler	11	24
3		Bakış Açısı	-	-					

Çatışma teması incelendiğinde; en fazla çatışmanın 29 katılımcı ile “Giyim Tarzı” ve “Önyargı” kodlarında yaşandığı gözlemlenmiştir. Ardından çocuk sahibi 32 katılımcıdan ise 26’sı “Kültür” kodunda çatışma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. “Dini İnanç” ile “Dil ve İletişim” kodlarında ise çatışma ve uyum sayıları arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. Toplumlar arasında farklılık gösterebilen ve bireylerin değer verdikleri, önemli gördükleri durumları kastettiğimiz “Bakış Açısı” kodunda ise çatışma ve uyum sayısı verilmesinin doğru olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü bu kodun içerisinde; eğitim durumları, cinsiyet, olaylara yaklaşım tarzları, yaşanılan coğrafya gibi değişkenlerden etkilenebilir olması ve kişiden kişiye değişebilmesinden dolayı bu kod için kişilerin görüşlerini uyumlu ve uyumsuz şeklinde ifade etmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çatışma temasının aile, çocuk ve çevre alt temasına ait kodlar için değerlendirmeler aşağıda özetlenmiştir.

Giyim tarzı kodu için katılımcı görüşleri daha çok eşler arasında çatışma yaşandığı yönündedir. Giyim tarzı konusu iki farklı kültürün görünür bir şekilde karşılaştığı alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel değerlerin etkili olduğu yerlerde giyim tarzı somut bir gösterge olarak eşler arasında daha çok çatışmaya yol açabilmektedir. Türk kültürü ve Slav kültüründen görüştüğümüz bireylerin kültürel farklılıklarının da giyim tarzı konusunda çatışma yaşanmasına yol açtığı söylenebilir.

Harcama alışkanlıkları kodu ile ilgili bilgiler bize gösteriyor ki harcama alışkanlıkları kültürel farklılıklardan etkilenmekle beraber aynı zamanda cinsiyet değişkeni de harcama alışkanlıkları konusunda etkili olabilmektedir. Erkek katılımcıların harcamaları kadın katılımcılar tarafından bazı noktalarda gereksiz olarak değerlendirilmektedir. Bazı erkek katılımcılar da eşlerinin isteklerini pek çok noktada gereksiz olarak değerlendirmiştir. Bu durumun altında yatan nedenler kültürel farklılıklar, geçmişten gelen alışkanlıklar, bireylerin maddi koşulları, bir eşyaya verdikleri önem dereceleri, cinsiyet faktörü olarak değerlendirilebilir.

Dini inanç kodu konusunda eşleri ile çatışma yaşayan katılımcılar değerlendirildiğinde Türk eşlerden bazılarının Müslüman olma konusunda eşlerine telkinde buldukları bazılarının ise bu konuda baskıcı bir tavır sergilediği dikkat çekmiştir. Farklı bir dine mensup olan gelinlerin çoğunluğu ise kendi dininden taviz vermek istemeyerek din değiştirmeyi reddetmiştir. Dini inançların değişmesi için toplumsal baskı olduğu gibi dini inancını değiştiren bireyler de zaman zaman toplumsal baskı görebilmektedir. Dini inancın değişmesi ile çatışmanın son bulduğu akla gelmemelidir. Bu kez de dini inancını değiştiren kişi kendi çevresinden veya ailesinden toplumsal baskı görebilmektedir. Özellikle geleneklerine bağlı olan toplumlarda bu değişimin kolaylıkla kabullenilemeyebilir.

Kültür kodunun eşler arasında daha çok çatışma yaratan bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Çatışmanın arkasındaki dinamikler; bireylerin geçmişten gelen alışkanlıkları, ailelerinden gördükleri çocuk yetiştirme biçimleri, eşlerin çalışma hayatlarındaki koşulları, eğitim durumları, çocuk yetiştirmeye karşı yaklaşımları şeklinde sıralanabilir.

Önyargı kodu için kültürlerarası evlilik gerçekleştirmiş bireyler daha çok çatışma yaşamaktadırlar. Evlilik kararı alabilmek için uzun süre beklediklerini belirten çiftlerin bu durumun yaşanmasındaki sebeplerden biri olarak önyargı ve belli bir kültüre

karşı kalıplaşmış düşüncelerin oldukça etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Slav kültüründen bir bireyle evlenmenin aileleri tarafından ilk başta istenmemesi, gelin adayını tanımak dahi istememeleri o kültürün bireylerine karşı önyargıdan kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde Türk kültürünü de Ortadoğu kültürü ile benzeten Slav aileler de kültürlerarası evliliği onaylamamıştır. Her iki kültür açısından da başka bir kültürden olan birey ile evlilik gerçekleştirilmesi çatışma yaratan bir durum olarak değerlendirilmiştir. Slav kültüründe bireyler daha bireyci bir yaşam tarzını benimsediği için Türk kültüründe komşuluk ve çevre ile olan güçlü bağlara uyum konusunda Slav kültüründen gelen gelinler çatışma yaşamışlardır.

Dil ve iletişim kodu için elde ettiğimiz veriler bize kültürlerarası iletişimi etkileyen faktörlerin iki farklı kültürden bireyin evlilik hayatında oldukça etkili olduğunu göstermiştir. Bireyler evliliklerinde dil ve iletişim konusunda çatışma yaşamaktadırlar. Çünkü kültürlerarası iletişim sürecini etkileyen faktörler burada devreye girmektedir. Bu faktörler; değerler ve normlar, toplumsal senaryolar ve roller, etnomerkezcilik, belirsizlik ve kaygı, kalıp düşünceler, stereotipler ve önyargılardır. Bireyler evlendikten ve Türkiye'ye yerleştikten sonra iletişim sürecinde değerler ve normların diğer kültür tarafından ne derece öneme sahip olduğunu kavrayamadıkları için ve aynı durum Türk eş açısından da diğer kültürdeki bireyin değer ve normlara atfettiği önem derecesini kavrayamadığı için çatışma yaratmaktadır. Ayrıca iletişimi etkileyen kalıp düşünceler ve önyargıların her iki kültürden birey açısından da çatışma yarattığı sonucuna önyargı kodunda değinmiştik. İletişim sürecinde belirsizlik ve kaygı durumu da eş dışında bireylerle iletişim söz konusu olduğunda çatışma yaratan bir durum olarak dikkat çekmektedir.

Bakış açısı kodu için yabancı katılımcıların çoğu özel hayata müdahale noktasında fikirlerini ifade etmişlerdir. Slav kültüründen gelen bireyler çok soru sorulması, dolap kapaklarının izinsiz açılması, yeni arabanın modelinin sorulması gibi konuları özel hayata müdahale olarak değerlendirmişlerdir. Slav kültüründen bireyler özel alanı daha çok bireyin kendine ait alanı şeklinde ifade ederken Türk kültüründe özel alan daha çok mahremiyet bağlamında anlaşılmaktadır. Burada toplumların bireyci toplum veya kolektivist toplum olarak nitelendirilmesi de önemli rol oynamaktadır. Türk toplumu toplumsal ilişkilerine bakıldığında bireyci değildir ve kolektivisttir. Bu nedenle Slav kültüründen bireyler daha bireyci bir toplum yapısından geldikleri için özel hayata müdahale noktasında eşleri ve sosyal çevreleri ile çatışma yaşamaktadırlar.

Türk katılımcılar da bu durum karşısında Türklerin daha sıcakkanlı oluşları sebebiyle bazı davranışlarının ve konuşmaların özel hayata müdahale olarak görüldüğünü, bu durumun da birkaç yıl Türkiye’de yaşamadan anlaşılamayacağını ifade etmişlerdir.

Uyum teması incelendiğinde; Çocuk alt teması “Dil” kodu için görüştüğümüz tüm katılımcılar Türkiye’de ikamet etmeleri dolayısıyla çocukları Türkçe’nin yanında ailede ve okulda en azından bir dil daha öğrendikleri için uyum konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. “Aileler Arası Görüşmeler”, “Dini İnanç”, “Eğitim” ve “Aile İçi İletişim ve Görev Dağılımı” kodlarında ise katılımcıların büyük bir çoğunluğu uyumlu olduklarını ifade etmişlerdir. “Gelenek, Görenek ve Adetler” kodunda ise 35 katılımcının 24’ü uyum sağladıklarını belirtirken 11 katılımcı zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın Türkiye’de yapılması ve birisi gelin ve 16’sı damat olan 17 Türk katılımcının ortak görüşleri dikkate alındığında Türkiye’de birkaç yıl yaşamadan gelenek, görenek ve adetlerin öğrenilmesinin ve anlaşılmasının kolay olmayacağı, bu konudaki anlaşmazlıkların doğal karşılanabileceğidir. Uyum temasının aile, çocuk ve çevre alt temasına ait kodlar için değerlendirmeler aşağıda özetlenmiştir.

Aileler arası görüşmeler koduna göre evlilik sürecinde çiftlerin ilişkisi çevresel etmenlerden etkilenebilmekte ve çevresel etmenler içinde özellikle aileler arası görüşmeler evlilik hayatında etkili olabilmektedir. Türk toplumu daha çok gruplara bağlılığı, aile ve akrabalık ilişkilerinin sürdürüldüğü toplulukçuluk içinde değerlendirilirken daha çok bireyci bir toplum olarak değerlendirilen Slav toplumlarından gelen eşler Türklerin toplulukçu özelliklerine, aile bağlarına, eşlerinin ailesi ile gerçekleştirilen sık görüşmelere ve akraba görüşmelerine uyum sağlamışlardır. Türk kültüründe bireyler gruplara bağlılıkları ile dikkat çekmektedir. Bu grupların başında da aile ve akrabalık grupları gelmektedir. Türk kültüründe özellikle evlilik sonrasında bireylerin aile ve akrabalık ilişkilerini sürdürmeleri istenen bir durumdur. Bireyler evlendikten, aile kurduktan sonra toplumdaki statülerinde de bir değişme olur. Artık evli bir bireydir ve toplumda daha saygın bir konumdadır. Birey evlilikle beraber sonraki nesillere kültürün taşıyıcısı olma görevini üstlenmektedir. Aileler arası görüşmeler kodu için katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak Slav kültürü gibi daha çok bireyci bir kültürden gelen bireylerin Türk kültürüne büyük oranda uyum sağladıkları dikkat çekmektedir.

Aile içi iletişim ve görev dağılımı konusunda eşlerin çoğunluğu birbirleri ile uyumludur. Aile içi iletişimi ve görev dağılımını sağlayan faktörler; rol modellerinden neler öğrendikleri, eşlerin çalışma şartları, eğitim durumları, zararlı alışkanlıkların var olup olmaması, ev işlerinde cinsiyete dayalı görev dağılımı konusunda düşünceleri, eşlerin evlilik hayatında ev işlerine yaklaşım tarzları şeklinde sıralanabilir.

“Dil” kodu için tüm katılımcılar; çocukları ile genellikle kendi dillerinde iletişim kurduklarını, bu sayede çocuğun en az iki dil öğrenerek büyüdüğünü, eğitim dili olarak Türkçe ve okulda yabancı dil dersi kapsamında ise İngilizce ve Almanca öğrendiğini, küçük yaşta dil öğrenmeye başladıkları için çocuğun gelişiminde dil çeşitliliğinin önemli olduğunu, ailede ve okulda dil konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumu Balkanlıoğlu ve Esposito'nun (2015) Amerika'da yaşayan Türklerden kültürlerarası evlilik yapanlarla gerçekleştirdiği çalışması desteklemektedir. Çalışma bulgularına göre bu tür bir evliliğin sosyo-kültürel ve inanç açısından çocukları çeşitli biçimlerde etkilediğini ancak çocukların yaşadıkları yer olan Amerika'da baskın kültürü daha çok benimsediklerini tespit etmektedir. Dolayısıyla aile tarafından benimsenen özel bir tercih yoksa çocukların çevrenin kültürüne göre sosyalleşmeleri beklenmektedir (Altun ve Dinç, 2016).

Dini inanç kodu için elde edilen veriler doğrultusunda Türk eşler çocuğun dini inancı konusunda baskın gelmiş ve çocuklar Müslümanlığı benimsemiştir. Bu durumu ortaya çıkaran faktörler değerlendirildiğinde dinler inanlarından çocuk yapmalarını ve nesillerin sürdürülmesini ve bu yeni nesiller aracılığı ile dinin korunmasını talep ettiği için Türk eşler çocuklarının dini inancı konusunda daha etkin bir rol oynamış görünmektedir.

Eğitim kodunda çocuklarının eğitiminde eşlerin daha çok uyum içerisinde oldukları görülmüştür. Uyumu kolaylaştıran genel eğilimlere bakıldığında; eşler sosyoekonomik koşullarına ve yaşadıkları coğrafyanın eğitim imkânlarına göre birlikte karar aldıkları için kültürel uyum gerçekleşmiştir. Ayrıca çocuklarla daha çok ilgilenen bireyin eğitim durumlarından ve çalışma koşullarından dolayı anne olması da uyumu kolaylaştıran bir eğilim olarak nitelendirilebilir. Çocukların eğitimi konusunda cinsiyet değişkeni de devreye girmektedir. Aile içi görev dağılımında çocuğa ödevlerinde daha çok yardım eden bireyin anne olması cinsiyet rolleri ile ilişkilendirildiğinde kültürel uyuma olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

Gelenek, görenek ve adetler kodu konusunda veriler analiz edildiğinde; eşler arasında sevgi ve saygıya, ailenin kutsallığına önem vermeleri açısından kültürel farklılıklardan dolayı yaşanan zorluklarla başa çıkmada önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Türk kültürü ile Slav kültüründeki benzerliklerin bireylerin Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra gelenek görenek ve adetler konusunda uyumu kolaylaştırıcı etki yaptığını söylemek mümkündür. Yabancı gelinlerin çoğunun iyi derecede Türkçe öğrenmeleri de yerel kültürü, gelenek ve görenekleri kısa sürede öğrenerek uyum sağlamalarında önemli bir etkidir.

Yukarıda özetlenen araştırma verilerinden anlaşılacağı üzere bireyler evlilik sonrasında yeni bir kültüre uyum noktasında bazı sorunlar yaşamışlardır. Kültürlerarası evlilik gerçekleştiren bireyler evliliğin beraberinde getirdiği sorumlulukların yanında yabancı oldukları bir kültüre uyum sağlamak konusunda bazı sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Kültürel uyum konusunda katılımcılar Türk kültürüne uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan kendi kültürlerini terk etmediklerini iki kültür arasında bir denge kurmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Daha çok Türk ve Slav kültüründen olan katılımcılar ailevi ilişkilerinde, çocukları ile kurdukları iletişimde ve sosyal çevreleri ile olan ilişkilerinde içinde buldukları kültür ve kendi kültürlerinin bir sentezini gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Kültürlerarası evlilik yapmış 35 kişi ile gerçekleştirilen bu çalışmadan elde edilen bulgular ile kültürlerarası evlilikler hakkında genelleme yapılması doğru olmayacaktır. Elde edilen bulgular, kültürlerarası evliliklerde çatışma ve uyum konularına ilişkin okuyucularına önemli bilgiler sunmasının yanında literatüre katkı sağlayıcı ve yapılması planlanan çalışmalara da yol gösterici niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, H. (2011). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 33,137-161.
- Akdoğan Öztürk, S. ve Taş, Y.T. (2018). Fransa'daki Üçüncü Kuşak Türklerin Kültürel Uyum Durumlarının İncelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 55-66.
- Alexander, J. C. & Seidman, S. (2013). *Kültür ve Toplum Güncel Tartışmalar* (Çev: N.Yavuz). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Altun, N. ve Dinç, A. (2016). Yabancı Gelinlerin Türk Ailesi İçindeki Yerine Sosyolojik Bir Bakış. *Halk Kültüründe Aile Uluslararası Sempozyumu*, 26 Mart 2014, Edirne, Türkiye.
- Anık, M. (2012). *Kimlik ve Çokkültürcülük Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aronson, E., Wilson, T. D. & Aker, R. M. (2012). *Sosyal Psikoloji*, (Çev: O.Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Aydemir, M. A. (2016). Sosyal Alanın Tipleştirilmesi: Toplumsal Tipler. İçinde; *Toplumsal Tipler* (Ed: M.A. Aydemir), ss.11-32. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi* (2. Baskı). Ankara: Vadi Yayınları.
- Aydın, M. (2011). Kültür Sosyolojisinin Temel Kavramları. İçinde; *Kültür Sosyolojisi* (Ed: K. Alver ve N. Doğan), ss. 47-68. Ankara: Hece Yayınları.
- Aydın, O. ve Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 117-126.
- Balaman, A. R. (2002). *Evlilik Akrabalık Türleri*. Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Balkanlıoğlu, M. A. & Esposito, J. L. (2015). Intermarriage, Identity, Assimilation and Religion: Intermarriage Of Turkish Citizens In The US, *European Sociological Association (ESA) Newsletter RA*, 13(7), 8-12.
- Baltacı, A. (2019). Sosyal Sistem Kuramı ve Eğitim Örgütlerine Etkileri, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-19.
- Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları* (Çev: A.Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baycar, A. (2019). Türk-Alman Evliliklerinde Yaşanılan Problemler ve Başaçıkma Yöntemleri (Dini-Kültürel Farklılıklar Bağlamında), *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(40), 377-414.
- Bilton, T., Bonnett, K., Jones, P., Lawson, T., Skinner, D., Stanworth, M. & Webster, A. (2009). *Sosyoloji* (Çev: K.İnal vd.). İstanbul: Siyasal Yayınevi.
- Birsel, M., İslamoğlu, G. ve Börü, D. (2009). Kültürel Boyutlar İçerisinde Şekillenen Çatışma Tarzları. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 10(2), 245-262.
- Bourdieu, P. (2015). *Pratik Nedenler Eylem Kuramı Üzerine* (2.Baskı) (Çev: H.U.Tanrıöver). İstanbul: Hil Yayınları.
- Can, Y. ve Aslan, F. (2017) Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 87-101.

- Cavan, R. S. (1970). Concepts and Terminology in Interreligious Marriage. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 9(4), 311-320.
- Cerrah, L. (2016). Sosyal Medya ve Bazı Kurumsal Etkileşimler ve Sosyal Medyaya Eleştirel Yaklaşım. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1393-1414.
- Chirkov, V. I. & Ryan, R. M. (2001). Parent and Teacher Autonomy Support in Russian and U. S. Adolescents: Common Effects on Well-Being and Academic Motivation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 618-635.
- Coşgun, Ş. (2004). *Kültürlerarası İletişim Sürecinde Kalıp Düşünceler ve Önyarguların Rolü: Antalya'da Yaşayan Güneydoğulular İle Antalya Yerlileri Arasındaki Kalıp Düşünceler ve Önyargular*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çatak. B. (2012). *Mezhep Farklılıklarının Eşler Arası İlişkilere Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/1012001642/1012001372.pdf?>, (Erişim Tarihi: 15.05.2020).
- Çetintaş, B. (2016). Kültür Kavramının Kapsamı, Anlamı ve Tanımları, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(18), 227-248.
- Deniz, E. (2019). *Kültürlerarası Evlilik Yapanlarda Evlilik Yaşamı ve Çift Uyumunun İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Deniz, A. ve Özgür, E.M. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye Ulus aşırı Göç: Antalya'daki Rus Göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(1), 13-30.
- Deniz, A. ve Özgür, E. M. (2013). Antalya'daki Rus Gelinler: Göçten Evliliğe, Evlilikten Göçe. *Sosyoloji Dergisi*, 27(3), 151-175.
- Dikeçligil, B. (2011). Kültür Kavramının Analizi veya Sosyo-Kültürel Gerçekliğin Yapısı Üzerine Bir İnceleme. İçinde; *Kültür Sosyolojisi* (Ed: K. Alver ve N. Doğan), ss. 47-68. Ankara: Hece Yayınları.
- Dikeçligil, F. B. (2012). Aileye Dair Kabullerin Ezber Bozumu. *Muhafazakar Düşünce*, 31, 21-52.
- Dinn, A. A. ve Sunar, D. (2017). Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Bağlılıklarının Kültür İçi ve Kültürlerarası Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(79), 95-110.
- Ekşi, H. ve Kahraman, Z. (2012). Bir Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 129-145.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji* (Çev: H.Özel ve C.Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Goffman, E. (2014). *Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar* (Çev: Ş.Geniş, L.Ünsaldı ve S.N.Ağırnaslı). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Gökçe, B. (2007). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş Yayınevi.

- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. <http://www.secbir.org/>, (Erişim Tarihi: 22.03.2020).
- Gramsci, A. (2016). *Hapishane Defterleri* (Çev: A.Özüpek). Ankara: Dorlion Yayıncılık.
- Güvenç, B. (1999). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Habermas, J. (2010). *Öteki Olmak Ötekiyle Yaşamak* (Çev: İ.Aka). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hogg M. A. & Vaughan G. M. (2014). *Sosyal Psikoloji* (Çev: İ.Yılmaz ve A.Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hortaçsu, N. (1998). *Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Jourdain O. & Naulin S. (2016). *Pierre Bourdieu'nun Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları* (Çev: Ö.Elitez). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). Kültürleşme ve Aile İlişkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 120-127.
- Kartarı, A. (2014). *Kültür Farklılık ve İletişim, Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kırık, A. M. (2012). Arap Baharı Bağlamında Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 1(3), 87-98.
- Kim, Y. Y. (2008). Intercultural personhood: Globalization and a way of being. *International Journal of Intercultural Relations*, 32, 359-368.
- Kongar, E. (2012). *21. Yüzyılda Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Mardin, Ş. (2004). *Türk Modernleşmesi, Makaleler 4*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Meriç, Ü. (1991). *İslam'da Aile*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Merter, F. (1990). *1950-1988 Yılları Arasında Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler (Malatya Örneği)*. Ankara: T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını.
- Mora, N. (2008). Kendi-Öteki İletişimi ve Etnomerkezcilik. *Selçuk İletişim*, 5(2), 206-218.
- Nüfusçu, G. A. ve Yılmaz A. (2012). Evlilik Pratiklerinin Dönüşüm/Yeniden Üretim Sürecinde Evlendirme Programları. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 16, 23-48.
- Özgül, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları.
- Özsoy, A. (2005). *Popüler Kültür Ürünü Olarak Durum Komedileri: Çocuklar Duymasın Örneğinde Aile Söylemi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özsöz, C. (2007). Çözümlemeci Çatışma Kuramı ve Ralf Dahrendorf. *Sosyoloji Notları*, 3, 49-53.
- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Kültürel Çeşitlilik ve Siyasal Teori* (Çev: B.Tanrıseven). Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Park, R. E. (2017). *Rekabet ve Çatışma* (Çev: G.İ.Yağlı). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Rabie, M. (1994). *Conflict Resolution and Ethnicity*. Westport, CT: Praeger.
- Renalds, T.G. (2011). *Communication in Intercultural Marriages: Managing Cultural Differences and Conflict for Marital Satisfaction*. (Unpublished PhD Thesis). University of Leicester, Liberty University, Virginia.
- Ritzer, G. (2010). *Küresel Dünya* (Çev: M.Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saussure, F. (2013). Göstergeler ve Dil içinde Alexander J.C ve Seidman S., (2013). *Kültür ve Toplum Güncel Tartışmalar* (Çev: N.Yavuz). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Sezen, L. (2005). Türkiye’de Evlenme Biçimleri, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Prof. Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı*, (27), Erzurum.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve Kültür* (Çev: T.Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Smith, P. (2001). *Kültürel Kuram* (Çev: S.Güzelsarı ve İ.Gündoğdu). İstanbul: Babil Yayınları.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri. *Aile ve Toplum*,5(17), 7-17.
- Taş, M. (1999). *Avrupa’da Irkçılık*. Ankara: İmge Yayınları.
- Taylan, H. H. ve Arklan, Ü. (2008). Medya ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla Küreselleşmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 85-97.
- Tolan, B. T. (1991). *Geleneksel Aileden Çağdaş Aile Yapısına Doğru: Dünya’da ve Türkiye’de Aile Yapısının Evrimi*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Topçuoğlu, A. A. (2010). Yahudilik-Hristiyanlık ve İslam Hukuku’na Göre Nikah Akdine Etkisi Bakımından Din Farklılığı. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(2), 79-120.
- Touraine, A. (2005). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?* (Çev: O.Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2017). Aile Yapısı Araştırması Bülteni, 2016. Sayı: 21869.<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=412FZ1kVpNL8JhhkfQtRLqmnJtJ6xk6sGXGwbChqTR9N0LY1K1bp!1813643467?id=21869>, (Erişim Tarihi: 14.05.2020).
- Ulutaş, E. ve Özpınar A. (2013). XVI. Toplumumuzun Aile Yapısı. İçinde; *Sistemantik Aile Sosyolojisi* (Ed: M. Aydın), ss. 379-398. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ulutaş, E. ve Gökçen, A. (2019). Toplum Tipleri ve Yalnızlık Halleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 1809-1835.
- Wallace, R. A & Wolf, A. (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (Çev: L.Elburuz ve M. R.Ayaz). İzmir: Punto Yayıncılık.
- Williams, R. (1993). *Kültür* (Çev: S.Aydın). Ankara: İmge Kitabevi.
- www.aa.com.tr, <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/alanyada-82-ulkeden-yabanciyasiyor/1655626>, (26.11.2019 tarihli haber), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).
- www.alanya.bel.tr, <https://www.alanya.bel.tr/Haber/8325/43-ULKEDEN-GELIN-ALDIK>, (26.01.2015 tarihli haber), (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

www.mynet.com, <https://www.mynet.com/alanya-ya-2019-yilinda-312-yabanci-gelindi-110106461329>, (12.02.2020 tarihli haber), (Erişim Tarihi: 07.04.2020).

Yağbasan, M. ve Çiçek, A. (2009). Gelenekselden Popüler Medyada Evliliğin Temsili ve Etik-İzdivaç Programlarının Toplum Tarafından Algılanışı. *Medya ve Etik Sempozyumu*, 7-9 Ekim, Elazığ, Türkiye.

Yalçın, S. K. ve Şengül, M. (2007). Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevleri. *Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 749- 769.

EKLER

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Mülakat Formu

T.C.

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Mülakat Soruları:

**“Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma ve Uyum: Alanya Örneği”
(Conflict and Harmony in Intercultural Marriages: The Case of Alanya)**

- 1- Yaşınıız:
- 2- Cinsiyetiniz:
- 3- Eğitim durumunuz:
- 4- Milliyetiniz:
- 5- Mesleğiniz:
- 6- Eşinizle nerede tanıştınız?
- 7- Kaçınıcı evliliğiniz:
- 8- Kaç yaşında evlendiniz?
- 9- Evlenirken ailenizin onayını aldınız mı?
- 10- Evlenirken yakın arkadaşlarınız bu durumu nasıl karşıladı?

- 11- Düğün esnasında adetler konusunda anlaşmazlık yaşadınız mı? Adetler, uygulamalar (bohça gibi) size garip geldi mi?
- 12- Ekonomik durumunuz hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 13- Ekonomik harcamalarınız hakkında eşinizle anlaşmazlık yaşıyor musunuz?
- 14- Çocuğunuz var mı? Varsa kaç tane?
- 15- Çocuğunuzla daha çok hangi dilde iletişim kuruyorsunuz?
- 16- Çocuğunuzun eğitim ve öğretimi konusunda eşinizle anlaşmazlık yaşıyor musunuz?
- 17- Çocuğun yetiştirilmesinde Türk kültürü mü sizin kültürünüz mü yoksa her ikisi de etkili?
- 18- Eşinizin ailesi ile ne sıklıkta görüşüyorsunuz? Kendi aileniz ile ne sıklıkta görüşüyorsunuz? En çok görüştüğünüz aile üyesi kimdir?
- 19- Yaşadığımız bölgenin coğrafi konumu ve iklim şartları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 20- Yaşadığımız bölgenin adetleri, gelenek ve görenekleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 21- Komşularınızla iletişiminiz hakkında ne düşünüyorsunuz? Ev ziyaretleri oluyor mu? Komşularınız size karşı önyargılı yaklaşıyor mu?

22- Dininiz nedir? Eşiniz dininizi değiştirme konusunda size telkinde bulunuyor mu?

Değiştirmeyenler:.....

Değiştirenler: Ailenizin tepkisi ne oldu?

23- Dini ve milli bayramlar hakkında ne düşünöyorsunuz? Kendi bayramınızı kutlarken tepkiyle karşılaştınız mı?

24- Eşinizle yaşam tarzı, beğeniler, ev dekorasyonu, giyim tarzı vb. konularda uyumunuz?

25- Eşiniz kıyafetlerinize karışır mı?

26- Gelecekte eşinizle birlikte kendi memleketinize dönme düşünöünüz var mı?

27- Eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mı?

Ek 2: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA danışmanlığında ve yüksek lisans öğrencisi Hatice ERSOY ÇELİK tarafından gerçekleştirilen “Kültürlerarası Evliliklerde Çatışma ve Uyum: Alanya Örneği” (Conflict and Harmony in Intercultural Marriages: The Case of Alanya) başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı kültürlerarası evliliklerde iki farklı kültürün karşılaşmasından doğan çatışmanın boyutları ve kültürel uyumun hangi koşullarda ve düzeyde sağlandığının incelenmesidir. Araştırmada sizden tahminen kırk (40) dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 30 kişi katılacaktır. Katılımcılarla konu üzerine mülakat şeklinde görüşmeler gerçekleştirilecektir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler **tamamen araştırma amacı ile kullanılacak** olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya haticersoy.90@gmail.com e-posta adresinden ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. **Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.**

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı:

İmzası:

e-postası:

Araştırmacının:

Adı-Soyadı:

İmzası:

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Antalya'nın Alanya ilçesinde doğan Hatice ERSOY ÇELİK, üniversiteye kadar eğitim hayatını Alanya'da tamamlamış olup Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden bölüm birincisi olarak 2012 yılında mezun olmuştur. 2018 – 2019 eğitim öğretim yılında, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır.

